

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Lokalna Strategia Rozwoju obszaru Szwajcarii Kaszubskiej na lata 2016-2022

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD	3
ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	8
ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	10
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT	25
ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI	30
ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	48
ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA.....	53
ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR	54
ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI.....	55
ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE	56
ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA	63
ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	64
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY (NAJWAŻNIEJSZE POZYCJE).....	65
ZAŁĄCZNIK NR 1 DO LSR: PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR	65
ZAŁĄCZNIK NR 2 DO LSR: PROCEDURY DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU	66
ZAŁĄCZNIK NR 3 DO LSR: BUDŻET LSR.	68
ZAŁĄCZNIK NR 4 DO LSR: PLAN DZIAŁANIA WSKAZUJĄCY HARMONOGRAM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU	69
ZAŁĄCZNIK NR 5 DO LSR: PLAN KOMUNIKACJI LGD STOWARZYSZENIE TURYSTYCZNE KASZUBY	73

Niniejsza Strategia została opracowana przy szerokim udziale społeczności lokalnej. Szczególny udział w opracowaniu LSR mieli członkowie powołanego w ramach Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby Zespołu ds. przygotowania Strategii, w skład którego wchodził (w kolejności alfabetycznej): Marek Bronk, Beata Drążela, Tomasz Fopke, Maria Gosk, Piotr Górecki, Tomasz Herbasz, Mirosława Kazana, Edyta Klasa, Magdalena Klasa, Piotr Kowalewski, Piotr Krefta, Anna Lis-Dąbkowska, Alicja Malanowska, Katarzyna Markowska, Tomasz Maszke, Aleksandra Moll, Iwona Niedzielska, Wojciech Okroj, Wiesław Ulatowski, Krzysztof Walczak, Jarosław Zielonka.

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD

I.1. Nazwa LGD.

Jednostką odpowiedzialną za realizację założeń poniższej Strategii jest Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby będące Lokalną Grupą Działania. Lokalna Grupa Działania posiada status stowarzyszenia i działa na podstawie przepisów Ustawy z dnia 7.04.1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 01.79.855), Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U z 2015 r. poz.349) a także na podstawie własnego statutu. Stowarzyszenie jest wpisane do KRS pod numerem: 0000042123.

I.2. Zwięzły opis obszaru.

Przedmiotowa strategia obejmuje obszar 9 gmin Szwajcarii Kaszubskiej będących członkami Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby, w tym 2 gmin miejsko – wiejskich: Kartuzy i Żukowo oraz 7 gmin wiejskich: Chmielno, Przodkowo, Przywidz, Sierakowice, Somonino, Stężyca, Sulęczyno. Wymienione gminy wchodziły w skład powiatu kartuskiego (8 gmin) oraz powiatu gdańskiego (gmina Przywidz).

Tab 1. Powierzchnia oraz liczba mieszkańców gmin wchodzących w skład LGD w 2013 roku.

L.P.	Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Liczba mieszkańców
1	Przywidz	129	5 757
2	Chmielno	79	7 261
3	Kartuzy	206	33 023
4	Przodkowo	85	8 401
5	Sierakowice	183	18 581
6	Somonino	112	10 093
7	Stężyca	161	9 928
8	Sulęczyno	131	5 247
9	Żukowo	164	32 542
Razem		1 250	130 833

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniżej wskazano mapę obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin, która wskazuje jednoznacznie na spójność przestrzenną obszaru objętego LSR.

Rys 1. Mapa obszaru objętego LSR.

Zródło: Opracowanie własne.

I.3. Opis procesu tworzenia partnerstwa.

Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby jest Lokalną Grupą Działania która stanowi kontynuację LGD, która realizowała LSR w okresie programowania 2007-2013 oraz ZSRW w latach 2004-2006. STK powstało w maju 1996 roku i zostało wpisane do rejestru Stowarzyszeń 18 lipca 1996 roku w Sądzie Wojewódzkim w Gdańsku. Celem przyjęcia funkcji LGD było przystąpienie do wdrażania inicjatywy Leader w Polsce w ramach Pilotażowego Programu Leader+ 2004-2006. Proces formowania się LGD i nadania Stowarzyszeniu roli Lokalnej Grupy Działania został zainicjowany przez członków STK w połowie 2004 roku. Zakończeniem tych działań była Uchwała nr 150/2006 Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia i dokonane zmiany w KRS z dnia 28 kwietnia 2006 roku nadające Stowarzyszeniu funkcję Lokalnej Grupy Działania.

Opisane doświadczenie organizacji powoduje, że w przypadku kadr pracowników biura LGD oraz osób zarządzających LGD (członków Zarządu) - wszyscy posiadają wiedzę oraz doświadczenie we wdrażaniu inicjatywy Leader

w tym wdrażaniu i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym. W tym zakresie członkowie Zarządu STK charakteryzują się następującym doświadczeniem:

- Prezes LGD – pełnienie funkcji Prezesa Zarządu LGD od momentu powstania Stowarzyszenia tj. od 1996 roku; doświadczenie we wdrażaniu w życie inicjatywy Leader w ramach I i II Schematu PP Leader+ SPO RiMSŻoROW oraz inicjatywy Leader w ramach PROW 2007-2013; udział w przygotowywaniu oraz realizacji i aktualizacji ZSROW 2004-2006 oraz LSR 2007-2013,

- Wiceprezes LGD – pełnienie funkcji Wiceprezesa LGD STK od 2012 roku; wcześniej pełnienie roli członka zarządu w inny LGD w latach 2005-2010; doświadczenie we wdrażaniu w życie inicjatywy Leader w ramach I i II Schematu PP Leader+ SPO RiMSŻoROW oraz inicjatywy Leader w ramach PROW 2007-2013; udział w przygotowywaniu oraz realizacji i aktualizacji ZSROW 2004-2006 oraz LSR 2007-2013,

- Członek Zarządu LGD – pełnienie roli członka Zarządu STK od 2009 roku; doświadczenie we wdrażaniu w życie inicjatywy Leader w ramach PROW 2007-2013; udział w przygotowywaniu oraz realizacji i aktualizacji LSR 2007-2013.

W przypadku pracowników biura LGD, ich doświadczenie oraz kwalifikacje przedstawiają się następująco:

- Dyrektor biura LGD – zatrudniony w STK od 2004 roku; posiada doświadczenia we wdrażaniu podejścia Leader od początku jego wdrażania w kraju - udział we wdrażaniu wszystkich edycji inicjatywy Leader ze strony STK: PP Leader+, podejścia Leader w ramach PROW 2007-2013. Pracownik posiada doświadczenie we wdrażaniu w życie strategii rozwoju w latach 2004-2006 oraz 2007-2013; jednocześnie Dyrektor biura był bezpośrednio zaangażowany w aktualizację strategii w okresie lat 2004-2013 (odpowiednio ZSROW oraz LSR); pracownik posiada także udokumentowaną wiedzę teoretyczną dotyczącą wdrażania strategii w życie, w tych ich aktualizacji, ewaluacji itp.,

- pracownik ds. wdrażania LSR - zatrudniony w STK od 2009 roku; posiada doświadczenia we wdrażaniu podejścia Leader w latach 2007 - 2013 - udział od początku we wdrażaniu edycji inicjatywy Leader w ramach podejścia Leader w ramach PROW 2007-2013. Pracownik posiada doświadczenie we wdrażaniu w życie strategii rozwoju w latach 2007-2013; jednocześnie pracownik był bezpośrednio zaangażowany w aktualizację strategii w okresie lat 2007-2013 (LSR); pracownik posiada także udokumentowaną wiedzę teoretyczną dotyczącą wdrażania strategii w życie, w tych ich aktualizacji, ewaluacji itp.,

- pracownik ds. ekonomicznych - zatrudniony w STK od 2011 roku; posiada doświadczenia we wdrażaniu podejścia Leader w latach 2007 - 2013 - udział od początku we wdrażaniu edycji inicjatywy Leader w ramach podejścia Leader w ramach PROW 2007-2013. Pracownik posiada doświadczenie we wdrażaniu w życie strategii rozwoju w latach 2007-2013; jednocześnie pracownik był bezpośrednio zaangażowany w aktualizację strategii w okresie lat 2007-2013 (LSR); pracownik posiada także udokumentowaną wiedzę teoretyczną dotyczącą wdrażania strategii w życie, w tych ich aktualizacji, ewaluacji itp..

W nowym okresie programowania wskazane osoby będą kontynuowały swoją pracę w biurze STK. Szczegółowy zakres obowiązków każdego z pracowników przedstawiano w załączeniu do wniosku na wybór LSR. W tym kontekście należy wskazać, że:

- wśród zakresu obowiązków pracowników wyznaczono także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, które szczegółowo zostały przedstawione w zakresach obowiązków,

- przewidziano metody pomiaru zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy jakie będą realizowane przez pracowników biura – na bazie procedury monitoringu oraz zapisów Planu komunikacji,

- określono plan szkoleń dla członków organu decyzyjnego i pracowników biura – w formie załącznika do wniosku na wybór LSR,

- na stanowiskach pracy związanych z udzielaniem doradztwa określono sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa – szczegóły w tym zakresie przedstawiono w Planie komunikacji którego jednym z elementów jest indywidualne doradztwo świadczone na rzecz wnioskodawców oraz w procedurze ewaluacji.

W tym zakresie Działanie I.1.5 wskazane w Planie komunikacji obejmuje bezpośrednie doradztwo prowadzone w biurze LGD skierowane do wszystkich podmiotów potencjalnie zainteresowanych ubieganiem się o środki UE za pośrednictwem LGD, które będzie poddane bieżącej ocenie jakości podczas świadczonych usług. Każdy wnioskodawca, który będzie korzystał z indywidualnego doradztwa w biurze LGD będzie miał możliwość wyrażenia opinii i udzielenia informacji na temat jakości tegoż doradztwa. Ocena ta będzie prowadzona na podstawie ankiet monitorujących, oceniających jakość świadczonych usług doradczych przez pracowników biura. Ankieta będzie miała formę pisemną, będzie ankietą anonimową (co pozwoli na uzyskanie obiektywnych odpowiedzi) i będzie udostępniana każdej osobie która skorzysta z usług doradczych w biurze LGD po ich zakończeniu. Osoba ta po skorzystaniu z doradztwa będzie miała możliwość wypełnienia ankiety. Wypełnione w ten sposób ankiety będą stanowiły jedno ze źródeł na podstawie którego prowadzony będzie monitoring realizacji LSR określony szczegółowo w Procedurze monitoringu i ewaluacji załączonej do LSR. Na bazie wypełnionych ankiet, które będą okresowo podsumowywane, nastąpi okresowe podsumowanie ich wyników i analiza oceny jakości świadczonego doradztwa. Drugim elementem który będzie stanowił ocenę efektywności świadczonego doradztwa będzie monitoring liczby osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD. W tym zakresie biuro LGD będzie prowadziło stały monitoring w tym zakresie i analizę w jaki sposób udzielone doradztwo wpływa na efektywność aplikowania o środki w ramach realizacji LSR. Podsumowanie tych danych będzie na bieżąco przekazywane Dyrektorowi biura LGD. Główne podsumowanie okresowe zostanie w tym zakresie przeprowadzone natomiast w drodze założonego badania ewaluacyjnego on-going – wnioski z tego badania będą stanowiły bardzo ważny element oceny świadczonych

usług w połowie okresu wdrażania Strategii. W wyniku otrzymanych analiz, w przypadku gdy ocena jakości świadczonego doradztwa będzie niższa od założeń, Dyrektor biura LGD podejmie decyzje w kierunku poprawy sytuacji w tym zakresie poprzez np. zmianę formy prowadzenia usług doradczych, przeprowadzenia dodatkowych szkoleń dla pracowników biura lub innych podobnych działań.

W ramach monitoringu realizacji LGD przewidziano także pomiar jakości zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy, które to zadania zawiera zakres obowiązków pracowników biura LGD. Pomiar ten będzie opierał się o dwie zasadnicze metody:

- bieżący monitoring realizacji tych zadań na bazie Procedury monitoringu stanowiącej załącznik do LSR – w tym zakresie przewidziano pomiar za pomocą ankiet monitorujących, którą zostaną udostępnione uczestnikom działań animacyjnych oraz dotyczących współpracy, zorganizowanych przez LGD – ankiety będą zawierały pytania o jakość i ocenę tych działań. Ankiety będą miały charakter anonimowy a ich wyniki będą na bieżąco analizowane a wnioski z ich wyników zostaną przekazane Dyrektorowi biura LGD w celu oceny tych działań i podjęcia ewentualnych kroków naprawczych w przypadku ocen niezadawalających,

- średniookresowe podsumowanie i ocena zrealizowanych działań tego typu na etapie badania ewaluacyjnego on-going w trakcie realizacji założeń LSR – zgodnie z przyjętą Procedurą ewaluacji.

Kwestia jakości zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy będzie również przedmiotem Planu komunikacji i prowadzonego cyklicznie badania jakości – działanie I.1.6. Planu „Badanie jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD”. Zakłada się, że badania tego typu przeprowadzone zostaną: w 2016 r., po przeprowadzonej kampanii informującej o rozpoczęciu wdrażania LSR a następnie w latach 2018 i 2020. Badanie pozwoli na ocenę jakości prowadzonych działań informacyjnych, które na bieżąco będą skierowane do wskazanych w planie grup docelowych oraz na ocenę funkcjonowania LGD. W przypadku otrzymania ocen niezadawalających LGD podejmie dodatkowe działania komunikacyjne zapewniające osiągnięcie założonych wskaźników oraz satysfakcję wśród potencjalnych wnioskodawców.

Dotychczasowe strategiczne doświadczenie LGD w zakresie planowania rozwoju dotyczyły realizacji LSR w okresie lat 2007-2013 oraz ZSROW w latach 2004-2006. W przypadku LSR wdrażanej w okresie lat 2007-2013 główne cele zrealizowanej Strategii dotyczyły następujących kwestii: Poprawa jakości życia, aktywizacja mieszkańców, Budowa i wzmocnienie kapitału społecznego, Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz jego wykorzystanie dla zrównoważonego rozwoju regionu, Różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy. W ramach wyznaczonych celów głównych największą kwotę środków przeznaczono na realizację celu „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz jego wykorzystanie dla zrównoważonego rozwoju regionu” oraz „Poprawa jakości życia”. W sumie w ramach LSR 2007-2013 zrealizowano 299 operacji przez różnego rodzaju beneficjentów.

W kontekście wdrażania ZSROW na lata 2004-2006 założone do realizacji w ramach Strategii projekty dotyczyły realizacji założeń 4 celów strategicznych: Zachowanie, kreowanie i promocja kultury kaszubskiej jako atrakcji turystycznej na terenie Szwajcarii Kaszubskiej; Podniesienie atrakcyjności regionu poprzez stworzenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej oraz utworzenie centrów promocji; Umożliwienie powstania zintegrowanego systemu infrastruktury turystycznej i kulturowej; Budowa kapitału społecznego w tym wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego, wspomaganie powstawania i działalności inicjatyw obywatelskich. W ramach ZSROW zrealizowano w sumie 11 projektów zmierzających do realizacji założonych powyżej celów. Wymiernym efektem tych działań, zrealizowanych w ramach wdrożonych dotychczas w życie 2 strategii była ogólna poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszaru LGD, wpływ na poprawę jakości życia lokalnej społeczności czy kultywowanie lokalnej kultury i tradycji.

Dzięki tym działaniom i efektem zbudowano ogromny potencjał – zarówno osobowy i instytucjonalny w postaci partnerstwa LGD jak i twórczy – związany z wypracowaną spójną koncepcją rozwoju obszaru jakie obejmuje Grupa. Przedmiotowa Strategia zakłada wykorzystanie oraz dalsze wzmocnienie tego potencjału. W kontekście doświadczeń z wdrażania w życie LSR w latach 2007-2013 i wyznaczonych kierunków rozwoju obszaru LGD, należy wskazać, że w okresie lat 2014-2020 Stowarzyszenie zamierza kontynuować swoją politykę rozwoju i koncentrować się na kwestiach, które zostały zapoczątkowane w poprzednim okresie programowania, które koncentrowała się wokół turystyki, rekreacji i kultury kaszubskiej. Jednocześnie mając na uwadze doświadczenia lat 2007-2013, LGD w ramach przedmiotowej Strategii dopasowała jej zapisy do tych doświadczeń i wniosków z nich płynących, ukierunkowując się bardziej na kwestiach związanych z wprowadzaniem na rynek lokalnych produktów czy rozwojem turystyki w kierunku najbardziej pożądanym na rynku (np. turystyka aktywna).

I.4. Opis struktury LGD.

Zgodnie z zapisami statutu Stowarzyszenie zrzesza osoby fizyczne i prawne popierające cele Stowarzyszenia i zainteresowane jego działalnością. Obecnie członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby są 102 podmioty. Jednocześnie partnerstwo w ramach LGD spełnia wymagania partnerstwa trójsektorowego - wśród członków Stowarzyszenia znajdują się przedstawiciele wszystkich 3 sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańcy. Jednocześnie idea trójsektorowości ma swoje odzwierciedlenie także na poziomie poszczególnych gmin, gdzie każda z gmin jest reprezentowana przez przedstawicieli wspomnianych 3 sektorów. Wśród członków zwyczajnych Stowarzyszenia największą grupę stanowią członkowie reprezentujący mieszkańców, którzy stanowią 47 % wszystkich członków zwyczajnych tj. 49 osób. Wśród nich dominują przede wszystkim osoby fizyczne działające na rzecz rozwoju

regionu np. lokalni twórcy ludowi czy przewodnicy turystyczni; członkami ze sfery społecznej są przede wszystkim organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju społecznego regionu oraz kościoły i związki wyznaniowe – reprezentacji tego sektora stanowią 18% wszystkich członków LGD i jest ich w sumie 18. Kolejną grupą osób są podmioty należące do sektora gospodarczego – stanowią one 24% wszystkich członków LGD tj. 24 podmioty. Do tej grupy członków należą przede wszystkim podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie usług turystycznych i okołoturystycznych w tym głównie usług hotelarskich i gastronomicznych. Najmniejszy udział w strukturze członków LGD mają natomiast podmioty sektora publicznego – 11 % wszystkich członków tj. 11 jednostek samorządu terytorialnego, wśród których dominują gminy objęte zakresem przedmiotowej Lokalnej Strategii Rozwoju.

I.5. Opis składu organu decyzyjnego.

Zgodnie z założeniami Statutu LGD – art. 29 pkt. 1. - organ decyzyjny liczy maksymalnie 15 członków. Jednocześnie z racji trójsektorowości partnerstwa w Radzie znaleźli się przedstawiciele wszystkich sektorów, w liczbie:

- sektor publiczny: 4 członków tj. 27 % składu Rady,
- sektor gospodarczy: 5 członków tj. 33 % składu Rady,
- sektor społeczny: 3 członków tj. 20 % składu Rady.
- mieszkańcy: 3 członków tj. 20 % składu Rady.

Taka struktura Rady zapewnia jeden z podstawowych warunków dostępu który mówi o tym, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie mają więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny. Z ramienia sektora publicznego w Radzie znajduje się 4 przedstawicieli reprezentujących 4 gminy objęte działaniem LSR. Sektor gospodarczy w Radzie reprezentowany jest przede wszystkim przez podmioty zajmujące się świadczeniem usług turystycznych - hotelarsko – gastronomicznych (5 podmiotów). W przypadku sektora społecznego jest on reprezentowany przez 3 osoby – przedstawicieli organizacji pozarządowych. Na podstawie zapisów Statutu LGD (art. 19 pkt. 2) nie można łączyć funkcji w organie decyzyjnym z funkcją w zarządzie, biurze lub organie kontroli (Komisji Rewizyjnej). Zasada ta jest w pełni przestrzegana w przypadku Stowarzyszenia gdzie żadna z osób nie jest jednocześnie członkiem Rady Stowarzyszenia, Zarządu, Komisji Rewizyjnej lub pracownikiem biura LGD. Szczegółowe dane na temat członków organu decyzyjnego przedstawia poniższa tabela.

Tab 2. Członkowie organu decyzyjnego LGD.

L.P.	Imię nazwisko	Nazwa członka, którego przedstawicielem w Radzie jest dana osoba	Sektor
1	Markowska Katarzyna	Gmina Przodkowo	publiczny
2	Maszke Tomasz	Gmina Sierakowice	publiczny
3	Niedzielska Iwona	Gmina Żukowo	publiczny
4	Drażęła Beata	Gmina Kartuzy	publiczny
5	Krefta Piotr	Piotr Krefta Verneco	gospodarczy (przedsiębiorca)
6	Gosk Maria	GRONO s.c. Maria Gosk, Aleksandra Węsierska, Antoni Węsierski	gospodarczy (przedsiębiorca)
7	Herbasz Tomasz	PSI Tomasz Herbasz	gospodarczy (przedsiębiorca)
8	Rydelek Beata	Beata Rydelek	gospodarczy (przedsiębiorca)
9	Bronk Marek	rolnik	gospodarczy
10	Fopke Tomasz	Zrzeszenie Kaszubsko - Pomorskie oddział w Chwaszczynie	społeczny
11	Plichta Błażej	Ochotnicza Straż Pożarna w Goręczynie	społeczny
12	Łęgocki Adrian	Fundacja "PRO CARITATE GEDANENSIS"	społeczny
13	Kazana Mirosława	-	mieszkaniec
14	Kuliński Marek	-	mieszkaniec
15	Pelplińska Ewa	-	mieszkaniec

Zródło: Dane Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby.

I.6. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Szczegółowe informacje dotyczące procedury wyboru operacji/grantobiorców /operacji własnych wraz z regulaminem organu decyzyjnego przedstawiono w załączeniu do wniosku na wybór LSR oraz (w formie streszczenia) w VI przedmiotowej Strategii. Poniżej odniesiono się jedynie do najważniejszych kwestii formalnych jakie spełniają te dokumenty w odniesieniu do wymagań Programu:

- Organem decyzyjnym odpowiedzialnym za wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia jest Rada LGD,
- W treści procedur wskazano i opisano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej (na stronie www LGD),
- W procedurach szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji wskazując przede wszystkim takie elementy jak: ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów, osoby odpowiedzialne za poszczególne etapy wyboru, itp.,

- W procedurach określono sposób organizacji naborów wniosków wskazując m.in. na takie elementy jak: tryb ogłoszenia, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków,
- W procedurach przewidziano podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy – na bazie podpisanych przez członków Rady deklaracji bezstronności,
- Określono szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu, wskazując m.in. takie elementy jak: warunki i sposób wniesienia protestu, termin wniesienia protestu,
- Procedury oceny operacji spełniają wymagania Programu tj.:
  - są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, w tym z Ustawą o RLKS oraz szczegółowymi przepisami opisującymi wdrażania działania „Leader” w ramach PROW 2014-2020,
  - są niedyskryminujące i przejrzyste,
  - pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów tj. zawierają wzory deklaracji bezstronności oraz procedurę postępowania w zakresie ustalenia konfliktu interesów między wnioskodawcami a członkami Rady,
  - przewidują szczegółowe regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego na całym etapie oceny operacji,
  - przewidują i szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe np. określają sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów,
  - zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru,
  - określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć Rady w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu,
  - określają przejrzyste i niedyskryminujące procedury projektów grantowych szczegółowo opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę,
  - zawierają przejrzyste procedury wyboru operacji własnych,
  - przewidują prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego, pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami,
  - przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów oraz uwzględniają ustanowienie osoby/komisji, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej – w przypadku przedmiotowej Strategii osobą która będzie pełniła tę rolę będzie Dyrektor biura LGD.

I.7. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.

Poniżej przedstawiano w ujęciu tabelarycznym wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Rodzaj dokumentu – sposób uchwalania i aktualizacji	Opis głównych kwestii których dotyczą
Statut LGD – uchwała i aktualizuje WZC	Statut jest podstawowym dokumentem określającym zasady działalności Stowarzyszenia, wskazującym takie elementy jak: cele działalności, teren działalności, kwestie członkostwa w Stowarzyszeniu, prawa i obowiązki członków, władze i organizacje Stowarzyszenia, kompetencje WZC, kompetencje Zarządu, kompetencje Komisji Rewizyjnej, główne założenia kompetencji Rady, podstawowe kwestie regulujące pracę biura, regulacje dotyczące majątku Stowarzyszenia.
Regulamin Rady LGD – uchwała i aktualizuje WZC	Regulamin Rady określa szczegółowe kwestie związane z organizacją pracy Rady. Regulamin zawiera przede wszystkim kwestie dotyczące: członkostwa w Radzie, przygotowywania i zwoływania posiedzeń Rady, przebiegu posiedzeń Rady, zasady głosowania nad wyborem operacji, dokumentowanie procesu oceny operacji, procedurę wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji.
Regulamin pracy i płacy biura LGD – uchwała i aktualizuje Zarząd STK	Regulamin biura określa podstawowe zasady pracy biura LGD. Kwestie jakie porusza Regulamin dotyczą przede wszystkim: organizacji i zasad funkcjonowania Biura oraz zakresu działania i kompetencji Dyrektora Biura i podległych pracowników, praw i obowiązków Dyrektora i pracowników Biura, opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa, czasu pracy w biurze, zasad dotyczących obecności w pracy, usprawiedliwień, nieobecności i spóźnień, zasad wynagradzania za pracę, zasad wypłaty wynagrodzenia.
Regulamin Zarządu LGD – uchwała i aktualizuje WZC	Regulamin określa podstawowe zasady funkcjonowania Zarządu LGD, w tym np. podział zadań pomiędzy członków Zarządu, organizację pracy Zarządu.

ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

II.1. Dane z konsultacji społecznych, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.

Do opracowania LSR wykorzystano przede wszystkim dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, z czego zdecydowana większość stanowi badania własne przeprowadzone przez LGD. Dane te na bazie opisanych poniżej metod i narzędzi badawczych obejmowały następujące elementy:

- Wyniki spotkań fokusowych z przedstawicielami branży turystycznej i kulturalnej,
- Wyniki badania marketingowego regionu Szwajcarii Kaszubskiej, dotyczącego analizy atrakcji, oceny oferty turystycznej, potrzeb, wizerunku itp. przeprowadzone metodą badań ankietowych i wywiadów indywidualnych,
- Wnioski z przeprowadzonego spotkania z przedstawicielami NGO w formie warsztatów konsultacyjnych,
- Wnioski z przeprowadzonego spotkania z przedstawicielami JST w formie warsztatów konsultacyjnych,
- Wnioski z przeprowadzonych spotkań z rolnikami i ich domownikami – w formie warsztatów konsultacyjnych,
- Wyniki prac Zespołu roboczego powołanego ds. Strategii,
- Wnioski ze zorganizowanych spotkań z mieszkańcami obszaru LGD w każdej z gmin regionu w formie spotkań konsultacyjnych,
- Wnioski z przeprowadzonego spotkania z wóldarzami gmin - w formie warsztatów konsultacyjnych,
- Wyniki i wnioski z przeprowadzonych badań ankietowych mieszkańców oraz turystów odwiedzających obszar LGD,
- Analiza zapisów fiszek projektowych wypełnionych przez potencjalnych wnioskodawców,
- Analiza danych statystycznych, publikacji dotyczących obszaru LGD i procesu tworzenia LSR,
- Wyniki badań ewaluacyjnych przeprowadzonych przez LGD podczas wdrażania LSR na lata 2007-2013,
- Uwagi składane przez mieszkańców do zamieszczonych do konsultacji projektów założeń Strategii.

Jednocześnie należy wskazać, że przedmiotowa Strategia nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny – w trakcie prac nad jej opracowaniem pracowali członkowie LGD, mieszkańcy oraz członkowie organów statutowych oraz pracownicy biura Stowarzyszenia.

II.2. Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR.

W trakcie prac nad Strategią bazowano na szerokim spectrum metod partycypacyjnych wykorzystywanych podczas konsultacji społecznych. W ich doborze posłużyły sprawdzone i polecane metody których charakterystykę przedstawiono w bazie dobrych praktyk zamieszczonej na stronie internetowej <http://partycypacja.fise.org.pl/x/777930>. Wybrane metody dobrano do specyfiki budowanej Strategii w taki sposób aby zaangażować w proces jej budowy szerokie grono społeczeństwa a jednocześnie uzyskać możliwie pełny obraz potrzeb i pożądanego kierunku rozwoju obszaru Szwajcarii Kaszubskiej i zastosować różne metody na każdym etapie prac nad Strategią. W trakcie prac nad LSR wykorzystano w tym zakresie 8 różnych, partycypacyjnych metod konsultacji: A - biały wywiad, B - fokus, C - badanie ankietowe, D - wywiad indywidualny, E - warsztaty konsultacyjne, F - spotkania konsultacyjne, G - zespół roboczy, H - ocena partycypacyjna. Poniższa tabela przedstawia matrycę wskazującą które z wymienionych powyżej metod konsultacji zostały wykorzystane na jakim etapie prac nad Strategią.

Tab 3. Matryca metod partycypacyjnych.

Nr etapu	Etapy realizacji LSR	Metoda partycypacyjna (wg zestawienia powyżej)							
		A	B	C	D	E	F	G	H
I	Diagnoza i analiza SWOT								
II	Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania								
III	Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru								
IV	Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji,								
V	Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR								

Jak wynika z przedstawionego zestawienia na każdym etapie prac wykorzystano min. 4 różne metody partycypacyjne – zdecydowanie najczęściej (7) metod wykorzystano podczas procesu przygotowywania diagnozy i analizy SWOT – które to elementy stanowiły podstawę do dalszych prac nad Strategią. Szczegółowy opis każdej z zastosowanych metod partycypacyjnych wraz z opisem przeprowadzonych konsultacji społecznych ze społecznością lokalną przedstawiono w punkcie „II.4.” przedmiotowego rozdziału. Jednocześnie należy wskazać, że w Strategii przewidziano konsultacje LSR ze społecznością lokalną przy jej aktualizacji – szczegółową procedurę w tym zakresie przedstawiono w załączniku do LSR „Procedura aktualizacji LSR”.

II.3. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

Szczegółowe wnioski z konsultacji społecznych opisanych w przedmiotowym rozdziale zostały zawarte w poszczególnych rozdziałach Strategii, w tym w diagnozie, analizie SWOT, opisie celów, przedsięwzięć oraz planie komunikacji. Na etapie tworzenia Strategii przeprowadzono analizę wniosków z przeprowadzonych konsultacji pod kątem ich przydatności na potrzeby tworzenia LSR, decydując o ich przyjęciu lub odrzuceniu – analizę tą przeprowadzono przede wszystkim podczas prac powołanego Zespołu roboczego ds. Strategii, który zajmował się założeniami LSR na każdym kluczowym etapie przygotowania Strategii. Poniżej przedstawiono główne wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

społecznych ze szczególnym nastawieniem na wskazanie wniosków przyjętych lub odrzuconych – szczegółowe wnioski z konsultacji które zostały przyjęte na potrzeby LSR znajdują się w opisie diagnozy stanu obecnego. Podczas prac nad Strategią na każdym etapie prac dokonano analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji społecznych dotyczących tegoż etapu. Biorąc pod uwagę, że konsultacje były głównym źródłem danych na potrzeby opracowania Strategii, starano się w możliwie maksymalny sposób uwzględniać poszczególne wnioski z konsultacji. Odrzucenie wniosków następowało natomiast głównie w przypadku ich niezgodności z zasadami PROW 2014-2020 i działania Leader – co powodowało, że wnioski te nie mogłyby zostać zrealizowane w ramach Strategii oraz w przypadku gdy wnioski czy postulaty zgłaszane przez mieszkańców były wzajemnie sprzeczne. W pierwszym z wymienionych przypadków wnioski wskazywały np. na potrzebę wsparcia rolników tj. osób ubezpieczonych w pełnym zakresie w KRUS, możliwości korzystania z projektów grantowych przez przedsiębiorców czy kwestii braku tworzenia miejsc pracy przy dużych projektach inwestycyjnych dla przedsiębiorców – kwestie te zostały odrzucone z uwagi na ich niezgodność formalną z Programem – podobnie postąpiono w przypadku innych wniosków tego typu. W drugim z analizowanych uwarunkowań podczas konsultacji społecznych ich uczestnicy zgłaszali często sprzeczne z sobą kwestie, które następnie w drodze konsensusu lub głosowania zostały rozstrzygnięte. Zasadniczym tematem w tym zakresie był dylemat co do ukierunkowania Strategii – wyniki ogółu konsultacji społecznych wskazały jednak jednoznacznie, że główne potrzeby i oparte o nie kierunki rozwoju obszaru LGD powinny koncentrować się wokół kwestii turystyki, kultury i produktów lokalnych a przygotowana Strategia powinna być ukierunkowana na te cele – tym samym odrzucono część głosów mieszkańców, sprzecznych z wynikami innych badań i konsultacji - odnośnie rozszerzenia założeń Strategii np. na kwestie ogólnego rozwoju przedsiębiorczości niezależnie od branży.

W przypadku przyjętych wniosków z konsultacji zostały one szczegółowo opisane w rozdziale dotyczącym diagnozy, celów i przedsięwzięć oraz kryteriów wyboru operacji. Wskazując, jednakże na wnioski z konsultacji, stanowiące niejako „kamienie milowe” które zadecydowały o kształcie Strategii należy wymienić przede wszystkim na takie kwestie jak:

- uznanie rolników i ich domowników, kobiet oraz młodzieży do 30 roku życia za grupy defaworyzowane w ramach Strategii,

- ukierunkowanie Strategii na kwestie związane z rozwojem turystyki, kultury i produktów lokalnych,

- wyszczególnienie najważniejszych kwestii wymagających wsparcia w ramach Strategii które znalazły odzwierciedlenie w kryteriach wyboru operacji,

- uchwycenie zintegrowanego charakteru Strategii zarówno w sensie branżowym (interakcja na linii podmioty prywatne – instytucje społeczne) jak i przestrzennym (budowa sieci szlaków rowerowych łączącym wszystkie gminy obszaru LGD).

Należy w tym kontekście wskazać, że podczas prac nad Strategią dogłębnie przeanalizowano wszystkie wnioski z każdego etapu konsultacji społecznych, przyjmując lub odrzucając je (w nielicznych przypadkach) na potrzeby niniejszej Strategii.

II.4. Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną.

Poniżej przedstawiono charakterystykę przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną wskazując na zastosowaną w każdym przypadku metodę partycypacji oraz skalę i zakres konsultacji:

Biały wywiad – przedmiotową metodę partycypacyjną wykorzystano na etapach tworzenia LSR nr: I, IV i V (zgodnie z powyższą tabelą). W tym zakresie dokonano analizy informacji pochodzących z publicznych danych statystycznych, bazy danych statystycznych GUS oraz profesjonalnych opracowań i publikacji dotyczących obszaru LSR oraz problematyki tworzenia Strategii. Jednocześnie na potrzeby przygotowania planu komunikacji, kryteriów wyboru operacji oraz zasad monitoringu i ewaluacji dokonano analizy wyników badań ewaluacyjnych LSR wdrażanej w okresie lat 2007-2013 oraz profesjonalnych opracowań dotyczących metodologii realizacji tych zagadnień. Wyniki badań ewaluacyjnych obejmowały roczne raporty ewaluacyjne on-going oraz wyniki końcowego badania ewaluacyjnego efektów realizacji LSR w postaci raportu z ewaluacji ex-post.

Fokus – spotkania warsztatowe przeprowadzone przez dwóch moderatorów – specjalistów z branży turystycznej. Metodą tą przeprowadzono warsztaty z przedstawicielami branży turystycznej i kulturalnej związane ze stanem obecnym oraz pożądanymi kierunkami i mechanizmami rozwoju turystyki i kultury na obszarze Szwajcarii Kaszubskiej w przyszłości. Przeprowadzono w tym zakresie 2 spotkania w październiku i listopadzie 2014 roku, w których wzięły udział w sumie 52 osoby. Wyniki prac przeprowadzonych podczas spotkań fokusowych zostały wykorzystane na etapie budowania LSR nr: I, II, III, IV.

Badanie ankietowe – Metodę tą wykorzystano trzykrotnie podczas przygotowywania Strategii a jej wyniki posłużyły na etapach budowy Strategii nr: I, II, III, V:

- podczas przeprowadzania ogólnych badań ankietowych wśród lokalnej społeczności dotyczących kwestii diagnozy stanu obecnego, analizy SWOT, celów rozwoju oraz kryteriów i preferencji dla operacji finansowanych z LSR – w tym zakresie przeprowadzono badania w okresie lipiec – wrzesień 2015 roku na próbie 211 osób – mieszkańców obszaru LGD; badania przeprowadzono zarówno w wersji papierowej jak i wersji elektronicznej za pomocą ankiety on-line,

- podczas przeprowadzenia badań ankietowych wśród społeczności lokalnej związanych z tworzeniem planu komunikacji na potrzeby Strategii - w tym zakresie przeprowadzono badania w okresie sierpień – wrzesień 2015 roku na próbie 64 osób – mieszkańców obszaru LGD; badania przeprowadzono zarówno w wersji papierowej jak i wersji elektronicznej za pomocą ankiety on-line,

- podczas przeprowadzonych badań ankietowych ruchu turystycznego na terenie LGD dotyczących stanu obecnego i pożądanego kierunku rozwoju turystyki i kultury w regionie – przeprowadzono badania ankietowe były częścią badania

marketingowego regionu Szwajcarii Kaszubskiej przeprowadzonego w okresie sierpień – listopad 2014 roku - w tym zakresie przeprowadzono badania na reprezentatywnej próbie 300 osób – turystów odwiedzających obszar LGD; badania przeprowadzono w wersji papierowej.

Wywiad indywidualny – przeprowadzone wywiady indywidualne były częścią badania marketingowego regionu Szwajcarii Kaszubskiej przeprowadzonego w okresie sierpień – listopad 2014 roku - w tym zakresie przeprowadzono wywiady na próbie 25 osób – mieszkańców obszaru LGD działających w branży turystycznej. Badanie przeprowadzili specjalnie przygotowani w tym celu moderatorzy. Wyniki przeprowadzonych wywiadów indywidualnych zostały wykorzystane na etapie budowania LSR nr: I, II.

Warsztaty konsultacyjne – metoda warsztatów konsultacyjnych została wykorzystana kilkakrotnie podczas prac nad przygotowaniem LSR w odniesieniu do etapów budowy Strategii nr I, III, IV, V. Metodą tą przeprowadzono następujące konsultacje społeczne:

- spotkanie warsztatowe z przedstawicielami sektora organizacji pozarządowych z terenu LGD – jednodniowe spotkanie przeprowadzono w październiku 2015 roku i wzięło w nim udział w sumie 40 osób,
- spotkania z przedstawicielami JST z terenu działania LGD – przeprowadzono dwa jednodniowe spotkania: w lipcu oraz październiku 2015 roku – w spotkaniach wzięło udział w sumie 9 osób – po jednym przedstawicielu każdego samorządu gminnego z terenu LGD,
- spotkania z rolnikami i ich domownikami - przeprowadzono dwa jednodniowe spotkania w miesiącu czerwcu 2015 roku – w spotkaniach wzięło udział w sumie 11 osób,
- spotkanie z władzami gmin - przeprowadzono jednodniowe spotkanie w miesiącu październiku 2014 roku – w spotkaniu wzięło udział w sumie 10 osób,
- spotkanie z osobami odpowiedzialnymi za promocję i informację na terenie LGD związane z kreowaniem marki regionu i jego wspólną promocją - przeprowadzono jedno dwudniowe spotkanie w miesiącu marcu 2015 roku – w spotkaniu wzięło udział w sumie 19 osób,

Spotkania konsultacyjne – metodą tą przeprowadzono spotkania z mieszkańcami obszaru LGD zorganizowane w każdej z 9 gmin regionu. Tym samym zorganizowano 9 spotkań na które przewidziano otwarty nabór uczestników. Spotkania zostały przeprowadzone w miesiącu sierpniu 2015 roku i wzięły w nich udział w sumie 74 osoby z terenu wszystkich gmin. Informacje i materiał zebrany podczas tych spotkań został wykorzystany na potrzeby budowy Strategii na etapie nr: II i V.

Zespół roboczy - Zespół roboczy ds. przygotowania LSR został powołany Uchwałą Zarządu LGD w miesiącu czerwcu 2014 roku. W skład zespołu weszli przedstawiciele wszystkich trzech sektorów z terenu LGD. W sumie Zespół odbył 5 spotkań w tym 3 spotkania 2-dniowe i 2 spotkania 1-dniowe. Zespół liczył w sumie 20 członków. Prace Zespołu obejmowały cały zakres budowy Strategii i odnosiły się do każdego etapu budowy LSR.

Ocena partycypacyjna – ocena partycypacyjna została wykorzystana do przeprowadzenia części spotkań Zespołu roboczego powołanego do przygotowania założeń LSR – metodą tą przeprowadzono 3 spotkania Zespołu w okresie grudzień 2014 oraz luty i wrzesień 2015 – w każdym ze spotkań wzięło udział 20 osób. Spotkania miały na celu dokonanie analizy wyników badań ankietowych i wywiadów indywidualnych oraz spotkań konsultacyjnych przeprowadzonych wśród lokalnej społeczności i na ich bazie określenia założeń LSR.

ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.

III.1. Ogólny opis obszaru.

Lokalna Strategia Rozwoju realizowana przez STK obejmuje obszar 9 gmin: Chmielno, Przdokowo, Przywidz, Sierakowice, Somonino, Stężyca, Sulęcyno, Kartuzy, Żukowo. Wymienione gminy wchodzą w skład powiatu kartuskiego (8 gmin) oraz powiatu gdańskiego (gmina Przywidz). LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby obejmuje obszar położony w północno – wschodniej części województwa pomorskiego w bezpośrednim sąsiedztwie Trójmiasta.

Całkowita powierzchnia obszaru LGD wynosi 1 250 km² co stanowi 6,83 % powierzchni województwa pomorskiego. Bardzo ważną cechą charakterystyczną obszaru LGD jest jego atrakcyjne położenie administracyjne i komunikacyjne. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim bliskości Trójmiasta jako bliskiego potencjalnego rynku zbytu produktów i usług świadczonych na terenie LGD. Jednocześnie widoczne jest dogodne położenie komunikacyjne odnosząc się zarówno do relatywnie dobrze rozwiniętej sieci dróg wewnętrznych na terenie LGD jak i przede wszystkim bliskości portu lotniczego Gdańsk – Rębiechowo, portu morskiego oraz autostrady A1. W kontekście dostępności komunikacyjnej niezmiernie ważne jest także uruchomienie od 2015 r. bezpośrednich połączeń kolejowych w ramach Pomorskiego Kolei Metropolitarnej między Kartuzami, Żukowem a Trójmiastem, które w przyszłości będą docierały także do innych regionów obszaru LGD (gmin: Somonino, Stężyca, Sierakowice, Chmielno). Wszystkie wymienione elementy świadczą o dobrym połączeniu obszaru LGD zwłaszcza z główną aglomeracją województwa.

III.2. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR.

W ramach poniższej Strategii zidentyfikowano na etapie jej przygotowywania wykaz oraz hierarchię grup docelowych do których w pierwszej kolejności skierowana będzie interwencja w ramach Strategii. Mając na uwadze przede wszystkim wyniki konsultacji społecznych poparte analizą danych statystycznych dotyczących takich kwestii jak np. sytuacja na rynku pracy czy poziom dochodów i warunki do rozwoju należy wskazać, że najbardziej newralgicznymi grupami społecznymi, uznanymi na grupy defaworyzowane na terenie LGD należą: rolnicy i ich domownicy, młodzież do 30 roku życia oraz kobiety - podsumowanie tych kwestii wskazane jest w analizie SWOT w pozycjach: W20-W22 oraz W40-W42. Te trzy

grupy osób z uwagi na swoją pozycję społeczną, trudny dostęp do rynku pracy oraz utrudnienia natury społecznej, zaliczono do grup szczególnie zagrożonych marginalizacją społeczną, w tym ubóstwem – powodem tego stanu rzeczy były takie wnioski z niniejszej diagnozy jak:

a. Rolnicy i ich domownicy: trudna sytuacja materialna; zbyt duża liczba osób utrzymujących się z rolnictwa; duży problem bezrobocia ukrytego w rolnictwie na terenach wiejskich; rozdrobnione i niskotowarowe rolnictwo nie zapewniające utrzymania dla utrzymującej się z niego ludności,

b. Młodzież do 30 roku życia: jeden z najwyższych w województwie udział tej grupy osób w ogólnej liczbie bezrobotnych; ponadprzeciętny udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych; ponadprzeciętny udział osób młodych w grupie osób długotrwale bezrobotnych.

c. Kobiety: najwyższy w województwie udział kobiet wśród osób bezrobotnych; wysoki na tle średniej dla województwa udział bezrobotnych kobiet wśród kobiet w wieku produkcyjnym – znacznie wyższy od średniej dla mężczyzn.

Wychodząc naprzeciw obecnej złej sytuacji grup defaworyzowanych w ramach Strategii ukierunkowano część interwencji na wsparcie tych grup społecznych – w części przedsięwzięć wyznaczono kryteria wyboru operacji które preferują wsparcie (poprzez zatrudnienie, w tym samozatrudnienie) osób pochodzących z grup defaworyzowanych. Zakres tej interwencji dotyczy 2 przedsięwzięć nr. 1.2.1. oraz 2.2.1. W sumie na realizację tych 2 przedsięwzięć przewidziano w budżecie LSR kwotę 7,5 mln zł, co stanowi 50% całkowitego budżetu Strategii. Szczegółowe metody komunikacji z wyznaczonymi grupami defaworyzowanymi zostały przedstawione w Strategii komunikacji. Poza grupami defaworyzowanymi ważną grupą docelową istotną z punktu widzenia wdrażania Strategii w życie są organizacje pozarządowe. Jak wykazuje niniejsza diagnoza bardzo duża część problemów o charakterze społecznym na terenie LGD koncentruje się wokół niskiej aktywności społeczności lokalnej. Wychodząc naprzeciw tej sytuacji w ramach Strategii wyznaczono szereg obszarów interwencji które będą dotyczyły przede wszystkim wsparcia sektora NGO – w tym zakresie w 4 przedsięwzięciach jako grupę docelową beneficjentów wskazano właśnie organizacje pozarządowe. Ostatnią ważną grupą docelową objętą Strategią są przedsiębiorcy – zarówno istniejący jak i osoby zainteresowane rozpoczęciem działalności gospodarczej, wsparcie których to podmiotów ma wpływać na pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o rozwój turystyki i przetwórstwa lokalnych produktów i tworzenie nowych miejsc pracy w regionie.

III.3. Uwarunkowania geograficzne.

Jednym z czynników decydujących o wewnętrznej spójności obszaru LGD są bardzo podobne uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze regionu, przez co cały obszar LGD pod względem geograficznym obejmuje teren zwany Szwajcarią Kaszubską – krainą wyodrębnioną ze względu na posiadane połączenie wybitnych walorów naturalnych i kulturowych. Zgodnie z fizyczno - geograficzną regionalizacją Polski, wg J. Kondrackiego, obszar LGD jest położony na terenie Pojezierza Kaszubskiego. Spójność obszaru dotyczy takich elementów jak znaczne deniwelacje terenu i wzniesienia nad poziomem morza w połączeniu z pięknymi krajobrazami i licznie występującymi jeziorami, które były jednym z dwóch czynników decydujących o określeniu tego obszaru mianem Szwajcarii Kaszubskiej. Obszar LGD należy do najbardziej urozmaiconych geograficznie i wykazuje kilka specyficznych geograficznie cech wyróżniających go wśród pozostałych regionów województwa i kraju, np.:

- Największe w województwie pomorskim wysokości bezwzględne – z najwyższym punktem na terenie LGD - wzniesienie Wieżyca o wysokości 329 m n.p.m., które jest jednocześnie najwyższym wzniesieniem na obszarze Niżu Południowobałtyckiego;
- Duże urozmaicenie rzeźby terenu i znaczne wysokości względne sięgające 150 – 200 m;
- Występowanie prawie wszystkich form młodoglacjalnej rzeźby terenu – zarówno akumulacyjnych (moreny denne i czołowe, drumliny, sandry, wytopiska, kemy) jak i erozyjnych (ryny jeziorne);
- Duża liczba jezior w tym jezior o znacznej powierzchni będących jednymi z głównych atrakcji turystycznych regionu;
- Liczne ciek wodne oraz obszary źródłowe kilku rzek Pobrzeża Bałtyku

Poza ukształtowaniem terenu głównym walorem obszaru LGD są jego wody powierzchniowe i podziemne. W przypadku wód powierzchniowych charakterystyczną cechą obszaru Szwajcarii Kaszubskiej jest zarówno duża liczba i powierzchnia jezior, jak i gęsta sieć cieków wodnych. Charakterystycznym elementem hydrograficznym obszaru LGD są liczne jeziora wypełniające zagłębienia terenu, typowe dla rzeźby młodoglacjalnej wśród których dominują jeziora rynnowe. Ogółem wody zajmują powierzchnię ponad 6 013 ha co stanowi 4,81 % obszaru LGD. Ogółem na obszarze Szwajcarii Kaszubskiej znajduje się ponad 140 jezior o powierzchni powyżej 1 ha, wśród których dominują jeziora największe o powierzchni pow. 5 ha. Pod względem powierzchni, jeziora Szwajcarii Kaszubskiej należą do największych w województwie pomorskim. W przypadku wód obszar Szwajcarii Kaszubskiej położony jest w systemach 7 dorzeczy, wyznaczonych działami I rzędu: Martwej Wisły, Wisły, Łęby, Łupawy, Słupi, Redy, Kaczej. Jednocześnie obszar LGD położony jest na węźle hydrologicznym, gdzie swoje źródła ma wiele rzek i cieków, w tym m.in. Słupia i dopływy Raduni. Do największych rzek regionu należą w tym względzie rzeki: Radunia, Słupia, Łeba i Klasztorna Struga.

O specyfice obszaru LGD decyduje również jej bogata i bardzo urozmaicona szata roślinna. Bogate walory środowiska naturalnego i ich często niezmienny przez działalność antropogeniczną stan, powoduje, że na obszarze Szwajcarii Kaszubskiej zachowało się wiele form roślinnych unikatowych w skali kraju. Należą do nich przede wszystkim torfowiska, wrzosowiska oraz występowanie dużych zwartych kompleksów leśnych. Na ich obszarze występują unikatowe formy roślinne, które obok ukształtowania terenu i licznych jezior stanowią o atrakcyjności turystycznej tego regionu.

Na obszarze LGD lasy zajmują ogółem powierzchnię 40 078,05 ha co stanowi ponad 32 % powierzchni Szwajcarii Kaszubskiej. Należy jednak podkreślić, że w gminach najbardziej zalesionych takich jak Kartuzy czy Przywidz udział lasów sięga ponad 40 % ich całkowitej powierzchni. Odsetek powierzchni LGD zajmowanej przez lasy jest nieco niższy niż w województwie pomorskim i sięga 32%. Duża lesistość oraz występowanie takich unikatowych drzew jak cis oraz bogactwo runa leśnego w postaci grzybów i jagód stanowi kolejną atrakcję turystyczną tego regionu.

Potwierdzeniem unikalności i niepowtarzalności opisanych walorów środowiska naturalnego jest ilość i różnorodność form prawnej ochrony przyrody jakimi są one objęte. Według danych GUS obecnie na terenie LGD STK różnymi formami ochrony przyrody objęta jest połowa jego obszaru (tj. 63 096,20 ha). Należy jednocześnie zaznaczyć, że na obszarze LGD poza parkami narodowymi występują wszystkie możliwe formy ochrony prawnej w tym systemy ochrony środowiska naturalnego w skali nie tylko regionalnej czy krajowej i międzynarodowej. W skład terenów objętych prawną ochroną na obszarze LGD STK wchodzi następujące formy: parki krajobrazowe (31 405 ha, 25% powierzchni LGD), użytki ekologiczne (61,20 ha, 0,5% powierzchni LGD), zespoły przyrodniczo – krajobrazowe (9 012 ha, 7% powierzchni LGD), rezerваты przyrody (842,5 ha, 0,7% powierzchni LGD), obszary chronionego krajobrazu (30835 ha, 25% powierzchni LGD). Najważniejszą formą prawnej ochrony na terenie LGD jest Kaszubski Park Krajobrazowy zajmujący ¼ powierzchni LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby. Wskaźnikiem tego w jakim stopniu środowisko naturalne jest unikatowe i warte specjalnej ochrony są obszary Natura 2000 obejmujące najcenniejsze przyrodniczo tereny – obecnie na terenie LGD występuje 20 tego typu form ochrony.

Opisane kwestie posiadanych wybitnych walorów przyrodniczych na terenie LGD potwierdzają wnioski z konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców regionu. Ich wyniki w odniesieniu do przeprowadzonego badania ankietowego wskazują, że największa liczba mieszkańców (79%) wskazała na atrakcyjne walory naturalne – jako główny atut regionu przy zauważalnym jednocześnie dużym potencjale posiadanych walorów dla rozwoju turystyki i rekreacji (65%). Jednocześnie mieszkańcy wskazywali na niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych regionu dla rozwoju turystyki, przedsiębiorczości czy generowania miejsc pracy.

Analizując kwestie posiadanych walorów środowiska przyrodniczego należy wskazać, na zagrożenia dla ich jakości związane zwłaszcza z działalnością człowieka oraz główne potrzeby dotyczące ochrony tych walorów, zwłaszcza w odniesieniu do zasobów środowiska przyrodniczego. Na obszarze LGD biorąc pod uwagę zapisy Programów Ochrony Środowiska powiatu kartuskiego oraz gdańskiego a także podobne dokumenty istniejące na poziomie poszczególnych gmin, w zakresie głównych zagrożeń środowiska należy wskazać na np.:

a. wody powierzchniowe, np.: punktowe (np. wyloty ścieków); liniowe (np. drogi – spływ zanieczyszczeń); obszarowe (np. rolnictwo – nawożenie, środki ochrony roślin).

b. powietrze atmosferyczne, np.: punktowe - dotyczy emisji z zakładów, powstającej w wyniku energetycznego spalania paliw oraz przemysłowych procesów technologicznych, są to emitery jednostek organizacyjnych o znaczącej emisji zanieczyszczeń – kominy; liniowe - to głównie emisja komunikacyjna z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego; powierzchniowe - jest sumą emisji z palenisk domowych, oczyszczalni ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających i składowania odpadów.

c. klimat akustyczny, np.: trasy komunikacyjne (pojazdy samochodowe, motocykle, ciągniki, pociągi); miejsca publiczne takie jak: centra handlowe, deptaki, skwery oraz inne miejsca zbiorowego nagromadzenia ludności.

W kontekście opisanych zagrożeń widoczny jest wpływ na stan środowiska naturalnego działalności człowieka - zwłaszcza na wrażliwych na antropopresję licznych obszarach objętych prawnymi formami ochrony przyrody, którego jednym z przejawów jest wpływ ruchu turystycznego, zwłaszcza w najintensywniej eksploatowanych i najbardziej atrakcyjnych turystycznie obszarach. Wpływ ten widoczny jest w opisanych zagrożeniach poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, a wymiernym przykładem ich występowania na terenie LGD są np. zidentyfikowane zagrożenia w Programach ochrony najbardziej cennych przyrodniczo terenów na obszarze LGD tj. obszarach Natura 2000 – w przypadku tych obszarów np. w odniesieniu do obszaru Jar Rzeki Raduni (kod PLH 220011), Hopowo (kod PLH 220010), Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego (kod PLH 220095), Jeziora Kistowskie (kod PLH 220097), jako główne zagrożenia wskazano działalność turystyczną człowieka w postaci np. zbyt silnej presji turystycznej, nasilającej się turystyki, zwłaszcza wypoczynkowej w okresie letnim czy intensywnego rozwoju zabudowy letniskowej nad brzegami zbiorników wodnych. Negatywny wpływ turystyki na środowisko w skali całego województwa potwierdzają zapisy Raportu o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2014 roku, które mówią wprost, iż „Zwiększona antropopresja, w głównej mierze związana z nasilającym się ruchem turystycznym, prowadzonymi inwestycjami oraz zmianami klimatu, skutkuje potrzebą podjęcia działań ochronnych wobec unikatowych w skali kraju walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu”. Uszczegółowieniem tej kwestii w odniesieniu do obszaru LGD są wnioski z analizy zawarte w dokumencie „Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim” opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, który mówi wprost, że nadmierne obciążenie środowiska przyrodniczego prowadzi do jego dewaloryzacji i utraty wartości, które były podstawą rozwoju funkcji turystycznej. Proces taki wg zapisów w/w dokumentu w największym stopniu występuje w centralnej części Pojezierza Kaszubskiego i w strefie nadmorskiej. Efektem jest powstanie rozległych obszarów nagromadzenia sytuacji konfliktowych między zagospodarowaniem i użytkowaniem turystycznym a ochroną wartości przyrodniczych i krajobrazowych¹. Wg zapisów tego dokumentu konflikty na tych obszarach pojawiają się i potęguje przede wszystkim w skutek m.in. wzrastającego turystycznego ruchu

¹ Wanagos M. (red.), Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk.

samochodowego i zagospodarowania towarzyszącego, obsługującego turystykę, powodującego przekształcenia tych rejonów w obszary często zbliżone charakterem do zurbanizowanych. W związku z zaistniałą sytuacją wymagane są w tym zakresie działania ograniczające negatywny wpływ turystyki na środowisko w postaci m.in. ograniczenia negatywnego oddziaływania ruchu i zagospodarowania turystycznego, na zasoby przyrodnicze i krajobraz rejonów turystycznych, w tym ograniczenie nacisku turystycznego na rejony o dużym zagęszczeniu zainwestowania oraz dla odciążenia rejonów nadmiernie eksploatowanych – ukierunkowanie i stymulowanie rozwoju turystyki na obszary dotychczas mniej wykorzystywane. Przedstawiona w opisywanym dokumencie analiza wskazuje jednocześnie, że zapewnienie trwałego ekologicznie i efektywnego ekonomicznie użytkowania przyrodniczego walorów turystycznych wymaga podjęcia min. działań w zakresie ukierunkowania lub zmiany natężenia aktywności turystycznej, budowy nowych obiektów turystycznych z preferencją dla form ogólnodostępnych, całorocznych, przebudowy lub eliminacji części bazy turystycznej. *Opisane uwarunkowania związane z wpływem turystyki na środowisko mają swoje odzwierciedlenie także w opiniach mieszkańców obszaru LGD, dla których bardzo ważną kwestią dotyczącą posiadanych walorów naturalnych i zasobów środowiskowych była kwestia ich ochrony. Potwierdzają to np. wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, w których mieszkańcy (30%) wskazywali na ochronę środowiska, jako tę kwestię która w odniesieniu do turystyki wymaga największego wsparcia w przyszłości. Jednocześnie wyniki spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami branży turystycznej wskazują, że jednym z głównych problemów jakie wskazali przedstawiciele branży dla rozwoju turystycznej w regionie jest „ochrona krajobrazu” obszaru LGD przed degradacją ze strony nadmiernego, niezorganizowanego ruchu turystycznego. Podobne wnioski pojawiały się podczas organizowanych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami jakie zostały przeprowadzone w poszczególnych gminach obszaru LGD. Mieszkańcy widząc i doceniając wpływ rozwoju turystyki na gospodarkę regionu wskazywali także na miejscami duże i rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego przez ruch turystyczny, zwłaszcza w najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach – które zdaniem mieszkańców stanowią jedną z najważniejszych zagrożeń dla rozwoju turystyki w regionie. W gminach o największej jeziorności (Chmielno, Stężycza) wskazywano także na rosnące zanieczyszczenie jezior oraz ich otoczenia (brzegów) przez rosnący, niezorganizowany ruch turystyczny. Jednocześnie mieszkańcy zauważyli duży problem związany z nadmiernym ruchem samochodowym i wykorzystywaniem nieprzystosowanych do tego celu lokalnych dróg i ścieżek jako tras turystycznych. Na spotkaniu w każdej z gmin obszaru LGD zarówno mieszkańcy jak i przedstawiciele władz samorządowych solidarnie wskazali w tym zakresie na pilną potrzebę budowy ścieżek rowerowych – widząc w nich zarówno szansę na uporządkowanie i ukierunkowanie ruchu turystycznego w regionie jak i możliwość przemieszczania się mieszkańców. Podczas przeprowadzonych warsztatów z branżą turystyczną jej przedstawiciele zwracali natomiast uwagę na wciąż małą (mimo podejmowanych zabiegów w ostatnich latach w tym kierunku) liczbę zastosowanych rozwiązań ograniczających negatywny wpływ turystyki na środowisko w komercyjnych obiektach turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem OZE.*

III.4. Dziedzictwo kulturowe.

Drugim elementem decydującym o wewnętrznej spójności obszaru LGD jest jego dziedzictwo kulturowe i położenie w sercu Kaszub. Termin „Kaszuby” pojawił się po raz pierwszy w 1249-53 roku na książęcej pieczęci władcy Pomorza Zachodniego. W następnych wiekach nazwa ta „przesunęła się” coraz bardziej na wschód. W XVI wieku zaczęto używać tej nazwy na Pomorzu Wschodnim dla określenia mieszkających tu ludzi o słowiańskim rodowodzie. Niezależnie od zapisków historycznych Kaszubi są prastarym plemieniem pomorskim o rodowodzie słowiańskim, którzy mimo wypierania na wschód i wieloletniej germanizacji zachowali swoją kulturę, szczególnie Kaszubi wschodni. Obecnie Kaszubi mieszkają głównie w województwie pomorskim, w różnym procencie w różnych miejscowościach - jednakże za najbardziej rdzenny obszar Kaszub, cechujący się największym odsetkiem ludności kaszubskiej uznaje się obszar centralnej części województwa pomorskiego obejmujący m.in. cały obszar LGD. Najważniejszym zaś wyznacznikiem tożsamości narodowej, czy etnicznej Kaszub jest kultura ze wszystkimi jej składnikami, która z uwagi a swoją odmiennosć i charakter stanowi obecnie drugie – obok walorów naturalnych – bogactwo i wyróżnik obszaru LGD.

Na obszarze LGD najważniejszym przejawem kultury kaszubskiej jest język – jedyny język regionalny w Polsce. Jest on jednym z języków polskich należącym do lechickiej grupy języków zachodnio – słowiańskich. Kaszubskim posługuje się wielu mieszkańców regionu - jest on obecny w literaturze, prasie, radio, telewizji, w szkole i w wielu kościołach. Należy podkreślić, że na obszarze LGD występuje największa liczba ludności kaszubskiej w skali całego województwa – średnio w każdej z 9 gmin tego obszary liczba ludności kaszubskiej stanowi ponad 80% mieszkańców².

Innymi, ważnymi elementami kultury kaszubskiej, które są kultywowane i propagowane na obszarze LGD są: siedmiobarwny haft oparty na dorobku żukowskich norbertanek; wyroby ceramiczne wielobarwne i czarne; rzeźba i malarstwo na szkle, którymi zajmują się przede wszystkim domorośli twórcy; muzyka kaszubska, śpiew, taniec; lokalne kapele i zespoły ludowe; istnienie kilkudziesięciu zespołów pieśni i tańca oraz chórów; lokalne obrzędy ludowe; wytwarzanie i zażywanie tabaki; budownictwo drewniane, zrębowe lub ryglowe.

Na obszarze LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby znajduje się wiele różnorodnych i wartych odwiedzenia zabytków architektury związanych z lokalną kulturą i historią, z Zespołem Poklasztornym Kartuzów w Kartuzach oraz Zespołem Poklasztornym Norbertanek w Żukowie na czele. W większości są to kościoły, zespoły pałacowe i dworskie, domy, ale można tu zobaczyć również zabytkową kuźnię, dawny układ urbanistyczny i wiele innych interesujących obiektów, atrakcyjnych turystycznie, np.: sanktuaria, cmentarze, obiekty kultury sakralnej, dwory i pałace, zabudowa folwarczna,

² Mordawski J., *Geografia Kaszub, Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie, Gdańsk, 2008 r.*

tradycyjna zabudowa kaszubska, chata kaszubska, ołtarz papieski. Potwierdzeniem znaczenia kulturowego lokalnych budynków i zagospodarowania terenu jest fakt wpisania do ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku 64 obiektów.

Jednocześnie ważnym elementem związanym z kultywowaniem lokalnej kultury i tradycji jest oferta kulturalna muzeów, izb regionalnych i innych podobnych obiektów na terenie LGD, z której do najbardziej znanych należy oferta Muzeum Kaszubskiego im. Franciszka Tredera w Kartuzach, Muzeum Ceramiki Kaszubskiej w Chmielnie czy oferta Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku.

Z opisanymi elementami kultury kaszubskiej związane są ściśle działania promocyjne mające na celu ich propagowanie zarówno w regionie jak i w kraju i za granicą. Promocja ta przyjmuje różne formy, natomiast najczęściej występującą formą, realizowaną na terenie samej LGD są imprezy promocyjne związane z kulturą kaszubską – obecnie corocznie na terenie LGD organizowanych jest w sumie kilkadziesiąt imprez promocyjnych o tym charakterze, które organizowane są zarówno przez Powiat Kartuski jak i samorządy poszczególnych gmin czy gminne jednostki kultury. Do przykładowych najbardziej znanych imprez tego typu, których charakter nawiązuje do lokalnej kultury należą: Truskawkobranie, Jarmark Kaszubski czy Dni Powiatu Kartuskiego. Zdecydowana większość imprez ma charakter lokalny ograniczający się do terenu danej gminy/miejscowości. Brakuje w tym zakresie większej współpracy między gminami w celu organizacji wspólnych wydarzeń i większej skali oddziaływania lub działań koordynujących tak aby wydarzenia organizowane w poszczególnych gminach nie konkurowały z sobą. W odniesieniu do innego typu działań promocyjnych ograniczają się one do operacji realizowanych przez poszczególne samorządy gmin i obejmują obszar danej gminy. Jedynymi instytucjami, które zajmują się obecnie skoordynowaną promocją obszaru całego regionu są Lokalna Grupa Działania – jako organizacja pozarządowa oraz Starostwo Powiatowe w Kartuzach, realizujące szereg różnorodnych działań, począwszy od wyjazdów na targi turystyczne po publikacje promocyjne czy promocję regionu w internecie. Poza działalnością tych dwóch instytucji widoczny jest brak działań tego typu o szerszej skali oddziaływania organizowanych przez inne organizacje w tym organizacje pozarządowe. Ponadto tak jak w przypadku imprez problemem jest słaba współpraca międzygminna w tym zakresie i niedostateczna liczba podejmowanych działań dotyczących całego regionu – zarówno w kwestii promocji w kraju jak i za granicą.

Bardzo ważnym elementem potwierdzającym bogate dziedzictwo kulturowe Kaszub, a tym samym przywiązanie mieszkańców regionu do tradycji jest znaczna ilość produktów tradycyjnych, wytwarzanych na terenie LGD. Lista Produktów Tradycyjnych Województwa Pomorskiego zawiera łącznie 173 produkty, z czego 45 (26 %) zarejestrowano na terenie LGD. Przykładowe produkty uznane za tradycyjne, zarejestrowane na analizowanym obszarze np.: Bitki dominikańskie (Ostrzyce), Czarny salceson (Mojużewska Huta), Kaszanka po kaszubsku (Mojużewska Huta) czy Kiełbasa – wórszta (Mojużewska Huta). Szczególnie ważnym produktem lokalnym który posiada już wyrobioną markę na rynku jest Truskawka kaszubska (kaszebskô malëna), który jako jedyny na terenie LGD posiada charakter produktu regionalnego, wpisanego przez Komisję Europejską do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych i do Rejestru Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. W kontekście posiadania wymienionych produktów tradycyjnych i regionalnych widoczne jest bardzo słabo rozwinięte przetwórstwo lokalnych produktów w tym zupełny brak przetwórstwa truskawki kaszubskiej. Istniejące przetworzone produkty lokalne są wytwarzane w zdecydowanej większości przypadków na bardzo małą skalę, często okazjonalnie i są bardzo trudno dostępne – zwłaszcza dla osób przyjezdnych. Na terenie LGD nie funkcjonuje punkt sprzedaży – sklep lub targowisko – oferujący dostęp do większej liczby tego typu produktów. Skutkiem tego jest bardzo niski obecnie poziom urynkowienia i komercjalizacji przetwórstwa produktów lokalnych, które są trudno dostępne na rynku a jednocześnie mają niewielkie znaczenie dla lokalnej gospodarki, rynku pracy czy dochodów miejscowej ludności.

Ważnym elementem lokalnego dziedzictwa kulturowego jest funkcjonowanie na terenie LGD obiektów które serwują wyrobu kulinarne bazujące na kaszubskiej tradycji kulinarnej i lokalnych surowcach, należące do Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne - zrzeszenie producentów, przetwórców i restauratorów z poszczególnych regionów członkowskich Europy, mającego na celu zachowanie i rozwój tradycji kulinarnych charakterystycznych dla danych regionów. Na obszarze LGD działającymi przedsiębiorstwami należącymi do tej sieci, a tym samym promującymi lokalne tradycje kulinarne są: Restauracja Inspiracja (Przyjaźń), Restauracja Kania (Przodkowo), Kaszubskie Centrum Promocji Zdrowia „Waldtour – Revita” (Gołubie), Gospodarstwo agroturystyczne „Kaszubski Zapiecek” (Ostrzyce), Gospodarstwo rolne Marian Stenzel (Pępowo), Gospodarstwo ekologiczne Brygida i Andrzej Kąkol (Miechucino), Masarnia – rzeźnia Jan Sychta (Miechucino).

Do kwestii rozwoju i promocji kultury kaszubskiej odnoszą się także wyniki konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. W ramach badań ankietowych 57% badanych wskazało bogate walory kulturowe związane z kulturą kaszubską jako jedną z głównych, silnych stron regionu. Jednocześnie jednak 33% ankietowanych dostrzegło problem niewystarczającej promocji i rozwoju kultury oraz tradycji kaszubskiej czego konsekwencją jest wskazanie przez 41% ankietowanych kwestii rozwoju i propagowania kultury kaszubskiej jako jednej z głównych potrzeb rozwojowych obszaru LGD. W kontekście produktów lokalnych badania te wskazały także na wskazany przez 36% mieszkańców problem braku małych zakładów przetwórczych opartych o lokalne produkty i zasoby (np. przetwórstwo lokalnych produktów rolnych wytwarzanych przez lokalnych rolników) i wynikającą z niego potrzebę rozwoju lokalnego przetwórstwa produktów rolnych w przyszłości (40% wskazań). Opinie te potwierdzają wnioski z przeprowadzonych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, gdzie zwracano uwagę na niewielkie zainteresowanie zwłaszcza ludzi młodych kultywowaniem lokalnej tradycji i kultury, co wg mieszkańców jest skutkiem postępującej asymilacji lokalnej kultury z kulturą uniwersalną (globalizacja, społeczeństwo

informacyjne, emigracje ludności kaszubskiej w inne regiony kraju, napływ ludności z zewnątrz na teren Kaszub). Zdaniem mieszkańców w kwestii kultury widoczna jest także zbyt mała liczba podejmowanych działań związanych z rozwojem elementów kultury kaszubskiej - a nie tylko propagowaniem obecnych, tradycyjnych jej przejawów co powoduje, że widoczny jest brak innowacyjnych form wykorzystania oraz promocji elementów kultury kaszubskiej. Wskazując na widoczne konsekwencje tych zjawisk mieszkańcy wskazali na zarówno ich skutki zewnętrzne jak i wewnętrzne. W odniesieniu do sytuacji w regionie mieszkańcy wskazują na niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanym życiu kulturalnym i postępujący zanik - zwłaszcza wśród ludzi młodych - kultywowania tradycyjnych elementów kultury kaszubskiej, w tym umiejętności posługiwania się językiem kaszubskim. Sytuacja ta odnosi się przede wszystkim do większych miejscowości w tym miejscowości gminnych - zdaniem mieszkańców, zwłaszcza w zakresie nauki języka kaszubskiego, sytuacja ta jest lepsza w mniejszych miejscowościach, w tradycyjnych, rolniczych rodzinach. Uczestnicy spotkań wskazali także na skutki zewnętrzne opisanej sytuacji, wskazując przede wszystkim na niedostateczną promocję kultury (w tym kultury kaszubskiej) w kraju i za granicą i w konsekwencji niską znajomość elementów lokalnej kultury wśród turystów nie tylko z zagranicy ale także turystów krajowych. W kwestii uwarunkowań zewnętrznych część mieszkańców wskazywała także na duże zagrożenie związane z pojawiającymi się głosami na szczeblu krajowym związanymi z ograniczeniem lub zaniechaniem wsparcia dotyczącego kultury i tradycji Kaszub w tym języka kaszubskiego. Duża uwaga podczas konsultacji z mieszkańcami zwracana była także na kwestie obecnego wykorzystania lokalnych produktów zwłaszcza tych wytwarzanych przez rolników. Mieszkańcy wskazali na - wg nich - małą w stosunku do istniejącego potencjału i zasobów naturalnych i kulturowych liczbę zarejestrowanych na terenie LGD produktów regionalnych i ekologicznych. Jednocześnie - co potwierdza przedstawione powyżej dane - mieszkańcy ocenili jako ubogi charakter oferty lokalnych produktów, zwłaszcza pod kątem ich dostępności na rynku. Szczególnie w trakcie spotkań z ludnością rolniczą wskazywano na potencjał małych, rodzinnych gospodarstw produkujących zdrową, ekologiczną żywność, który obecnie nie jest wykorzystywany. Jednocześnie - zwłaszcza plantatorzy truskawki kaszubskiej wskazywali na słabą promocję i wsparcie rozwoju lokalnych produktów w tym produktów regionalnych i ekologicznych. Zwracano także uwagę na pojawiające się konsekwencje tego problemu mówiące o stopniowym zaniku tradycyjnych, lokalnych metod wytwarzania produktów i świadczenia usług na terenie LGD, który bez podjęcia interwencji w tym zakresie będzie się pogłębiał.

III.5. Sfera społeczna – demografia.

Według danych GUS na koniec 2013 r. obszar objęty działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, zamieszkiwały w sumie 130 833 osoby (z czego 16,3 % w miastach), w tym 65 616 mężczyzn (50,2% ogółu) i 65 217 kobiet (49,8% ogółu). Gminami o największej liczbie ludności na omawianym terenie są gminy: Kartusy (33 023 osoby), Żukowo (32 542 osoby) oraz Sierakowice (18 581 osób). Gminą o najmniejszej liczbie ludności jest gmina Sulęcyno (5 247 osób). Ważnym wskaźnikiem demograficznym charakteryzującym badany obszar jest gęstość zaludnienia, wyrażona w liczbie osób przypadających na 1 km². Średnia wartość wskaźnika gęstości zaludnienia dla obszaru LGD wynosi 105 osób na 1 km² i jest niższa niż analogiczna wartość dla województwa pomorskiego (125). Liczba ludności na omawianym obszarze systematycznie rośnie w ostatnich latach. W ciągu ostatnich 10 lat łącznie wzrosła o 17 %, przy czym sytuacja w poszczególnych gminach nie różni się od obrazu całości, tzn. we wszystkich gminach terenu LGD STK liczba ludności wzrasta.

Ze strukturą liczby ludności w latach wiąże się nierozzerwalnie saldo migracji. W 2013 roku wskaźnik ten zarówno na obszarze LGD, jak i w województwie pomorskim był dodatni i wynosił odpowiednio 8,3‰ i 0,81‰, co wskazuje, że wartość wskaźnika na terenie STK była w roku 2013 dziesięciokrotnie wyższa niż w województwie pomorskim. Wartość wskaźnika migracji w poszczególnych gminach mieści się w przedziale -1,4‰ – 27,4‰. Najniższy jest w gminach: Sierakowice (-1,4‰) i Chmielno (-1,2‰), najwyższe w gminach Żukowo (27,4‰) oraz Przdokowo (16,3‰). Na omawianym obszarze saldo migracji było stale dodatnie w latach 2007 – 2013. Warto zauważyć, że w województwie pomorskim w badanym okresie saldo migracji było również dodatnie ale jednocześnie od kilku do kilkunastu razy niższe niż na terenie LGD.

Wzrastająca liczba ludności na diagnozowanym obszarze jest między innymi wynikiem dodatniego przyrostu naturalnego, który na przestrzeni lat 2007 – 2013 był kilkakrotnie wyższy niż analogiczny wskaźnik dla województwa pomorskiego. Dla obszaru objętego LSR przyrost naturalny plasował się w przedziale 7,4‰ – 8,9‰, kiedy dla województwa pomorskiego przedział ten wynosił 1,7‰ – 3,5‰.

Tak wysoki przyrost naturalny jest wypadkową przyrostów naturalnych w poszczególnych diagnozowanych gminach. Podobnie jak w przypadku migracji, tak i tu jednostki te bardzo różnią się między sobą. W latach 2007 – 2013 przyrost naturalny we wszystkich omawianych gminach był dodatni i wyższy od tegoż wskaźnika dla województwa pomorskiego. Struktura wieku mieszkańców obszaru objętego działaniem Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby wskazuje na relatywnie młodą społeczność na tle województwa pomorskiego. Na diagnozowanym terenie udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności sięga 25,7 % i jest znacznie wyższy niż analogiczny wskaźnik w województwie – 19,6 %. Inaczej kształtuje się ilość osób w wieku produkcyjnym: na obszarze LGD – 62,0 %, w województwie pomorskim – 63,4 %. Uzupełnieniem takiego rozkładu jest ilość osób w wieku poprodukcyjnym, która na obszarze LGD stanowi 12,3 % społeczności, przy wyższym wskaźniku dla województwa sięgającym 17,1 %.

Jednym z najważniejszych wskaźników świadczących o rozwoju sfery społecznej na danym obszarze jest poziom i struktura wykształcenia jego mieszkańców. W tym zakresie dane GUS z 2011 roku (Narodowy Spis Powszechny) wskazują, że

wykształcenie mieszkańców powiatu gdańskiego, w granicach którego znajduje się gmina Przywidz ma strukturę podobną do województwa pomorskiego. Natomiast poziom wykształcenia mieszkańców powiatu kartuskiego jest niższe od średniej dla całego województwa pomorskiego, co jest charakterystyczne dla mieszkańców obszarów wiejskich regionu. Wśród populacji powiatu kartuskiego, do którego należy 8 z 9 gmin objętych działaniem LGD STK, najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem zawodowym oraz średnim - 55 % mieszkańców powiatu (w województwie pomorskim 56 %). Na kolejnym miejscu znajdują się mieszkańcy z wykształceniem podstawowym, stanowiący w powiecie kartuskim 24 % mieszkańców (w województwie pomorskim - 19 %). Jednocześnie stosunkowo niski odsetek mieszkańców posiada wykształcenie wyższe – cytowane dane wskazują, że ten rodzaj wykształcenia posiada 12 % mieszkańców powiatu kartuskiego, przy wskaźniku dla województwa pomorskiego wynoszącym 19 %. W zakresie struktury wykształcenia mieszkańców w powiecie kartuskim w porównaniu z województwem pomorskim, większy jest odsetek ludności z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i zasadniczym zawodowym – łącznie 60 %, przy odsetku tej grupy mieszkańców dla województwa – 47 %, mniejszy natomiast jest udział ludności z wykształceniem średnim, policealnym oraz wyższym.

Kwestie uwarunkowań demograficznych były także tematem dyskusji odbywających się podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. W tym zakresie z jednej strony mieszkańcy byli wręcz dumni, że zamieszkują na obszarze zaliczanym do terenów o najwyższych w skali kraju wskaźnikach urodzeń oraz przyrostu naturalnego. Z drugiej strony zaś mieszkańcy – głównie gmin wiejskich obszaru LGD – wskazywali (co nie było widoczne w danych statystycznych) na problem migracji ludzi młodych, zdolnych, dobrze wykształconych poza obszar LGD do Trójmiasta lub innych dużych miast w kraju a także za granicę. Wskazywali w tym zakresie na potrzebę poprawy warunków na terenie LGD przede wszystkim dla znalezienia dobrej pracy oraz możliwości zakładania i rozwój przez ludzi młodych własnych działalności gospodarczych.

III.6. Sfera społeczna – aktywność ludności lokalnej.

Miarą aktywności społecznej mieszkańców danego obszaru jest liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych. Na terenie objętym działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby działa łącznie 355 organizacji pozarządowych, w tym 38 fundacji i 317 stowarzyszeń i organizacji społecznych (dane GUS, 2014). Organizacje pozarządowe tu działające to przede wszystkim stowarzyszenia i organizacje społeczne, udział fundacji jest niewielki (12 %). Liczba organizacji jest bardzo zróżnicowana w poszczególnych gminach. Największa ich liczba działa w gminie Kartuzy (106), kolejna pod względem ilości powyższych organizacji jest gmina Żukowo (89) - w tych dwóch gminach działa łącznie 55 % wszystkich organizacji pozarządowych z terenu LGD. Najmniejsza liczba organizacji zarejestrowana jest w gminie Sulęcyno (15). Poziom zaangażowania społecznego mieszkańców określa między innymi liczba NGO przypadająca na 1000 osób, który kształtuje się odmiennie niż rozkład bezwzględnej liczby organizacji. Najwięcej organizacji pozarządowych przypada na 1000 mieszkańców w gminie Stężyca (3,93). Powyżej średniej dla obszaru LGD (2,71) oprócz wyżej wymienionej, znajdują się gminy: Kartuzy, Przywidz, Sulęcyno i Żukowo. Najniżej plasuje się pod tym względem gmina Sierakowice (1,29). Liczba organizacji pozarządowych na diagnozowanym obszarze systematycznie wzrasta, co świadczy o wroście zaangażowania społecznego jego mieszkańców. Podobnie, jak dla całego obszaru, tak i we wszystkich gminach objętych działaniem LGD ta tendencja jest rosnąca.

Analizując strukturę istniejących organizacji wg ich dominujących kierunków i celów działalności na bazie danych Starostw Powiatowych powiatów kartuskiego i gdańskiego należy wskazać, że na terenie LGD dominują zdecydowanie organizacje działające w sferze rozwoju lokalnego (33% wszystkich NGO), prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i pomocy społecznej (15%) oraz kultury fizycznej, sportu i edukacji (23%). Na uwagę zasługuje w tej strukturze niski na tle posiadanych walorów kulturalnych, udział organizacji zajmujących się propagowaniem i ochroną kultury lokalnej – stanowią one jedynie 14% wszystkich istniejących. Znacznie gorsza sytuacja występuje w zakresie aktywności organizacji w dziedzinie turystyki i rekreacji – mimo posiadanych walorów w tych dziedzinach - w branżach tych działalność prowadzi obecnie jedynie 2% organizacji pozarządowych.

Kolejnym wskaźnikiem charakteryzującym kondycję społeczności lokalnej zwłaszcza w kontekście walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest poziom udzielanej pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej działające na badanym obszarze udzieliły w 2013 r. pomocy łącznie 14 350 osobom, co stanowiło 11 % ludności zamieszkującej te tereny. Zasięg pomocy społecznej jest na omawianym terenie wyższy niż w województwie pomorskim, gdzie pomocą społeczną objęto w tym samym roku 8,7 % ludności.

Jednocześnie odsetek ludności objętej opieką społeczną jest zróżnicowany w skali gmin. Najwyższy jest w gminie Przywidz (16 %), a najniższy w gminie Żukowo (6,3 %). We wszystkich gminach poza gminą Żukowo, wskaźnik ten przekracza wartość dla województwa pomorskiego, co świadczy o słabej kondycji lokalnej społeczności w tym zakresie.

III.7. Gospodarka i przedsiębiorczość.

Według danych GUS liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby w 2014 r. wynosiła łącznie 13 016 szt. co stanowi 5% podmiotów zarejestrowanych w województwie pomorskim. W zakresie bezwzględnej liczby podmiotów gospodarczych, największa ich ilość jest w gminach Żukowo (4 083) i Kartuzy (3 483). Średnia ilość podmiotów gospodarczych przypadających na 10 000 mieszkańców na diagnozowanym obszarze wynosi natomiast 979 podmiotów, gdzie analogiczny wskaźnik dla województwa pomorskiego sięga poziomu 1 199. Najwięcej podmiotów gospodarczych na obszarze LGD przypada na 10 000 mieszkańców w gminach miejsko – wiejskich:

Zukowo (1 223) i Kartuzy (1 047), najmniej w gminie Sulęczyno (695). Poziom omawianego wskaźnika na całym obszarze działania LGD jest o 18 % niższy od wielkości notowanej dla województwa.

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na badanym obszarze stale rośnie i w ciągu ostatnich 8 lat odnotował wzrost o 23 % - ten sam wskaźnik w województwie pomorskim w tym samym czasie wzrósł o 14 % - co oznacza dynamiczny rozwój terenu LGD w tym zakresie na tle rozwoju regionu.

Struktura wielkości przedsiębiorstw na obszarze LGD wskazuje na zdecydowaną przewagę ilościową małych firm. Analogiczna jest sytuacja w województwie pomorskim. Największy udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych na terenie LGD mają firmy zatrudniające od 0 do 9 osób, stanowią one 95,59 % przedsiębiorstw, w województwie pomorskim – 95,82 %, pozostałe grupy są zdecydowanie mniej liczne i łącznie stanowią 4,18 % przedsiębiorstw działających na analizowanym terenie. Liczba przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 50 osób stanowi w sumie 99,31 % ogółu firm.

Pod względem struktury własnościowej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarze LGD STK w sektorze prywatnym widoczna jest zdecydowana dominacja firm prowadzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Przedsiębiorstwa te stanowią w sumie 80,1 % wszystkich firm zarejestrowanych na badanym terenie. Pod tym względem struktura ta jest zbliżona do średniej dla województwa pomorskiego, wykazując się jednakże większym udziałem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i niższym udziałem spółek handlowych.

W przypadku struktury zarejestrowanych na obszarze LGD podmiotów gospodarczych według rodzaju prowadzonej przez nich działalności (sekcji PKD) dane wskazują, na zdecydowaną dominację trzech sekcji, które w sumie stanowią ponad 56 % wszystkich podmiotów gospodarczych. W opisywanej strukturze zdecydowanie dominują sekcje F (21,98 %) i G (21,47 %), tzn. G. handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego; F. budownictwo; sekcje te razem stanowią 43,45 % wszystkich zarejestrowanych firm na terenie LGD (w województwie 34 %). Trzecią sekcją, która dominuje w tej strukturze jest sekcja C - przetwórstwo przemysłowe, której podmioty stanowią w sumie 12,98 % wszystkich firm działających w obszarze LGD (w województwie 11,95 %). W kontekście struktury istniejących przedsiębiorstw znamienne jest w tym zakresie fakt braku na terenie LGD dużych zakładów przemysłowych i dominacja małych firm działających w sferze usług i handlu, co z jednej strony przekłada się na relatywnie niewielki potencjał istniejących form do generowania nowych miejsc pracy – z drugiej zaś skutkuje np. brakiem uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych.

Szczególnie interesujący z punktu widzenia przedmiotowej Strategii jest udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw na terenie LGD podmiotów działających w branżach turystycznych i około turystycznych, tzn. wg klasyfikacji PKD: sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) oraz R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). W tym zakresie obszar LGD charakteryzuje się stosunkowo niskim ich odsetkiem w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. W sekcji I działa na obszarze LGD 414 firm co stanowi 3,18 % ogółu podmiotów gospodarczych, dla województwa pomorskiego analogiczny wskaźnik jest równy 5,13 %. W sekcji R na diagnozowanym obszarze działa 226 firm, co daje 1,74 % ogółu i jest to poziom zbliżony do województwa pomorskiego (1,65 %). Dane te wskazują, że ogółem na terenie LGD funkcjonuje 640 podmiotów działających w branży turystycznej i okołoturystycznej, co stanowi 4,92 % wszystkich istniejących podmiotów gospodarczych. Jest to liczba niewielka w stosunku do posiadanego potencjału do rozwoju turystyki a jednocześnie znacznie mniejsza od średniej dla całego województwa pomorskiego, która w odniesieniu do tych 2 branż wynosi 6,78%. Uszczegóławiając te dane tylko do kwestii obiektów noclegowych sklasyfikowanych w dziale 55 Sekcji I, które wprost nawiązują do potencjału posiadanej infrastruktury turystycznej należy wskazać, że na terenie LGD istnieją tylko 132 tego typu obiekty, co stanowi jedynie 1,06% wszystkich podmiotów i jest wielkością ponad dwukrotnie niższą od średniej dla województwa (2,42%).

Drugim typem działalności ważnym w kontekście wykorzystania lokalnych zasobów naturalnych oraz tradycji i kultury jest liczba podmiotów gospodarczych jakie działają na terenie LGD w branży związanej z przetwórstwem lokalnych produktów sklasyfikowanej w sekcji C PKD, w dziale 10 i 11 (Produkcja artykułów spożywczych oraz Produkcja napojów) – w działach tych prowadzi obecnie działalność na terenie LGD jedynie 0,94% wszystkich podmiotów gospodarczych, co jest wielkością bardzo niewielką w stosunku do posiadanego potencjału np. zarejestrowanych produktów tradycyjnych na tym obszarze. Dane te pokazują jednocześnie, że na terenie powiatów które obejmuje swoim zasięgiem obszar LGD (kartuskiego i gdańskiego) odsetek podmiotów działających w tych działach jest niższy o prawie 1/5 od średniej dla wszystkich powiatów ziemskich w województwie pomorskim, co potwierdza słaby rozwój tej gałęzi działalności na terenie Szwajcarii Kaszubskiej.

Podsumowaniem danych dotyczących rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD są wynik konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami regionu. Relatywnie niski na tle średniej dla województwa poziom rozwoju przedsiębiorczości potwierdzają wyniki badań ankietowych mieszkańców, w których wskazano jako jedną z głównych potrzeb obszaru LGD rozwój przedsiębiorczości (31% badanych). Jednocześnie mieszkańcy wskazywali na niedostateczne wykorzystanie posiadanych walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości regionu. W odniesieniu do kwestii przetwórstwa lokalnego – konsultacje społeczne, zwłaszcza prowadzone wśród rolników wskazały, na opinię o bardzo słabo rozwiniętym przetwórstwie lokalnych produktów, mimo posiadanych zasobów tych produktów w tym przede wszystkim braku przetwórstwa truskawki – jedynego produktu regionalnego na terenie LGD – co potwierdzają powyższe dane liczbowe. Zjawisko to potwierdzają wyniki spotkań z mieszkańcami poszczególnych gmin, którzy wskazywali na ogólne niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów w tym lokalnych produktów rolnych dla rozwoju przedsiębiorczości - zwłaszcza w kontekście słabych warunków dla rozwoju rolnictwa i możliwości poszerzenia lub zamiany działalności rolniczej na np. przetwórstwa własnych lub nabytych od osób trzecich produktów lokalnych. Generalnie w

ogólnej ocenie mieszkańców po przeprowadzonych konsultacjach, widoczny jest bardzo niski udział wytwarzania, sprzedaży czy przetwórstwa produktów lokalnych w gospodarce obszaru LGD, co ma swoje przełożenie zarówno na jedynie symboliczny wpływ tej branży na dochody mieszkańców czy miejsca pracy.

Podobne wnioski wynikają z opinii mieszkańców zebranych w trakcie konsultacji dotyczących udziału turystyki i rekreacji w lokalnej gospodarce obszaru LGD. Także w odniesieniu do tej kwestii odnosi się pojawiająca się opinia, mówiąca o niedostatecznym wykorzystaniu posiadanych walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości regionu. W kontekście stricte branży turystycznej, mieszkańcy w tym przede wszystkim ludność rolnicza wskazywała na niski potencjał lokalnych przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw z branży turystycznej do generowania nowych miejsc pracy w regionie – opinia ta odnosiła się do niewielkiej – zdaniem mieszkańców – liczby miejsc pracy w turystyce, zwłaszcza miejsc całorocznych. Zdanie to potwierdzali przedstawiciele ludzi młodych, często absolwenci szkół średnich, którzy wskazywali na problem w znalezieniu stałego zatrudnienia w branży turystycznej i okołoturystycznej. W tym kontekście, wciąż niedostatecznie rozwinięta sfera branży turystycznej – zdaniem mieszkańców – wpływa na jakość oferty usług turystycznych na terenie LGD gdzie wskazano na ubogi charakter tejże oferty w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych oraz zbyt wąską ofertę turystyczną, słabo dostosowaną do potrzeb turystów. W kontekście rozwoju gospodarczego obszaru LGD i jego perspektyw na przyszłość, na większości gminnych spotkań, mieszkańcy wskazywali na dużą szansę na rozwój jaką są fundusze publiczne w tym przede wszystkim fundusze UE, które w znacznej mierze mogą wpłynąć na pobudzenie rozwoju w tym m.in. w branży turystycznej. Szansa ta widoczna jest m.in. w odniesieniu do działania Leader i wdrażania LSR w regionie. Podczas dyskusji mieszkańcy wskazywali także na zagrożenia związane z warunkami ubiegania się do dotacje UE. W tym zakresie widoczne były obawy dotyczące zmieniających się zasad i przepisów prawnych dotyczących wdrażania funduszy UE w Polsce w tym zupełnie nowe zasady ubiegania się o wsparcie w ramach działania Leader. Mieszkańcy podczas spotkań dowiadując się o warunkach ubiegania się o pomoc w ramach nowego PROW, wskazywali na często zupełnie nowe regulacje w tym zakresie a w konsekwencji zgłaszali problem związany z ich niedostateczną wiedzą i przygotowaniem do aplikowania o środki na nowych zasadach. Jednocześnie mieszkańcy zgłaszali potrzebę kontynuacji w przyszłości prowadzonych dotychczas przez LGD działań szkoleniowych i konsultacyjnych w zakresie aplikowania przez nich o środki. Potwierdzeniem tego problemu są wyniki badań ankietowych przeprowadzone wśród mieszkańców, gdzie ankietowane osoby wskazywały na potrzebę różnych form wsparcia doradczego i szkoleniowego ze strony LGD – zarówno indywidualnego doradztwa (75 % odpowiedzi) jak i wsparcia w formie szkoleń i warsztatów, zarówno z ogólnych zasad ubiegania się do wsparcia, wypełnienia dokumentacji aplikacyjnej jak i rozliczenia operacji.

Część mieszkańców działających w obszarze turystyki wodnej oraz przedstawiciele samorządów wskazywali na dużą szansę na rozwój turystyki wodnej w obrębie jezior Kółka Raduńskiego i Raduni oraz rzeki Słupi – nad którymi położone jest większość gmin obszaru LGD (8 z 9). W tym zakresie szczególną uwagę zwracano na współpracę między gminami przy zagospodarowaniu jezior, wskazując jako przykład realizację partnerskiego projektu „Kajakiem przez Pomorze” i jego potencjalny wpływ na pobudzenie turystyki wodnej na terenie LGD. W kontekście działań partnerskich mieszkańcy wskazywali na dużą, potencjalną rolę rozwoju partnerstwa w ramach Lokalnej Grupy Działania, które pozwoli na zacieśnienie współpracy międzygminnej oraz międzysektorowej przekładając się na poprawę spójności obszaru LGD i wzrost tożsamości mieszkańców z regionem.

Jednocześnie – zwłaszcza przedstawiciele lokalnych władz i organizacji społecznych – widzą duże zagrożenie dla rozwoju obszaru LGD w postaci marginalizacji Szwajcarii Kaszubskiej w planach rozwoju województwa pomorskiego. W tym zakresie wskazywano na fakt ukierunkowania rozwoju regionu na tereny miast, w tym największych miast z Trójmiastem na czele, czego najlepszym przykładem jest system wydatkowania funduszy UE na lata 2014-2020 w ramach RPO Województwa Pomorskiego. Część mieszkańców wprost wskazywała w tym zakresie na efekt takiej sytuacji, którym będzie marginalizacja społeczna i gospodarcza obszarów wiejskich województwa w tym przede wszystkim terenów peryferyjnych i małych miejscowości.

III.8. Turystyka.

W kontekście rozwoju gospodarczego obszaru LGD szczególnie ważny jest jego potencjał pod kątem rozwoju turystyki mierzony liczbą i jakością dostępnej infrastruktury turystycznej – w tym zakresie wzięto pod uwagę dane GUS dotyczące bazy noclegowej i obiektów zakwaterowania. Według tych danych na omawianym obszarze 9 gmin działa 61 obiektów noclegowych, z czego 39 to obiekty całoroczne (64 %). Najwięcej obiektów noclegowych jest w gminie Stężyca (12, z czego 8 całorocznych) oraz w gminie Somonino (10, z czego 9 całorocznych). Łącznie obiekty te dysponują 3 423 miejscami noclegowymi, z czego 1 757 to miejsca noclegowe całoroczne. Największą ilością miejsc noclegowych dysponują obiekty na terenie gminy Stężyca, przy czym 76 % z nich to miejsca noclegowe całoroczne. W sumie udzielono 164 147 noclegów 57 678 turystom korzystającym z nich. Najwięcej noclegów udzielono w gminach: Stężyca (56 724, co stanowi 35 % wszystkich udzielonych noclegów) oraz Przywidz (29 293, co stanowi 18 % wszystkich noclegów). Jeśli chodzi o turystów zagranicznych, to na 2 560 osób, które nocowały na obszarze LGD, najwięcej – 813 osób (32 %) skorzystało z noclegów w gminie Żukowo, relatywnie dużo turystów zagranicznych skorzystało także z noclegów w gminach Kartuzy (27%) i Chmielno (21%).

Tab 4. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach na obszarze LGD STK na tle województwa pomorskiego w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Obiekty ogółem	Obiekty całoroczne	Miejsca noclegowe	Miejsca noclegowe całoroczne	Udzielone noclegi	Udzielone noclegi turystom zagranicznym	Korzystający z noclegów	Korzystający z noclegów turyści zagraniczni
LGD STK	61	39	3 423	1 757	164 147	6 350	57 678	2 560
Przywidz	7	2	693	120	29 293	725	11 155	291
Chmielno	9	5	371	133	16 117	1 383	5 435	548
Kartuzy	8	5	175	144	12 978	1 790	5 636	694
Przodkowo	1	1	16	16	756	0	326	0
Sierakowice	6	3	187	69	3 561	0	1 358	0
Somonino	10	9	412	367	19 048	37	8 375	15
Stężycza	12	8	892	674	56 724	1 026	17 558	193
Sulęcyno	5	3	555	112	18 792	24	4 982	6
Żukowo	3	3	122	122	6 878	1 365	2 853	813

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu oceny posiadanego zaplecza infrastruktury turystycznej w którym obiekty noclegowe odgrywają pierwszorzędne znaczenie, dokonano porównania sytuacji na terenie LGD z danymi dla województwa pomorskiego – dla celów porównawczych zastosowano porównanie sytuacji w powiatach kartuskim i gdańskim (których teren obejmuje obszar LGD) ze średnią sytuacją w tym względzie we wszystkich powiatach ziemskich województwa, w zakresie: liczby obiektów noclegowych, liczby miejsc noclegowych, udzielonych noclegów oraz liczby korzystających z noclegów. Porównanie zaprezentowanych danych z informacjami dotyczącymi pozostałych powiatów ziemskich województwa pomorskiego wskazuje, że pod względem wszystkich opisanych powyżej mierników powiat kartuski i gdański mieszczą się w dolnej części klasyfikacji najlepszych powiatów. Zestawienie danych dla poszczególnych powiatów wskazuje, że obszar LGD na tle pozostałych powiatów ziemskich województwa (16 powiatów ogółem) plasował się na następujących miejscach:

- liczba obiektów noclegowych – 10 miejsce,
- liczba miejsc noclegowych – 10 miejsce,
- liczba osób korzystających z noclegów – 8 miejsce,
- liczba miejsc noclegowych przypadająca na 1000 mieszkańców – 10 miejsce,
- liczba osób korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców – 9 miejsce.

Opisane dane wskazują przede wszystkim na małą liczbę miejsc noclegowych, gdzie obszar LGD należy do jednych ze najsłabszych regionów województwa. Sytuacja ta ma swoje odzwierciedlenie w słabym poziomie wskaźnika liczby turystów korzystających z obiektów turystycznych. Z powiatów ziemskich w regionie największą liczbą osób korzystających z noclegów w tym obiektach charakteryzuje się powiat pucki oraz powiaty słupski i lęborski - w których liczba ta jest kilkakrotnie wyższa od notowanej w powiecie kartuskim. Jednocześnie dane z powiatów sąsiednich (kościerski, lęborski, bytowski), mających podobne walory turystyczne jak obszar LGD wskazują, że liczba turystów w tym zakresie jest w ich przypadku znacznie wyższa od notowanej w obszarze realizacji projektu. Charakterystyczna jest także dynamika zmian liczby korzystających z noclegów na terenie LGD na tle województwa w ostatnich 8 latach. Liczba turystów na terenie LGD ulega znacznym wahaniom w kolejnych latach, w których nie da się odczytać wyraźnej tendencji, która jest widoczna w przypadku całego województwa pomorskiego, gdzie w okresie ostatnich lat ruch turystyczny ulega systematycznemu wzrostowi a jego dynamika przybiera na sile. Dane dla całe województwa pomorskiego wskazują, że w okresie lat 2006-2013 liczba turystów korzystających z noclegów wrosła o 54% czy 22% wrosła w przypadku obszaru LGD. W konsekwencji zanotowanych wahań liczby turystów na terenie LGD i wyraźnej tendencji rosnącej w przypadku całego województwa należy wskazać, że świadczą one o znacznie większym uzależnieniu ruchu turystycznego od warunków pogodowych, które są decydującym elementem w tym zakresie. Tym samym zaznacza się pilną potrzebę dywersyfikacji atrakcji turystycznych obszaru LGD i rozwój obecnej oferty turystycznej oraz nowych atrakcji dla turystów. Jednocześnie opisana dynamika wskazuje, że liczba turystów w skali całego województwa ulega wzrostowi w ostatnich latach w ponad dwukrotnie większym tempie niż ma to miejsce na obszarze LGD – świadczy to o stopniowym obniżaniu się atrakcyjności turystycznej tego obszaru w porównaniu z innymi regionami województwa i mniejszą konkurencyjnością Szwajcarii Kaszubskiej na tle obszarów sąsiednich.

Dla uszczegółowienia przedstawionych danych dokonano porównania stopnia wyposażenia turystycznych obiektów noclegowych w sprzęt oraz dodatkowe usługi podnoszące atrakcyjność tych obiektów dla turystów. Dane te oparto o informacje z oficjalnej statystyki GUS dotyczące wyposażenia obiektów noclegowych. W analizie dokonano porównania poziomu wyposażenia tych obiektów na terenie LGD na tle całego województwa w odniesieniu do głównych elementów wyposażenia decydujących o ich atrakcyjności. Wyniki analizy wskazują, że biorąc pod uwagę ilość obiektów noclegowych wyposażonych w tą infrastrukturę w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, na terenie LGD widoczny jest znacznie niższy niż ma to miejsce średnio w województwie dostęp do takich atrakcji jak: zabiegi SPA, siłownia, solarium, basen kryty czy miejsce zabaw dla dzieci. Elementy te świadczą wprost o brakach infrastrukturalnych obiektów turystycznych na tym terenie, gdzie wymienione elementy stają się obecnie standardowym wyposażeniem dobrej jakości obiektów turystycznych.

Szczególnie zła sytuacja występuje w przypadku dostępności na obszarze LGD do takich atrakcji jak: zabiegi SPA, baseny kryte czy miejsce zabaw dla dzieci, które posiada w każdym z wymienionych przypadków średnio 56% mniej obiektów na terenie LGD niż ma to miejsce w województwie.

Szereg potwierdzeń opisanej sytuacji w zakresie świadczonych usług turystycznych znajduje się w opiniach mieszkańców na ten temat, jakie wynikają z wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Dane te potwierdzają zarówno wyniki konsultacji z przedstawicielami branży turystycznej jak i badania ruchu turystycznego czy analiza opinii zgłaszanych przez mieszkańców regionu. Konsultacje przeprowadzone z przedstawicielami branży turystycznej oraz badania ruchu turystycznego oraz gestorów branży turystycznej wskazują, że obecna oferta turystyczna regionu jest niewystarczająca i słabo odpowiada na potrzeby turystów i zmieniające się trendy na rynku. Ponadto przedstawiciele bazy turystycznej w odniesieniu do głównych problemów obszaru LGD wymienili na pierwszym miejscu „Niedostateczną jakość infrastruktury turystycznej i około turystycznej – potrzebę nowych inwestycji”. Wniosek ten potwierdzają i uszczegóławiają wyniki badań marketingowych przeprowadzonych wśród turystów, gdzie np. braki, niedociągnięcia lub negatywne komentarze dotyczące bazy noclegowej podało aż 69,23% ankietowanych. Jednocześnie główne sugestie i wnioski pojawiające się w podczas tych badań dotyczą niskiego standardu, w tym standardu socjalnego obiektów turystycznych, często nie remontowanych od lat, zaniedbanych. Osoby biorące udział w badaniu wskazali bardzo dużą uwagę także na kwestie atrakcyjności oferty turystycznej wskazując na brak atrakcji i miejsc zabaw dla dzieci czy brak udogodnień i oferty dla rodziców z dziećmi – z uwagi, że segment rodzin z dziećmi jest obecnie jednym z najważniejszych odbiorców usług turystycznych w regionie, należy wskazać na słabą i niedopasowaną ofertę turystyczną regionu do wymagań rynku i potrzeb turystów. Wnioski z tych samych badań mówią jednoznacznie, że „...należy traktować inwestycje w modernizację, udoskonalanie standardu bazy noclegowej jako jeden z priorytetów procesów poprawy i rozwoju oferty zintegrowanej regionu”. Jednocześnie dalsze wnioski z tej samej analizy wskazują, że „badania wykazały także na istniejące luki w zakresie oferty noclegowej - głównie w klasie ekonomicznej”.

Do kwestii zagospodarowania w infrastrukturę turystyczną odniesiono się także szeroko w badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców obszaru LGD. Wnioski z tych badań wskazują, że mieszkańcy odnosząc się do tej kwestii zwrócili uwagę przede wszystkim na niedociągnięcia związane z takimi ważnymi kwestiami jak: niewystarczająca oferta turystyki aktywnej (47% odpowiedzi), niedostateczna oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców (36%) czy słaba jakość oferty usług turystycznych w tym głównie bazy noclegowej (31,3%). Jednocześnie na pytanie dotyczące głównych potrzeb rozwojowych obszaru LGD ankietowani wskazali na drugim miejscu na rozwój oferty turystycznej (50% odpowiedzi) – uszczegółowieniem tej kwestii były odpowiedzi na pytanie związane z elementami rozwoju turystyki wymagającymi największego wsparcia na terenie LGD – w tym zakresie mieszkańcy wskazali przede wszystkim na problemy związane z ofertą turystyki aktywnej, w tym głównie szlakami rowerowymi (62%), infrastrukturą turystyczną w zakresie bazy noclegowej (38%) oraz generalnym lepszym dopasowaniem oferty regionu do potrzeb turystów (39%). Wyniki przedstawionych badań ankietowych poddane konsultacją społeczną podczas spotkań gminnych z mieszkańcami oraz w trakcie prac Zespołu ds. Strategii wskazały na bardzo zróżnicowany obraz i ocenę oferty turystycznej regionu. Z jednej strony mieszkańcy wskazywali na - w ich opinii - dość dobrze rozwiniętą pod względem ilościowym bazę noclegową będącą podstawą do rozwoju turystyki, mając w tym zakresie na myśli przede wszystkim agroturystykę ale także ośrodki wypoczynkowe. Jednocześnie jednak wskazano na szereg braków w odniesieniu do pozostałych elementów infrastruktury turystycznej – z czego można wywnioskować generalne podsumowanie wskazujące na niedostatek lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej w tym infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej w odniesieniu przede wszystkim do szlaków turystycznych i infrastruktury uzupełniającej szlaki turystyczne, infrastruktury zagospodarowującej atrakcje turystyczne oraz bazy turystycznej i rekreacyjnej w odniesieniu do turystyki wodnej i rowerowej. Jednocześnie wyniki konsultacji wskazują na niedostateczną jakość istniejącej oferty turystycznej – w tym zakresie mimo dostatecznej ilości bazy noclegowej, mieszkańcy wskazali na niedostateczną jakość oraz zakres usług świadczonych w obiektach noclegowych na terenie LGD. Część badanych, przede wszystkim działających w branży turystycznej wskazała na generalny problem zbyt niskiej jakości istniejącej lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej, która mimo poprawy w ostatnich latach wciąż posiada wiele braków. Podsumowaniem tej sytuacji jest wniosek mówiący o uznaniu oferty turystycznej regionu za mało elastyczną i tradycyjną wskazując na brak nowych, innowacyjnych atrakcji turystycznych przyciągających turystów na ten teren – kwestie te są zdaniem mieszkańców jednym z głównych powodów zbyt krótkiego sezonu turystycznego na terenie LGD, który jest jednym z najważniejszych mankamentów oraz zagrożeń dla dalszego rozwoju turystyki na tym terenie. Osoby zaangażowane w propagowanie kultury kaszubskiej w tym środowisko lokalnych twórców ludowych wskazywało ponadto na zbyt małe – ich zdaniem - wykorzystanie kultury kaszubskiej jako elementu oferty turystycznej regionu.

Oddzielną kwestią poruszaną podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych w odniesieniu do turystyki była kwestia promocji posiadanych atrakcji i usług turystycznych. W tym kontekście – mimo wieloletniej działalności LGD w tym zakresie – przeważały wśród mieszkańców opinie negatywne odnoszące się przede wszystkim do braku wykreowanej marki regionu - gdzie wszyscy uczestnicy konsultacji zgadzali się co do potrzeby wykreowania i wypromowania marki Szwajcarii Kaszubskiej, która w opinii mieszkańców ma dostateczną siłę aby zaistnieć jako odrębna marka w województwie Pomorskim. Kwestię marki poruszali także przedstawiciele poszczególnych samorządów gmin czy gminnych jednostek organizacyjnych wskazując (często samokrytycznie) na słabą współpracę w zakresie promocji między poszczególnymi gminami i realizację tego typu działań przede wszystkim w skali lokalnej. Dotyczyło to także kwestii współpracy międzysektorowej w zakresie promocji regionu i odnosiło się również do niedostatku wspólnej promocji podmiotów turystycznych w regionie. Ogólny wniosek z tej tematyki dotyczył niewystarczającej – zdaniem mieszkańców - promocji

regionu w kraju i za granicą. Tezę tę potwierdziły wyniki badań ankietowych wskazujące na promocję walorów regionu w kraju i za granicą jako główną potrzebę rozwoju regionu wskazaną przez 51% badanych. Z kwestią współpracy związany był także poruszany przez mieszkańców wątek dotyczący – ich zdaniem – niedostatecznej współpracy obszaru LGD jako regionu z innymi regionami, przede wszystkim w celu wymiany doświadczeń związanych z rozwojem turystyki i jej promocją – mieszkańcy wskazali na potrzebę intensyfikacji tego typu działań w odniesieniu do rozwiniętych turystycznie obszarów w kraju i za granicą. Część mieszkańców – głównie związanych z branżą turystyczną – wskazało ponadto na niedostateczną obecnie współpracę z regionami sąsiednimi w ramach promocji całego regionu jako Kaszub czy Kaszub Jeziornych – co mogłoby poprawić efektywność prowadzonych działań promocyjnych.

Podczas spotkań z mieszkańcami przeprowadzonych w każdej z gmin obszaru LGD oraz w trakcie prac Zespołu ds. Strategii, mimo zaznaczanych przez mieszkańców (wskazanych powyżej) kwestii, przedstawiciele lokalnej społeczności w odpowiedzi na pytanie dotyczące pożądanego kierunku rozwoju oraz szans na rozwój obszaru LGD wskazywali na szanse wynikające właśnie z rozwoju turystyki – w opinii mieszkańców widoczne są bowiem na rynku jednoznaczne trendy związane ze wzrostem zainteresowania turystyką wiejską wśród turystów krajowych i zagranicznych a w ostatnich kilku latach widoczna jest szczególnie moda na turystykę aktywną i prozdrowotną – do uprawiania których obszar LGD posiada idealne warunki. Jednocześnie – głównie przedstawiciele władz samorządowych z terenu LGD wskazywali na generalną tendencję związaną ze wzrostem znaczenia turystyki w lokalnej, regionalnej i krajowej gospodarce – zwłaszcza na terenach predysponowanych do rozwoju tej formy gospodarki – którą należałoby wykorzystać także na terenie Szwajcarii Kaszubskiej. Zwracano przy tym uwagę, że niewykorzystanie tych szans i posiadanego potencjału do rozwoju turystyki grozi w dłuższej perspektywie czasowej spadkiem atrakcyjności terenu LGD dla turystów w kontekście rosnącej konkurencji ze strony regionów sąsiednich – posiadających podobne walory turystyczne i kulturowe - zwracano tutaj uwagę głównie na obszar powiatu kościerskiego i bytowskiego ale także szybko rozwijający się turystycznie region Borów Tucholskich.

III.9. Bezrobocie.

Jednym ze wskaźników świadczących o sytuacji gospodarczej analizowanego obszaru jest wskaźnik poziomu bezrobocia wśród jej mieszkańców. Dane GUS (2014 r.) wskazują, że na terenie LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby jest zarejestrowanych w sumie 3 942 bezrobotnych, co stanowi 4,8 % mieszkańców w wieku produkcyjnym przy 6,7% w skali całego województwa. Wśród tej liczby dominują kobiety, które stanowią około 59 % wszystkich bezrobotnych. Jednocześnie poziom bezrobocia we wszystkich gminach na obszarze działania LGD, jest niższy od średniej dla całego województwa pomorskiego a wśród bezrobotnych wszędzie zdecydowanie przeważają kobiety.

Stopa bezrobocia na terenie powiatów gdańskiego i kartuskiego wynosi odpowiednio 6,4% i 5,6% i jest niższa niż w województwie pomorskim (9,0%), co plasuje powyższe powiaty na 4 i 5 miejscu na 18 (licząc od najmniejszej) w województwie pod względem wysokości stopy bezrobocia, co odzwierciedla dobrą sytuację na rynku pracy na terenie działania LGD STK (dane WUP w Gdańsku na koniec listopada 2015 r.).

Z analizy danych dotyczących struktury wieku bezrobotnych w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego wynika, że w powiecie kartuskim (8 z 9 gmin terenu LGD), występuje jeden z najwyższych w województwie udział ludzi młodych - osób do lat 30 w ogólnej liczbie bezrobotnych (39,2 %). Analogiczna sytuacja jest w grupie wiekowej do 25 lat (21,6 %). W obu grupach wiekowych średnia dla województwa jest znacznie niższa i wynosi odpowiednio 28,8 % w wieku do 30 lat i 14,4 % w wieku do lat 25. Z powyższej analizy wynika, że ludzie młodzi stanowią w powiecie kartuskim grupę osób zagrożonych bezrobociem znacznie bardziej niż analogiczna grupa w innych powiatach województwa pomorskiego. Złą sytuację ludzi młodych na rynku pracy potwierdzają bardziej szczegółowe dane dotyczące bezrobocia. W tym zakresie dane oficjalnej statystyki publicznej GUS wskazują, że w 2013 roku sytuację najmłodszej części aktywnych zawodowo mieszkańców obszaru LGD (dane dostępne tylko na poziomie powiatów: powiat kartuski i gdański) charakteryzowały takie negatywne zjawiska jak:

- wysoki, ponadprzeciętny udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych ogółem, wynoszący 8% przy 5,3% w skali całego województwa pomorskiego,
- wysoki, ponadprzeciętny udział bezrobotnych w wieku 18-24 lat pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy (długotrwale bezrobotnych) w całkowitej liczbie bezrobotnych, wynoszący 8,79% - przy 7,32% w odniesieniu do średniej dla całego województwa pomorskiego,
- bardzo wysoki udział bezrobotnych w wieku do 24 roku życia w całkowitej liczbie bezrobotnych, wynoszący 26% przy zaledwie 19% w skali województwa pomorskiego.

Podobna struktura i tendencja dotycząca koncentracji bezrobocia na terenie LGD odnosi się do bezrobotnych kobiet. Dane WUP w Gdańsku wskazują, że w połowie 2015 roku powiat kartuski był obszarem na którym udział kobiet w całkowitej liczbie bezrobotnych był najwyższy w województwie – wskaźnik ten na terenie powiatu kartuskiego wynosił 66,6% i był znacznie wyższy niż średnia dla województwa (58,4%) oraz wyższy niż w powiatach sąsiednich np. kościerskim (58,3%) czy wejherowskim (61,7%). Zjawisko to potwierdzają wyniki analizy danych GUS dotyczących liczby bezrobotnych w poszczególnych gminach obszaru LGD na koniec 2014 roku – w tym zakresie porównanie udziału bezrobotnych na terenie LGD w całkowitej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wskazuje, że wskaźnik ten wśród kobiet wynosi 7,1% i jest znacznie wyższy od wskaźnika dla mężczyzn (3,9%) oraz średniej dla ogółu bezrobotnych – 5,3%. Trudną sytuację kobiet na lokalnym rynku pracy potwierdza także szereg danych szczegółowych dotyczących struktury bezrobocia w tym np. wśród bezrobotnych kobiety będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy widoczny jest ponadprzeciętny udział kobiet

o najniższym poziomie wykształcenia (gimnazjalnym lub niższym), co dodatkowo potęguje trudności w znalezieniu pracy przez tę grupę społeczeństwa.

Z tego tytułu należy wskazać, że mimo ogólnego niskiego poziomu bezrobocia na terenie LGD, bardzo dużym problemem jest sytuacja na rynku pracy ludzi młodych w wieku do 30 roku życia oraz kobiet. Z tego względu grupy te należy uznać za zagrożone wyklęciem społecznym z uwagi na utrudniony dostęp do rynku pracy a w konsekwencji zakwalifikować do grup defaworyzowanych. *Potwierdzeniem przedstawionych danych statystycznych dotyczących trudnej sytuacji młodzieży i kobiet jako grup defaworyzowanych są wyniki konsultacji społecznych – badania ilościowe (ankietowe) przeprowadzone wśród mieszkańców obszaru LGD wskazały, iż na zadane pytanie dotyczące grup społecznych, które zdaniem ankietowanych można uznać za grupy defaworyzowane, najczęściej odpowiedzi dotyczyło właśnie młodzieży (34% badanych) oraz kobiet (22,8%), co potwierdza ogólną opinię dotyczącą sytuacji tych grup osób w regionie. Uszczegółowieniem tych danych są wnioski z przeprowadzonych spotkań z mieszkańcami, którzy często wskazywali przede wszystkim na kwestie niskiej aktywności społecznej młodzieży – widoczna jest ona we wspomnianej sytuacji dotyczącej niskiego udziału w propagowaniu lokalnej kultury przez tę grupę osób ale odnosi się do szerszych kwestii związanych z ogólnie niską aktywnością społeczną młodzieży – niskim zaangażowaniem w działalność organizacji pozarządowych, brakiem chęci do zreszania się, działalności wolontariackiej itp. Uczestnicy w spotkaniach gminnych, w tym głównie rolnicy potwierdzili natomiast trudną sytuację ludzi młodych na rynku pracy – mimo statystycznie niskiego poziomu bezrobocia na terenie LGD – sytuacja ta dotyczy przede wszystkim ludzi o niższym poziomie wykształcenia oraz absolwentów, dla których bardzo często jedyną możliwością na znalezienie pracy są dojazdy do Trójmiasta. W odniesieniu do kobiet wskazywano natomiast przede wszystkim na kwestie związane z trudnością w znalezieniu dobrej płatnej pracy, niski udział kobiet na najwyższych szczeblach administracji czy np. niższy poziom przedsiębiorczości wśród kobiet.*

III.10. Rolnictwo.

Rolnictwo na terenie LGD STK, podobnie jak w całym regionie jest ważną dziedziną gospodarki, a jednocześnie wciąż jednym z głównych źródeł utrzymania mieszkańców obszaru. Obszar powiatu kartuskiego wraz z przylegającą do niego gminą Przywidz w przeważającej części pokryty jest słabymi i bardzo słabymi glebami powstałymi z utworów polodowcowych (plejstocenijskich) – glin i piasków zwałowych oraz piasków akumulacji wodno-lodowcowej. Wykształciły się tu w większości średniej jakości gleby brunatne (głównie wylugowane i kwaśne) oraz biellicowe i pseudobiellicowe. Dominującą klasą gleb jest klasa V i VI, mniej jest gleb klasy IV, a najmniej klasy III oraz sporadycznie występująca II klasa. Warunki naturalne powodują jednak, że cały obszar LGD charakteryzuje się bardzo słabymi warunkami glebowymi potęgowanymi przez niesprzyjające gospodarce rolnej duże urozmaicenie terenu oraz zmienne warunki klimatyczne powodujące swoisty mikroklimat występujący na tym obszarze, co przekłada się na niską jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

W zakresie struktury użytkowania gruntów w 2014 roku na obszarze LGD dominują użytki rolne (55 %) oraz lasy i grunty leśne (31 %). Podobnie wygląda ta struktura w województwie pomorskim, z mniejszą jednak przewagą użytków rolnych (50 %) nad lasami i gruntami leśnymi (37 %).

Pod względem wielkości gospodarstw rolnych struktura obszaru LGD różni się od struktury województwa pomorskiego. Na terenie LGD największy jest ilościowy udział gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha: 27 % wszystkich gospodarstw - w województwie pomorskim – 26 %. Niemal równie wysoki jest udział gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha - 26 % dla LGD i 16 % dla województwa. Małe gospodarstwa rolne do 5 ha stanowią 50 % liczby wszystkich gospodarstw rolnych znajdujących się na diagnozowanym terenie, w województwie wskaźnik ten jest równy 56 %. Zauważyć należy również znaczny ilościowy udział gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 1 ha – 23 % (w województwie 30 %), przy jednocześnie wyraźnie niższym udziale na terenie LGD gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha – 10 % dla LGD, przy 18 % dla województwa pomorskiego. Podsumowując można stwierdzić, że struktura ilościowa gospodarstw pod względem ich wielkości wskazuje, że gospodarstwa na obszarze LGD są relatywnie mniejsze niż ma to miejsce średnio w całym województwie – widoczne jest to przede wszystkim w znacznie niższym na terenie LGD udziale w strukturze gospodarstw obiektów największych o wielkości pow. 15 ha a tym samym bardziej towarowych i samowystarczalnych – z danych wynika, że na obszarze LGD dominują gospodarstwa małe o wielkości od 1 do 10 ha.

Pod względem powierzchni zajmowanej przez ogół gospodarstw rolnych obszar LGD znacznie różni się od województwa pomorskiego, w którym zdecydowanie największy jest udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej (75 %). Na obszarze LGD teren zajmowany przez te gospodarstwa stanowi zaledwie 37 % powierzchni zajmowanej przez ogół gospodarstw. Znaczny jest tutaj natomiast udział gospodarstw średnich, wielkości od 5 do 10 ha – 27 % powierzchni (trzykrotnie większy niż w województwie) oraz gospodarstw o powierzchni 10 – 15 ha – 24 % (w województwie 10 %). Podsumowując należy wskazać, że w zakresie struktury powierzchni zajmowanej przez gospodarstwa, w województwie pomorskim dominują przede wszystkim duże gospodarstwa (powyżej 15 ha) natomiast na terenie LGD struktura ta jest zdecydowanie bardziej zróżnicowana, co jest wynikiem funkcjonowania relatywnie większej ilości gospodarstw średniej wielkości.

Pod względem wielkości powierzchni zajmowanej przez różne rodzaje upraw na obszarze LGD zdecydowanie dominują zasiewy zbóż, zajmując aż 81 % ogólnej powierzchni upraw. Drugą co do wielkości zajmowanej powierzchni kategorią są ziemniaki, zajmujące 7 % powierzchni przeznaczonej pod uprawy.

O dużym udziale rolnictwa w dochodach lokalnej społeczności świadczy fakt, że osoby pracujące na terenie LGD w sekcji „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” stanowią 23,52% wszystkich pracujących - czyli ¼ ludności – co jest

wielkością ponad dwukrotnie większą niż ma to miejsce w skali całego województwa pomorskiego, gdzie odsetek ten wynosi zaledwie 11,30%. Jednocześnie warty podkreślenia jest fakt, że ludności zamieszkująca gospodarstwa rolne na terenie LGD utrzymuje się przede wszystkim z działalności rolniczej. W tym zakresie pod względem źródeł dochodów gospodarstw rolnych zdecydowanie przeważają w gospodarstwach właśnie dochody z działalności rolniczej (79 %), przy niewielkim udziale dochodów z pracy najemnej. Dochody z emerytury i renty oraz z działalności pozarolniczej nie przekraczają 20 % dochodów ogółem. Sytuacja ta świadczy o tym, że ludność rolnicza na terenie LGD utrzymuje się głównie z rolnictwa – w zdecydowanej mniejszości są natomiast sytuacje spotykane w innych częściach województwa czy kraju, polegające na łączeniu pracy w rolnictwie z pracą najemną – na analizowanym obszarze z pracy najemnej utrzymuje się jedynie niewiele ponad 1/3 właścicieli gospodarstw rolnych. Bardzo ważną kwestią jest także fakt, że tylko 17% tej grupy osób osiąga dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej, co świadczy o relatywnie niskim poziomie przedsiębiorczości wśród właścicieli gospodarstw rolnych na terenie LGD.

Przedstawione powyżej dane potwierdzają szczegółowe analizy wskazujące na udział procentowy w całkowitej liczbie gospodarstw, tych obiektów które utrzymują się głównie z rolnictwa. W tym zakresie należy wskazać, że gospodarstwa które uzyskują więcej niż 50% swoich dochodów z działalności rolniczej stanowią na terenie LGD 44,77% przy 44,32% w skali całego województwa; jednocześnie analiza gospodarstw dla których dochody z rolnictwa stanowi powyżej 90% ich całkowitych dochodów w przeliczeniu na 1000 m-ców, wskazują że tego typu gospodarstw jest na terenie LGD znacznie więcej niż w skali całego województwa pomorskiego - na terenie LGD wskaźnik ten wynosi 12,22% gospodarstw przy o połowę mniejszej wartości (zaledwie 6,75%) w przypadku średniej dla województwa (dane GUS).

Bardzo ważnym problemem dotyczącym rozwoju rolnictwa na terenie LGD jest zjawisko występowania bezrobocia ukrytego wśród ludności wiejskiej. Zjawisko to jest trudne do zmierzenia a odzwierciedla je praca często całych rodzin w jednym małym gospodarstwie rolnym. Zjawisko to znajduje potwierdzenie w danych dotyczących liczby osób – członków rodziny użytkownika, pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców. Wskaźnik ten na terenie LGD wynosi 9,21% przy średniej dla województwa wynoszącej 4,71% - co jednoznacznie wskazuje na znaczny przerost osób – członków rodzin - pracujących w gospodarstwach na terenie LGD na tle całego regionu.

Wnioski z diagnozy ilościowej dotyczącej sytuacji w rolnictwie potwierdzają i uzupełniają wyniki konsultacji społecznych. Podczas spotkań w każdej z gmin obszarze LGD w tym szczególnie w gminach: Przdokowo, Chmielno i Sierakowice mieszkańcy wskazywali wprost na bardzo trudne warunki naturalne do uprawiania rolnictwa na terenie LGD – jednocześnie wskazano, że obecny rozwój rolnictwa cechuje jego rozdrobnienie i niskotowarowy charakter, które nie zapewniają utrzymania dla ludności rolniczej. Jednocześnie widoczna jest wprost trudna sytuacja materialna rolników i ich domowników a przez to zagrożenie tej grupy osób wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Mieszkańcy w konsekwencji jednoznacznie wskazywali na potrzebę wsparcia ludności zajmującej się rolnictwem przede wszystkim poprzez stworzenie im możliwości znalezienia pracy lub rozpoczęcia działalności w branżach pozarolniczych wskazując, że sama (promowana dotychczas) agroturystyka nie stanowi rozwiązania istniejących problemów i niezbędne jest stworzenie innych możliwości pracy zarobkowej dla rolników i ich domowników. Tezy te potwierdzają wyniki badań ankietowych, które wskazują, że 27% mieszkańców biorących udział w badaniu wskazało na niskie dochody ludności zajmującej się rolnictwem jako jeden z głównych problemów do rozwiązania na terenie LGD. Bazując na przedstawionym opisie – zarówno danych statystycznych jak i opinii mieszkańców – należy uznać ludność zajmującą się rolnictwem (rolników i ich rodziny) za kolejną grupę defaworyzowaną, która z uwagi na obecną trudną sytuację materialną oraz trudność w dostępie do rynku pracy jest grupą zagrożoną ubóstwem.

III.11. Wdrażania funduszy UE na terenie LGD w okresie 2007-2013.

Bardzo ważnym elementem diagnozy stanu obecnego rozwoju obszaru LGD w kontekście wdrażania LSR w latach 2014-2020 są doświadczenia z wdrażania Strategii w poprzednim okresie programowania i wnioski płynące z tych doświadczeń, które mogą zostać wykorzystane w przyszłości. Tym samym poniżej przedstawiono główne wnioski w tym zakresie bazujące na wynikach badań ewaluacyjnych wdrażania LSR w latach 2007-2013 oraz wynikach konsultacji ze społecznością lokalną oraz organami LGD i ich doświadczeniach w aplikowaniu o środki w ramach LSR oraz w ocenie operacji (w przypadku Rady).

1. Analizy zawarte w przeprowadzonych badaniach ewaluacyjnych wskazały na znaczną skalę sytuacji w których operacje które zostały wybrane przez LGD do realizacji miały problemy związane z kwestiami formalnymi na etapie oceny przez Samorząd Województwa, co skutkowało nawet niepodpisaniem umowy dotacji lub rozwiązaniem podpisanych wcześniej umów. Ponadto występowały sytuacje korekty kosztów kwalifikowanych na etapie oceny prowadzonej przez Samorząd Województwa. Wychodząc naprzeciw tej sytuacji w ramach wdrażania w życie LSR na lata 2007-2013, w trakcie realizacji Strategii wprowadzono kryteria wyboru operacji które preferowały operacje będące w pełni przygotowane do realizacji w zakresie zarówno kwestii formalno – prawnych (prawo do nieruchomości, pozwolenia na budowę/zgłoszenie robót) jak i kosztowych (kosztorysy inwestorskie/oferty od potencjalnych dostawców) – działania te znacznie poprawiły jakość wybieranych operacji do realizacji i znacznie zmniejszyły ilość wniosków które po wyborze przez LGD nie zostały zrealizowane czy rozliczone. Mając na uwadze te doświadczenia – mimo przewidzianych zabiegów zawartych w Planie komunikacji dotyczących wsparcia ze strony LGD dla wnioskodawców – w opinii przede wszystkim członków LGD, ale także potencjalnych wnioskodawców, pożądanym jest zastosowanie

- podobnych rozwiązań w ramach przedmiotowej Strategii, co wpłynie na znaczne podniesienie jakości procesu jej wdrażania,
2. Wnioski z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych, przeprowadzone konsultacje z mieszkańcami w tym wnioski ze spotkań organizowanych w każdej z gmin z obszaru LGD oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na reprezentatywnej liczbie mieszkańców regionu, wskazują na bardzo duże znaczenie dla sprawnego wdrażania LSR w życie kwestii wsparcia ze strony LGD udzielanego wnioskodawcom w zakresie aplikowania o środki. Doświadczenia z lat 2007-2013 wskazały na dużą potrzebę wsparcia doradczego dla mieszkańców w tym zakresie i bardzo małą ich wiedzę nawet w podstawowym zakresie dotyczącą aplikowania o środki UE. Mimo szerokiej akcji informacyjnej jaka miała miejsce w czasie wdrażania w życie LSR na lata 2009-2015, widoczne są bardzo duże zmiany dotyczące zasad wdrażania inicjatywy Leader oraz kształtu LSR w nowym okresie programowania. Tym samym mieszkańcy na etapie konsultacji społecznych po poinformowaniu ich o warunkach ubiegania się o środki, podnosili bardzo często kwestię niezbędnego wsparcia ze strony LGD na każdym etapie aplikowania o środki oraz w różnych formach – zarówno indywidualnych konsultacji jak i szerszych spotkań, warsztatów i szkoleń. Tym samym widoczna jest potrzeba prowadzenia intensywnych działań w tym zakresie przez LGD w czasie wdrażania w życie LSR w okresie 2014-2020,
  3. Doświadczenia z wdrażania w życie LSR w latach 2007-2013 opisane w badaniach ewaluacyjnych wskazują także – nawiązując do kwestii przygotowania wnioskodawców do aplikowania o środki - na zasadność zastosowania kryterium wyboru operacji mówiącego o preferowaniu operacji realizowanych przez wnioskodawców, którzy mają doświadczenie w korzystaniu ze środków funduszy UE. Wnioskodawcy Ci – mimo zmieniających się zasad aplikowania o fundusze – posiadają wiedzę dotyczące zasad realizacji projektów, aplikowania o środki, ich rozliczania itp.; tym samym wnioski przygotowane przez tą grupę wnioskodawców cechują się lepszą jakością i są znacznie lepiej przygotowane a operacje sprawniej realizowane – co powoduje minimalizację sytuacji związanych z niespełnieniem kryteriów formalnych, techniczno – ekonomicznych przez wnioskodawcę bądź niezrealizowania operacji. Zastosowanie kryterium preferującego tą grupę wnioskodawców w okresie lat 2007-2013 znacznie podniosło efektywność wydatkowania środków w ramach Strategii i jakość wybieranych do realizacji operacji co powoduje, że pożądanym byłoby zastosowanie podobnego rozwiązania w latach 2014-2020,
  4. Wnioski z wdrażania w życie LSR w okresie programowania 2007-2013 wskazują na bardzo duże zainteresowanie aplikowaniem o środki ze strony każdego rodzaju wnioskodawcy – zarówno podmiotów gospodarczych jak i jednostek publicznych czy organizacji pozarządowych. Dowodem na to jest fakt, że w najbardziej reprezentatywnym działaniu „Małe projekty” wdrażanym w tym okresie w ramach LSR w każdym z organizowanych naborów wniosków liczba operacji jaka została złożona do dofinansowania przekraczała średnio o ponad 100% wysokość alokacji przewidzianej na dany nabór. Jednym z mechanizmów który okazał się najbardziej skuteczny – jakie zastosowano w okresie lat 2007-2013 było preferowanie operacji w których wkład własny wnioskodawcy jest wyższy niż minimum wymagane Programem. Zastosowanie takiego rozwiązania powodowało, że środki finansowe przeznaczone na dany nabór sfinansowały ilościowo więcej operacji a tym samym większą liczbę wnioskodawców. Mając na uwadze ujawnione na etapie konsultacji społecznych w tym np. spotkaniach z mieszkańcami organizowanych w każdej z gmin, bardzo duże zainteresowanie aplikowaniem o środki w ramach LSR (prawdopodobnie większe niż miało to miejsce w poprzednim okresie programowania) warte rozpatrzenia jest zastosowanie podobnego rozwiązania także w obecnej perspektywie finansowej dla podmiotów sektora gospodarczego i społecznego. Zdanie te podzielały podmioty z tych sektorów, wskazując na możliwość np. premiowania operacji w których procentowy wkład własny jest wyższy od wymaganego minimum,
  5. Doświadczenia z wdrażania w życie Strategii w okresie lat 2007-2013 jakie wynikają z badania ewaluacyjnego ex-post wskazują, że jednym z najważniejszych wyzwań dla prawidłowej realizacji założeń LSR była kwestia osiągnięcia zakładanych efektów realizacji LSR tj. wskaźników produktu i rezultatu. Osiągnięcie założonych efektów Strategii jest bowiem jednym z głównych celów LGD jako podmiotu odpowiedzialnego za wdrażania Strategii w życie. Jednocześnie w poprzednim okresie programowania zabrakło mechanizmów które w jakikolwiek sposób preferowałyby operacje które w większym stopniu niż inne wpływają na osiągnięcie zakładanych efektów LSR, w tym zakładanych celów Strategii. Wychodząc naprzeciw tej sytuacji oraz mając na uwadze chęć najbardziej efektywnej realizacji LSR oraz wyboru operacji w możliwie najpełniejszy sposób wpływających na osiągnięcie jej założeń warte rozważenia jest wprowadzenie mechanizmu preferującego operacje najbardziej efektywne z punktu widzenia przedmiotowej Strategii,
  6. W trakcie wdrażania w życie LSR w latach 2007-2013 zastosowano kryterium wyboru operacji związane z preferowaniem projektów realizowanych w mniejszych miejscowościach, które z uwagi na swój peryferyjny charakter są często pomijane w planach rozwoju a w konsekwencji widoczne jest ich swego rodzaju zacofanie w stosunku do miejscowości większych, zwłaszcza gminnych. Zastosowany mechanizm spowodował intensyfikację inwestycji na terenach o mniejszym potencjale rozwoju wpływając na ich pobudzenie i aktywizację. Z tego tytułu podczas spotkań - zwłaszcza z mieszkańcami poszczególnych gmin - uwidoczniono potrzebę dalszej kontynuacji tej sytuacji i potrzeby wsparcia inwestycyjnego na terenach mniejszych wsi czy obszarach mniej intensywnie zabudowy, co uwidocznilo potrzebę także w obecnym okresie programowania. Mając na uwadze te opinie oraz fakt, że sam PROW przewiduje preferencje dla pewnych typów inwestycji na obszarach miejscowości o wielkości do 5 tys. mieszkańców, sugeruje się zastosowanie preferencji w tym zakresie także w przedmiotowej Strategii.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT

Przedstawioną poniżej analizę SWOT oparto o opis obecnego stanu obszaru LGD i charakterystyki elementów decydujących o jego spójności i odmienności od regionów sąsiednich wskazanych w diagnozie. Przedstawiona analiza wskazuje jednoznacznie, że silne strony Szwajcarii Kaszubskiej dotyczą przede wszystkim posiadanych wysokich walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego. Położenie na obszarze pojeziernym i polodowcowym decyduje o posiadaniu wybitnych atrakcji przyrodniczych. Atrakcje te – ich ilość i dostępność predysponują obszar LGD do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej i czynią ten teren atrakcyjnym obszarem do inwestowania w rozwój turystyki i rekreacji. Drugą najważniejszą silną stroną obszaru LGD są jego walory kulturowe związane z kulturą kaszubską i wynikającym z niej dziedzictwem kulturowym i historycznym, zwyczajami, obrzędami i językiem. Każdy z wymienionych elementów – zarówno walory naturalne jak i kulturowe decydują o tożsamości tego obszaru i stanowią dwa elementy na kanwie których narodziło się pojęcie Szwajcarii Kaszubskiej. Walory te w połączeniu z korzystnym położeniem regionu w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji Trójmiasta wraz z dogodnym połączeniem komunikacyjnym z aglomeracją powodują, że jest on idealnym terenem do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Na tle opisanych mocnych stron regionu jawi się także szereg jego słabych stron wynikających z diagnozy. Elementy te można podzielić na dwie zasadnicze kwestie. Pierwsza z nich dotyczy dziedzictwa kulturowego Kaszub i jego niedostatecznej ochrony i propagowania. Obecnie mimo posiadanych wybitnych walorów kulturowych widoczny jest niski udział mieszkańców regionu w aktywnym życiu kulturalnym oraz propagowaniu i kultywowaniu lokalnych zwyczajów, tradycji, obrzędów. Kwestia ta widoczna jest także na zewnątrz i dotyczy generalnie niedostatecznej promocji kultury kaszubskiej w regionie, kraju i za granicą czego konsekwencją jest niska znajomość i rozpoznawalność lokalnej kultury. Szczególnym przejawem obecnej sytuacji związanej ze stanem rozwoju lokalnej kultury jest relatywnie uboga oferta produktów lokalnych na terenie LGD; jednocześnie głównym problemem jest słaba dostępność tych produktów na rynku i bardzo niewielkie urynkowienie ich produkcji. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim słabo rozwiniętego przetwórstwa lokalnych produktów, w tym zupełnego braku przetwórstwa truskawki. Kwestia słabego rynku produkcji produktów lokalnych ma szczególne znaczenie w kontekście zidentyfikowanej grupy defaworyzowanej w postaci rolników z terenu LGD, którzy będąc producentami tych produktów w bardzo niskim stopniu zajmują się ich przetwórstwem, co potęguje zjawisko marginalizacji tej grupy społeczeństwa. Należy w tym kontekście bowiem wskazać, że poziom rozwoju rolnictwa na terenie LGD stanowi jeden z głównych problemów społecznych i gospodarczych na terenie wszystkich gmin obszaru LGD. Drugim elementem słabych stron rozwoju obszaru LGD są kwestie dotyczące wykorzystania posiadanych walorów naturalnych dla rozwoju turystyki i rekreacji. Obecnie mimo bardzo atrakcyjnych walorów środowiska naturalnego widoczne są duże braki dotyczące wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Sytuacja ta dotyczy zarówno braków jakościowych jak i ilościowych związanych np. z niedoborem lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej zwłaszcza w odniesieniu do turystyki wodnej i rowerowej. Wszystkie te elementy odnoszą się zarówno do infrastruktury publicznej, ogólnodostępnej, jak i typowo komercyjnej i skutkują ubogim charakterem lokalnej oferty turystycznej w stosunku do posiadanego potencjału. Szczególnie ważnym aspektem braków w tego typu infrastrukturze jest kwestia dużej i wciąż rosnącej presji turystyki na środowisko, wywołanej przede wszystkim brakiem infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny w taki sposób, aby ograniczyć jego oddziaływanie na walory środowiska naturalnego. Poza samym ukierunkowaniem ruchu turystycznego widoczny jest niedobór infrastruktury ograniczającej negatywny wpływ turystyki na środowisko, w tym np. odnawialnych źródeł energii w obiektach turystycznych. Negatywnym zjawiskiem wiążącym się z posiadanymi walorami turystycznymi jest także brak wypracowanych założeń promocji marki regionu Szwajcarii Kaszubskiej. Sytuacja ta dotyczy zarówno systemu identyfikacji marki i wdrożenia go w życie jak i braku skoordynowanej, wspólnej promocji walorów regionu.

W zakresie szans dla rozwoju społecznego i gospodarczego LGD należy wskazać przede wszystkim na wzrost zainteresowania turystyką większą oraz aktywną i prozdrowotną wśród turystów krajowych i zagranicznych. Wykorzystanie tych tendencji stwarza możliwości bardziej efektywnego spożytkowania posiadanych walorów dla rozwoju gospodarczego regionu. Drugą ważną grupą szans na rozwój obszaru LGD jest bliskość Trójmiasta jako dużego i chłonnego rynku zbytu usług i produktów z terenu Szwajcarii Kaszubskiej, w tym usług turystycznych – kwestia ta powiązana jest ściśle z dobrym położeniem komunikacyjnym tego obszaru i dobrym skomunikowaniem z autostradą i lotniskiem, co znacznie poprawia dostępność obszaru LGD dla turystów z kraju i zagranicy. W kontekście bliskości Trójmiasta szczególne znaczenie ma budowa Kolei Metropolitarnej i bezpośrednie połączenie kolejowe obszaru LGD z aglomeracją. W zakresie szans należy wskazać także na możliwości jakie stwarzają fundusze UE na pobudzenie atrakcyjności turystycznej regionu, w tym rozwój partnerstwa międzysektorowego (LGD) czy międzygminnego (np. projekt „Kajakiem przez Pomorze”). Wśród zidentyfikowanych na etapie tworzenia analizy SWOT głównych zagrożeń dla rozwoju obszaru LGD należy wskazać m.in. wzrost konkurencji ze strony regionów sąsiednich przede wszystkim w zakresie ich wyposażenia w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną. Otaczające obszar LGD tereny Kaszub oraz Kociewia stanowią z jednej strony partnera a z drugiej zaś konkurencję w zakresie rywalizacji o przyciągnięcie turystów – w tym zakresie istnieje więc potrzeba wzmocnienia działań w celu poprawy atrakcyjności regionu dla turystów aby mógł on konkurować z powodzeniem z ofertą obszarów sąsiednich. Znacznym zagrożeniem dla rozwoju obszaru STK jest także możliwość marginalizacji terenu Szwajcarii Kaszubskiej w planach rozwoju na poziomie regionalnym lub krajowym. Zagrożenie to wynika w dotychczasowego podejścia do rozwoju turystyki w województwie w oparciu o zasoby Morza Bałtyckiego oraz Trójmiasto z pominięciem pozostałych obszarów.

Tab 5. Analiza SWOT.

Nr	Moce strony	Odniesienie do diagnozy	Nr	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
S1 S2 S3 S4 S5 S6	<ul style="list-style-type: none"> - wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe i ich predysponowanie do rozwoju turystyki i rekreacji, - atrakcyjne ukształtowanie terenu, lasy jeziora, rzeki, - szczyt Wieżyca (328,6 m n.p.m) jako najwyższe wzniesienie Niżu Środkowoeuropejskiego – warunki do uprawiania sportów zimowych, wyciągi narciarskie (czerwony) – wraz z infrastrukturą, - atrakcyjny obszar do inwestowania w turystykę i agroturystykę, - występowanie licznych obszarów prawnie chronionych: park krajobrazowy, rezerваты przyrody, itp. - duża jeziorność umożliwiająca uprawianie sportów wodnych oraz rekreację, 	Diagnoza – dział „Uwarunkowania geograficzne”	W1 W2 W3 W4 W5 W6 W7	<ul style="list-style-type: none"> - niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanych życiu kulturalnym, - niska świadomość mieszkańców oraz turystów dotycząca walorów kulturowych występujących na terenie LGD, - stopniowy zanik zwłaszcza - wśród ludzi młodych - kultywowania tradycyjnych elementów kultury kaszubskiej, w tym umiejętności posługiwania się językiem kaszubskim, - niedostateczna promocja kultury w tym kultury kaszubskiej w kraju i za granicą, - niska znajomość elementów lokalnej kultury w regionie, kraju i za granicą, - brak innowacyjnych form wykorzystania oraz promocji elementów kultury kaszubskiej, - zbyt mała liczba podejmowanych działań związanych z rozwojem (nie tylko propagowaniem) elementów kultury lokalnej, 	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”
S7 S8	<ul style="list-style-type: none"> - korzystne położenie komunikacyjne, bliskość aglomeracji oraz portów lotniczego i morskiego, - rozwinięta sieć dróg, 	Diagnoza – dział „Ogólny opis obszaru”	W8	<ul style="list-style-type: none"> - niewielka liczba oraz słaba aktywność organizacji pozarządowych na obszarze LGD działających w sferze kultury, 	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – aktywność ludności lokalnej”
S9	<ul style="list-style-type: none"> - dość dobrze rozwinięta (zdaniem mieszkańców) pod względem ilościowym baza noclegowa – jako podstawa do rozwoju (ośrodki wypoczynkowe i agroturystyka), 	Diagnoza – dział „Turystyka”	W9 W10 W11 W12	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów w tym lokalnych produktów rolnych dla rozwoju przedsiębiorczości, - słabo rozwinięte przetwórstwo lokalnych produktów mimo posiadanych zasobów tych produktów w tym brak przetwórstwa truskawki – jedynego produktu regionalnego na terenie LGD, - niski udział wytwarzania, sprzedaży i przetwórstwa produktów lokalnych w gospodarce obszaru LGD (dochody mieszkańców, miejsca pracy), - bardzo niski poziom urynkwienia i komercjalizacji przetwórstwa produktów lokalnych, 	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
S10	<ul style="list-style-type: none"> - brak uciążliwego przemysłu – obciążającego środowisko, 	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”	W13	<ul style="list-style-type: none"> - słaba promocja i wsparcie rozwoju lokalnych produktów kaszubskich w tym produktów regionalnych i ekologicznych, 	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”

			W14	- ubogi charakter oferty produktów lokalnych w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych	
			W15	- mała liczba zarejestrowanych na terenie LGD produktów regionalnych i ekologicznych,	
			W16	- stopniowy zanik tradycyjnych, lokalnych metod wytwarzania produktów i świadczenia usług,	
S11	- bogata kultura kaszubska będąca jednym z głównych walorów obszaru LGD,	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”	W17	- brak wypracowanej i wypromowanej marki regionu Szwajcarii Kaszubskiej,	Diagnoza – dział „Turystyka”
S12	- posiadanie własnego języka, historii, kultury, tradycji kaszubskiej,		W18	- brak wspólnej promocji podmiotów turystycznych w regionie w tym słaba współpraca pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym na obszarze LGD w tym zakresie,	
S3	- istniejące dziedzictwo kulturowe: sanktuaria, cmentarze, obiekty kultury sakralnej, dwory i pałace, zabudowa folwarczna, tradycyjna zabudowa kaszubska, chata kaszubska, ołtarz papieski,		W19	- słaba promocja regionu w kraju i za granicą,	
S14	- oferta kulturalna muzeów i izb regionalnych,				
S15	- istniejące produkty lokalne: kuchnia regionalna, produkty tradycyjne i regionalne, wyroby twórców ludowych (ceramika, haft, tabaka), tabakiery, „nuty kaszubskie”, instrumenty kaszubskie, itp.	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”	W20	- trudna sytuacja materialna rolników i ich domowników – zagrożenie tej grupy osób wykluczeniem społecznym i ubóstwem,	Diagnoza – dział „Rolnictwo”
			W21	- zbyt duża liczba osób utrzymujących się z rolnictwa - duży problem bezrobocia ukrytego w rolnictwie na terenach wiejskich obszaru LGD,	
			W22	- rozdrobnione i niskotowarowe rolnictwo na obszarze LGD nie zapewniające utrzymania dla utrzymującej się z niego ludności,	
S16	- małe, rodzinne gospodarstwa produkujące zdrową, ekologiczną żywność,	Diagnoza – dział „Rolnictwo”	W23	- duże i rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego zwłaszcza w najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach obszaru w tym zanieczyszczenie jezior oraz ich otoczenia - przez rosnący, niezorganizowany ruch turystyczny,	Diagnoza – dział „Uwarunkowania geograficzne”
			W24	- rosnąca antropopresja na walory przyrodnicze ze strony ruchu turystycznego,	
			W25	- mała liczba zastosowanych rozwiązań ograniczających negatywny wpływ turystyki na środowisko w tym OZE,	
			W26	- brak infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny i ograniczającej jego negatywny wpływ na środowisko w tym ścieżek i tras rowerowych oraz oznakowania walorów i atrakcji turystycznych,	
S17	- korzystne wskaźniki demograficzne – przyrost naturalny, obciążenie demograficzne, migracje,	Diagnoza – dział „Sfera społeczna –	W27	- niedostatek lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej w tym infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej uzupełniającej szlaki turystyczne, infrastruktury	Diagnoza – dział „Turystyka”
S18	- młoda struktura wiekowa mieszkańców,				

		demografia”	W28 W29 W30 W31	zagospodarowanej części atrakcji turystycznych oraz bazy turystycznej i rekreacyjnej w odniesieniu do turystyki wodnej i rowerowej, - niedostateczna jakość istniejącej lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej - zbyt niska jakość oraz zakres usług świadczonych w obiektach noclegowych, - mało elastyczna, tradycyjna oferta turystyczna w regionie – brak nowych, innowacyjnych atrakcji turystycznych, - zbyt małe wykorzystanie kultury kaszubskiej jako elementu oferty turystycznej regionu,	
S19	- Niskie na tle województwa i kraju bezrobocie rejestrowane (najniższe z powiatów ziemskich województwa pomorskiego),	Diagnoza – dział „Bezrobocie”	W32 W33	- ubogi charakter lokalnej oferty turystycznej i rekreacyjnej w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych, - zbyt wąska oferta turystyczna, słabo dostosowana do potrzeb turystów,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
S20	- Istniejące organizacje pozarządowe - aktywność mieszkańców,	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – aktywność ludności lokalnej”	W34 W35 W36	- niski poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich, - niski potencjał lokalnych przedsiębiorstw w tym przedsiębiorstw z branży turystycznej do generowania nowych miejsc pracy, - niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
S21	- Wysoka jakość gastronomii - oferty kuchni kaszubskiej,	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”	W37 W38	- niedostateczna współpraca z innymi regionami w zakresie wspólnej promocji, - słaba wymiana doświadczeń z innymi regionami związanych z rozwojem i promocją turystyki.	Diagnoza – dział „Turystyka”
	-		W39	- Słabe przygotowanie mieszkańców i instytucji z terenu LGD do aplikowania o środki w ramach perspektywy 2014-2020,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
	-		W40 W41 W42	- Trudna sytuacja na rynku pracy ludzi młodych do 30 roku życia, - Niska aktywność i zaradność ludzi młodych, - Bardzo wysoki udział (najwyższy w województwie) kobiet wśród osób bezrobotnych na terenie LGD,	Diagnoza – dział „Bezrobocie”
	Szanse	Odniesienie do diagnozy		Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
O1	- wzrost znaczenia turystyki w lokalnej, regionalnej i krajowej gospodarce,	Diagnoza – dział „Turystyka”	T1	- postępująca degradacja środowiska naturalnego w tym walorów turystycznych i przyrodniczych,	Diagnoza – dział „Uwarunkowania geograficzne”

O2	- wzrost zainteresowania turystyką wiejską wśród turystów krajowych i zagranicznych,		T2	- degradacja walorów krajobrazowych i przyrodniczych w skutek nieplanowanego rozwoju turystyki i urbanizacji,	
O3	- moda na turystykę aktywną i prozdrowotną wśród turystów.				
O4	- bliskość Trójmiasta – jako chłonnego rynku dla produktów / usług,	Diagnoza – dział „Ogólny opis obszaru”	T3	- emigracja zarobkowa zdolnej, wykształconej młodzieży, głównie do miast,	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – demografia”
O5	- bliskość autostrady A-1 oraz portów morskich i lotniczego,				
O6	- budowa Kolei Metropolitarnej i bezpośrednie połączenie kolejowe obszaru LGD z Trójmiastem				
O7	- rozwój partnerstwa w ramach Lokalnej Grupy Działania które pozwoli na poprawę spójności obszaru LGD i wzrost tożsamości mieszkańców regionu,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”	T4	- wzrost konkurencji ze strony regionów sąsiednich w zakresie świadczenia usług turystycznych.	Diagnoza – dział „Turystyka”
O8	- możliwości wsparcia realizowanych operacji ze strony funduszy publicznych w tym środków UE				
O9	- realizacja projektu „Kajakiem przez Pomorze” i jego wykorzystanie dla rozwoju turystyki wodnej na jeziorach i rzekach obszaru LGD,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”	T5	- zbyt krótki sezon turystyczny,	Diagnoza – dział „Turystyka”
			T6	- marginalizacja obszaru Szwajcarii Kaszubskiej w planach rozwoju regionu mając źródło w ogólnej marginalizacji społecznej i gospodarczej obszarów wiejskich w tym przede wszystkim terenów peryferyjnych i małych miejscowości w skali całego województwa,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
			T7	- zaniechanie wsparcia rozwoju kultury i tradycji Kaszub na szczeblu krajowym	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”
			T8	- zmieniające się zasady i przepisy prawne dotyczące wdrażania funduszy UE w Polsce,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”

ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI

VI.1. Proces formułowania celów i przedsięwzięć – logika Strategii.

Podstawą do sformułowania celów i przedsięwzięć w ramach LSR była diagnoza (w tym szerokie konsultacje społeczne) oraz przygotowana na jej podstawie analiza SWOT. Na bazie tych materiałów strukturę logiczną Strategii opracowano na podstawie „metody problemowej”. Pierwszym etapem tego procesu była identyfikacja głównych problemów dotyczących mieszkańców obszaru LGD i jakości ich życia wynikających z braków w zasobach. Zestawienie głównych obszarów problemowych wraz z wynikami analizy SWOT z których te problemy wynikają przedstawiono w tabeli nr 6. Na bazie tak sformułowanych problemów wyznaczono cele szczegółowe. Następnie wyznaczono przyczyny zidentyfikowanych problemów jako kwestie wskazane w kolumnie 1 tabeli nr 7. Na bazie tak wskazanych przyczyn problemów zidentyfikowano propozycje przedsięwzięć, przeznaczonych do realizacji w ramach LSR.

Tab 6. Zależność między wynikami analizy SWOT a zidentyfikowanymi głównymi obszarami problemowymi.

Obszar problemowy	Dane z analizy SWOT
Słaba ochrona i niedostateczne propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub jako elementu decydującego o tożsamości społeczności lokalnej	▪ Słabe strony: OD W1 DO W8.
Brak dostępu mieszkańców i turystów do przetworzonych produktów lokalnych	▪ Słabe strony: DO W9 DO W 16.
Duża antropopresja ze strony ruchu turystycznego oraz rekreacji na stan środowiska naturalnego oraz warunki życia lokalnej społeczności	▪ Słabe strony: OD W 23 DO W 27.
Brak dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznej, w tym usług innowacyjnych	▪ Słabe strony: DO W27 DO W30, W32, W33, W36.
Słaba rozpoznawalność regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów	▪ Słabe strony: W17, W18, W19, W37, W38.
Niedostateczna wiedza i umiejętności mieszkańców oraz LGD dotyczące wdrażania LSR	▪ Słabe strony: W39, ▪ Zagrożenia: T8.

Kolejnym etapem prac nad LSR była identyfikacja możliwych, negatywnych następstw istnienia zidentyfikowanych problemów. W tym zakresie zidentyfikowano możliwe następstwa jakie mogą się pojawić w wyniku nie podjęcia działań mających na celu rozwiązanie wskazanych problemów - wymienionych w tabeli nr 7, w kolumnie 5. Wskazane następstwa stały się podstawą do wyznaczenia celów głównych Strategii. Podsumowaniem przedstawionej logiki Strategii jest zawarta w tabeli nr 7 zależność przyczynowo - skutkowa pomiędzy celami szczegółowymi, celami ogólnymi i przedsięwzięciami w ramach LSR.

VI.2. Cele ogólne, szczegółowe, przedsięwzięcia oraz wskaźniki produktu i rezultatu.

Poniżej przedstawiono specyfikację i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć. Na bazie przedstawionej w powyższym punkcie logiki Strategii wyznaczono 3 cele główne na które ma odpowiadać LSR:

Cel główny 1: Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych,

Cel główny 2: Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej,

Cel główny 3: Rozwój zasobów ludzkich oraz komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD

Poniżej przedstawiono specyfikację i opis każdego z celów ogólnych wraz z przypisaniem im celów szczegółowych i przedsięwzięć – wszystkie wskazane elementy zostały zidentyfikowane na bazie przeprowadzonej diagnozy obszaru LGD, analizy SWOT oraz konsultacji ze społecznością lokalną.

Cel główny 1: Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych.

Wyznaczony cel główny wychodzi naprzeciw zagrożeniu związanemu z zanikiem charakterystycznych dla regionu elementów kultury, tradycji i zasobów, odnoszących się do lokalnej kultury w tym przede wszystkim kultury kaszubskiej. Zidentyfikowane w diagnozie mocne strony obszaru LGD w postaci np. bogatej kultury kaszubskiej czy posiadania własnego języka, historii, kultury, tradycji kaszubskiej, nie są obecnie w dostateczny sposób propagowane, promowane i wykorzystywane dla rozwoju regionu. Świadczy o tym szereg zidentyfikowanych zjawisk zanotowanych na etapie konsultacji społecznych założeń Strategii – wyniki badania ankietowego wśród mieszkańców obszaru LGD wskazały, na niewystarczającą promocję i rozwój kultury oraz tradycji kaszubskiej – jako jedną z najważniejszych słabych stron obszaru LGD, jednocześnie mieszkańcy identyfikując główne problemy rozwojowe regionu wskazali jako jeden z głównych czynników w tym zakresie „Rozwój i propagowanie kultury kaszubskiej” oraz promocję walorów kulturalnych w kraju i za granicą. Zjawiska te potwierdzają dane statystyczne wskazujące na bardzo mały odsetek organizacji pozarządowych które działają w sferze kultury. Dane te oraz przeprowadzone konsultacje z podmiotami działającymi na terenie LGD w sferze kultury wskazują na niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanych życiu kulturalnym co ma swoje odzwierciedlenie w analizie SWOT po stronie słabych stron w postaci „zaniku umiejętności posługiwania się językiem kaszubskim wśród lokalnej społeczności” czy „niskiej znajomości elementów lokalnej kultury w regionie, kraju i za granicą”. Na kwestie te wskazywali także mieszkańcy – zwłaszcza osoby starsze – podczas przeprowadzonych spotkań z mieszkańcami w każdej z gmin obszaru LGD, gdzie zwracano uwagę na niewielkie zainteresowanie zwłaszcza ludzi młodych kultywowaniem lokalnej kultury, co jest skutkiem stopniowej asymilacji lokalnej kultury z kulturą uniwersalną. Szczególnym rodzajem dziedzictwa lokalnego Szwajcarii Kaszubskiej są lokalne produkty w postaci zidentyfikowanych na etapie analizy SWOT mocnych stron w postaci np.: kuchni regionalnej, produktów tradycyjnych i regionalnych,

wyrobów twórców ludowych, tabakiery, itp. – które stanowią symbole lokalnej tożsamości i dziedzictwa kulturowego. Obecnie widoczny jest bardzo ubogi charakter oferty produktów lokalnych w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych. Sytuacja ta dotyczy niewielkiej liczby tych produktów ale odnosi się głównie do ich dostępności i obecności w większej skali jako rynkowych i komercyjnych produktów dostępnych na rynku. Głównym problemem w tym zakresie jest jednak „słabo rozwinięte przetwórstwo lokalnych produktów mimo posiadanych zasobów tych produktów w tym brak przetwórstwa truskawki – jedyne produktu regionalnego na terenie LGD”. Obecny np. bardzo duży potencjał surowcowy truskawki nie jest zupełnie wykorzystywany a na terenie LGD nie ma żadnego podmiotu zajmującego się przetwórstwem tego owocu. Sytuacja ta dotyczy także innych produktów lokalnych, które produkowane i często przetwarzane – są oferowane w bardzo niewielkich ilościach i bardzo trudno dostępne – zwłaszcza dla osób z zewnątrz. Powodem tego jest kolejna słaba strona obszaru LGD wynikająca ze „słabej promocji i wsparcia rozwoju lokalnych produktów kaszubskich w tym produktów regionalnych i ekologicznych”. Analizę tą potwierdzają wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych czy dane statystyczne zawarte w diagnozie stanu obecnego. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców wskazują, że ponad 1/3 badanej populacji wskazała na słabą stronę obszaru LGD związaną z „Brakiem drobnego przetwórstwa - małych zakładów przetwórczych opartych o lokalne produkty i zasoby (np. przetwórstwo lokalnych produktów rolnych)” – jednocześnie w tym samym badaniu wskazano na potrzebę (40% badanych) „Rozwoju lokalnego przetwórstwa produktów rolnych”. Obecne problemy w tym zakresie potwierdzają dane statystyczne które wskazują, że podmioty gospodarcze działające na terenie LGD w branży związanej z produkcją artykułów spożywczych i produkcją napojów stanowią niecały 1% wszystkich przedsiębiorstw działających na tym terenie – świadczy o to bardzo małej skali tego typu działalności. Analizę tą potwierdzają wyniki bezpośrednich konsultacji z mieszkańcami – rolnikami – zajmującymi się uprawą truskawki którzy potwierdzają obecny brak przetwórstwa uprawianych przez nich owoców a jednocześnie widzą problem niewykorzystania bardzo dużego potencjału w tym zakresie. Opisana sytuacja skutkuje brakiem dostępu mieszkańców i turystów do przetworzonych produktów lokalnych i może prowadzić do stopniowego zupełnego zaniku tradycji związanej z wytwarzaniem tego typu produktów. W opisanym kontekście realizacja przedmiotowego celu wychodzi na wprost opisanych problemów i jest związana z zachowaniem dziedzictwa kulturowego Kaszub poprzez: ochronę i popularyzację posiadanych walorów dziedzictwa kulturowego obszaru LGD oraz zwiększenie dostępu do przetworzonych produktów lokalnych. Na bazie tak zidentyfikowanego celu głównego wyznaczono 2 cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1.1: Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub,

Cel szczegółowy 1.2: Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych.

Cel szczegółowy 1.1: Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub.

Realizacja celu szczegółowego wynika z potrzeby rozwiązania obszaru problemowego mówiącego o „Słabej ochronie i niedostatecznym propagowaniu dziedzictwa kulturowego Kaszub jako elementu decydującego o tożsamości społeczności lokalnej”. Cel jest odpowiedzią na wyzwania regionu wynikające z jego diagnozy i wynika wprost ze zidentyfikowanych na bazie diagnozy elementów analizy SWOT, w punktach: od W1 do W8. W ramach wyznaczonego celu wskazano do realizacji jedno przedsięwzięcie:

1.1.1. Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja.

Cel szczegółowy 1.2: Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych.

Realizacja celu szczegółowego wynika z potrzeby rozwiązania obszaru problemowego mówiącego o „Braku dostępu mieszkańców i turystów do przetworzonych produktów lokalnych”. Cel jest odpowiedzią na wyzwania regionu wynikające z jego diagnozy i wynika wprost ze zidentyfikowanych na bazie diagnozy elementów analizy SWOT, w punktach: od W9 do W16. W ramach realizacji wyznaczonego w ten sposób celu wskazano do realizacji jedno przedsięwzięcie:

1.2.1. Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych.

Cel główny 2: Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej.

Wyznaczony drugi cel główny porusza jeden z najważniejszych problemów dla obszaru Szwajcarii Kaszubskiej jakim jest jego niedostateczna atrakcyjność turystyczna. Wyniki diagnozy i analizy SWOT wraz z wynikami konsultacji społecznych wskazują jednoznacznie, że obszar LGD posiada bardzo atrakcyjne walory naturalne środowiska przyrodniczego, które stanowią o dużym potencjale regionu do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Mimo tych – bezsprzecznych elementów dużego potencjału do rozwoju turystyki – analiza wskazuje, że nie jest on obecnie w pełni wykorzystywany. Konsultacje przeprowadzone z przedstawicielami branży turystycznej oraz badania ruchu turystycznego oraz gestorów branży turystycznej wskazują, że obecna oferta turystyczna regionu jest niewystarczająca i słabo odpowiada na potrzeby turystów i zmieniające się trendy na rynku. Potwierdzają to wyniki konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród społeczności lokalnej; wyniki badań ankietowych wskazują, że po stronie słabych stron rozwoju obszaru LGD mieszkańcy jako najważniejszą cechę wskazali „Niewystarczającą ofertę turystyki aktywnej” – 47% badanych udzieliło takiej odpowiedzi; jednocześnie bardzo duża część badanych (31%) wskazała na „Słabą jakość oferty usług turystycznych w zakresie bazy noclegowej” czy – w kontekście rekreacji – „Niedostateczną ofertę spędzania wolnego czasu dla mieszkańców” (36%). Bardzo ciekawe w kontekście poruszanego celu były wyniki analizy badań ankietowych turystów oraz gestorów bazy turystycznej; przedstawiciele bazy turystycznej wskazując na główne problemy obszaru LGD

wymienili na pierwszym miejscu „Niedostateczną jakość infrastruktury turystycznej i około turystycznej – potrzeba nowych inwestycji”. Wniosek ten potwierdzają i uszczegóławiają wyniki badań marketingowych przeprowadzonych wśród turystów, gdzie np. braki, niedociągnięcia lub negatywne komentarze dotyczące bazy noclegowej podało aż 69,23% ankietowanych. Wnioski z tych samych badań mówią jednoznacznie, że „...należy traktować inwestycje w modernizację, udoskonalanie standardu bazy noclegowej jako jeden z priorytetów procesów poprawy i rozwoju oferty zintegrowanej regionu”.

Niezmiernie ważnym elementem decydującym o atrakcyjności turystycznej regionu jest stan posiadanych walorów środowiska naturalnego. Opinie mieszkańców i turystów w tym przedstawiciele branży turystycznej jednoznacznie wskazują, na duży, negatywny i stale rosnący wpływ ruchu turystycznego na stan posiadanych walorów środowiskowych. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim najbardziej atrakcyjnych a jednocześnie często najbardziej cennych przyrodniczo obszarów LGD w tym licznych terenów prawnie chronionych które z uwagi na swój potencjał środowiskowy są szczególnie wrażliwe na wpływ czynnika ludzkiego. Powodem tego sytuacji jest przede wszystkim brak liniowej infrastruktury turystycznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą która ukierunkowywałaby ruch turystyczny w taki sposób aby w możliwie najmniejszy sposób wpływał i ingerował w istniejącą walory przyrodnicze a jednocześnie zapewniał możliwość obcowania turystów z przyrodą. Efekt tej sytuacji widoczny jest w dwóch głównych aspektach wynikających z rosnącej mobilności turystów; pierwszy z nich związany jest z intensywnym ruchem pojazdów mechanicznych w najbardziej popularnych miejscach na terenie LGD – w tym zakresie brak ścieżek i szlaków do uprawiania turystyki rowerowej powoduje koncentrację transportu turystów głównie na przemieszczaniu się pojazdami samochodowymi, które w bezpośredni sposób wpływają na zanieczyszczenie środowiska naturalnego. W drugim aspekcie tej sytuacji widoczna jest sytuacja gdy w ostatnim czasie coraz bardziej popularna turystyka rowerowa na terenie LGD jest uprawiana w sposób nieukierunkowany z wykorzystaniem np. nieprzystosowanych do tych celów dróg leśnych, polnych czy traktów, które przebiegają często przez bardzo wrażliwe przyrodniczo tereny a jednocześnie nie są wyposażone w infrastrukturę towarzyszącą, która ograniczyłaby negatywny wpływ turystów na środowisko. W obu opisanych aspektach powodem zaistniałej sytuacji jest fakt, że na terenie LGD (poza miastem Kartuzy) nie występują utwardzone i zagospodarowane w infrastrukturę szlaki rowerowe. Opisany problem ma swoje odzwierciedlenie w opiniach mieszkańców zebranych podczas konsultacji społecznych procesu budowania Strategii; wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród lokalnej społeczności wskazują, że ponad 30% ankietowanych osób wskazało, że najważniejszym elementem rozwoju turystyki który wymaga największego wsparcia w naszym regionie jest właśnie ochrona środowiska. Jednocześnie wyniki spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami branży turystycznej wskazują, że jednym z głównych problemów jakie wskazali przedstawiciele branży dla rozwoju turystyki w regionie jest „ochrona krajobrazu” obszaru LGD. Niezmiernie ważnym elementem decydującym o atrakcyjności turystycznej danego obszaru jest również poza elementami stricte infrastrukturalnymi także kwestia rozpoznawalności regionu w kraju i za granicą wynikająca z podejmowanych działań promocyjnych i informacyjnych. Diagnoza wskazuje, że obecnie mimo podejmowanych przez różne instytucje z terenu LGD działań promujących walory turystyczne rozpoznawalność regionu Szwajcarii Kaszubskiej i wiedza o jego atrakcjach jest bardzo niewielka. Szczególnie ważnym problemem który decyduje o takim stanie rzeczy jest brak wypracowanego i wdrożonego w życie kompleksowego systemu identyfikacji marki Szwajcarii Kaszubskiej. Sytuację tą potwierdzają wyniki konsultacji społecznych – w ramach przeprowadzonych badań ankietowych odpowiadając na pytania dotyczące największych potrzeb rozwojowych obszaru LGD, największa liczba badanych (51%) wskazała na „Promocję walorów regionu w kraju i za granicą”. Jednocześnie w tym samym badaniu mieszkańcy wskazali, że na drugim miejscu spośród elementów rozwoju turystyki wymagających największego wsparcia znajduje się „Promocja walorów turystycznych w kraju i za granicą”. Potwierdzeniem opisanych czynników są wyniki konsultacji przeprowadzonych wśród przedstawicieli branży turystycznej, którzy wskazując na główne problemy/ograniczenia rozwoju turystyki wskazali na trzecim miejscu kwestie związane z „Zbyt słabą promocją (indywidualną oraz instytucjonalną) oferty turystycznej. Wyniki konsultacji społecznych wskazały także na potrzebę intensyfikacji współpracy z innymi regionami w kraju i za granicą – potrzeba ta wynika z niedostatecznej obecnie wymiany doświadczeń z innymi regionami – mimo realizowanych działań przez LGD w tym zakresie w ostatnich latach – mieszkańcy uznali jest za niewystarczające. W opisanym kontekście realizacja przedmiotowego celu wychodzi na wprost opisanych problemów i jest związana z poprawą atrakcyjności turystycznej obszaru LGD poprzez: podniesienie atrakcyjności walorów naturalnych regionu przez budowę sieci połączonych odcinków liniowej infrastruktury turystycznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, które ukierunkują ruch turystyczny zmniejszając jego negatywną presję na środowisko; znaczne ograniczenie lub wyeliminowanie wymienionych problemów i słabych stron rozwoju regionu związanych z posiadaniem wysokiej jakości infrastruktury turystycznej zarówno komercyjnej jak i niekomercyjnej; zwiększeniem rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej poprzez stworzenie systemu identyfikacji marki regionu oraz jego promocję w oparciu o powstały system. Na bazie tak zidentyfikowanego celu głównego na potrzeby jego realizacji wyznaczono w ramach niego 3 cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 2.1: Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego,

Cel szczegółowy 2.2: Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych,

Cel szczegółowy 2.3: Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej.

Tab 7. Zależności przyczynowo - skutkowe pomiędzy celami szczegółowymi, celami ogólnymi i przedsięwzięciami w ramach LSR³.

Przyczyny problemu	Propozycja usunięcia - przedsięwzięcie	Problem szczegółowy	Propozycja rozwiązania - cel szczegółowy	Negatywne następstwo problemu	Propozycje rozwiązania - cel główny
1	2	3	4	5	6
Niedobór infrastruktury, sprzętu i wyposażenia służącego ochronie dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego niewystarczająca popularyzacja i promocja	1.1.1.	Słaba ochrona i niedostateczne propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub jako elementu decydującego o tożsamości społeczności lokalnej	1.1.	Zanik charakterystycznych dla regionu elementów kultury, tradycji i zasobów	1.
Brak warunków do produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych	1.2.1.	Brak dostępu mieszkańców i turystów do przetworzonych produktów lokalnych	1.2.		
Brak tras ukierunkowujących ruch turystyczny	2.1.1.	Duża antropopresja ze strony ruchu turystycznego oraz rekreacji na stan środowiska naturalnego oraz warunki życia lokalnej społeczności	2.1.	Obniżenie atrakcyjności turystycznej regionu Szwajcarii Kaszubskiej	2.
Niedostatek wysokiej jakości komercyjnej infrastruktury turystycznej na terenie Szwajcarii Kaszubskiej	2.2.1.	Brak dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznej, w tym usług innowacyjnych	2.2.		
Niedostatek wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej na terenie Szwajcarii Kaszubskiej	2.2.2.				
Brak istniejącego systemu identyfikacji marki Szwajcarii kaszubskiej i mechanizmów jego wdrożenia w życie	2.3.1.	Słaba rozpoznawalność regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów	2.3.		
Zbyt mała ilość skoordynowanych działań promocyjnych regionu	2.3.2.				
Niedostateczna współpraca i wymiana doświadczeń z innymi regionami	2.3.3.				
Niedostateczna animacja społeczności lokalnej obszaru LGD	3.1.1.	Niedostateczna wiedza i umiejętności mieszkańców oraz LGD dotyczące wdrażania LSR	3.1.	Słaby rozwój zasobów ludzkich oraz komunikacja ze społeczeństwem na terenie LGD	3.

Zródło: Opracowanie własne.

³ Numeracja przedsięwzięć, celów szczegółowych oraz celów głównych wskazana w kolumnach: 2, 4 i 6 – zgodnie z tabelą nr 9.

Cel szczegółowy 2.1: Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego.

Realizacja celu szczegółowego wynika z potrzeby rozwiązania obszaru problemowego mówiącego o „Dużej antropopresji ze strony ruchu turystycznego oraz rekreacji na stan środowiska naturalnego oraz warunki życia lokalnej społeczności”. Cel jest odpowiedzią na wyzwania regionu wynikające z jego diagnozy i wynika wprost ze zidentyfikowanych na bazie diagnozy elementów analizy SWOT, w punktach: od W23 do W27. W ramach realizacji wyznaczonego w ten sposób celu wyznaczono do realizacji jedno przedsięwzięcie:

2.1.1. Budowa kaszubskich tras rowerowych.

Cel szczegółowy 2.2: Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych.

Realizacja celu szczegółowego wynika z potrzeby rozwiązania obszaru problemowego mówiącego o „Braku dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej”. Cel jest odpowiedzią na wyzwania regionu wynikające z jego diagnozy i wynika wprost ze zidentyfikowanych na bazie diagnozy elementów analizy SWOT, w punktach: W27 DO W30, W32, W33, W36. W ramach realizacji wyznaczonego w ten sposób celu wyznaczono do realizacji dwa przedsięwzięcia:

2.2.1. Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych

2.2.2. Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

Cel szczegółowy 2.3: Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej.

Realizacja celu szczegółowego wynika z potrzeby rozwiązania obszaru problemowego mówiącego o „Słabej rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów”. Cel jest odpowiedzią na wyzwania regionu wynikające z jego diagnozy i wynika wprost ze zidentyfikowanych na bazie diagnozy elementów analizy SWOT, w punktach: od W17 do W19. W ramach realizacji wyznaczonego w ten sposób celu wyznaczono do realizacji dwa przedsięwzięcia:

2.3.1. Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji.

2.3.2. Współpraca międzyregionalna i wymiana doświadczeń.

Cel główny 3: Rozwój zasobów ludzkich oraz komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD.

Wyznaczony cel główny wychodzi na przeciw potrzebie zidentyfikowanej na etapie diagnozy i analizy SWOT, wynikającej z rozwojem zasobów ludzkich obszaru LGD oraz rozwojem komunikacji wewnętrznej zarówno na linii LGD – mieszkańcy jak i pomiędzy mieszkańcami regionu. U podstaw tego celu leżą dwa podstawowe wnioski przeprowadzone na etapie diagnozy stanu obecnego. Wnioski te dotyczą – wskazywanej przede wszystkim podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami – głównie podczas spotkań zorganizowanych w każdej z gmin oraz warsztatów Zespołu roboczego – kwestii potrzeby ze strony lokalnej społeczności dotyczącej wsparcia procesu ubiegania się o dofinansowanie dla mieszkańców i instytucji z terenu LGD ze strony samej Lokalnej Grupy. Z elementem tym połączonym jest fakt, zmieniających się zasad ubiegania się o środki UE w perspektywie finansowej 2014-2020 w relacji do poprzedniego okresu programowania. Mieszkańcy podczas spotkań dowiadując się o warunkach ubiegania się o pomoc w ramach nowego PROW, wskazywali na często zupełnie nowe regulacje w tym zakresie a w konsekwencji zgłaszali problem w związku z tym słabego przygotowania potencjalnych wnioskodawców do ubiegania się o wsparcie. Jednocześnie mając na uwadze działania informacyjno – szkoleniowe prowadzone przez LGD w poprzednim okresie programowania, zgłaszali potrzebę konstituowania tego typu zadań w przyszłości. Potwierdzeniem i uszczegółowieniem tego podejścia są wyniki badań ankietowych przeprowadzone wśród mieszkańców, gdzie mieszkańcy wskazywali na potrzebę różnych form wsparcia w tym zakresie – zarówno indywidualnego doradztwa (przede wszystkim - 75 % odpowiedzi) jak i wsparcia w formie szkoleń i warsztatów, zarówno z ogólnych zasad ubiegania się do wsparcia, wypełnienia dokumentacji aplikacyjnej jak i rozliczenia operacji. Dodatkowym elementem wynikającym z diagnozy w tym konsultacji społecznych jest potrzeba rozwoju partnerstwa trójsektorowego w ramach LGD, integracja i aktywizacja członków stowarzyszenia wokół kwestii rozwoju regionu, itp. W kontekście realizacji przedmiotowego celu diagnoza wskazuje także na – wynikająca z zmieniające się zasady i przepisy prawne dotyczące wdrażania funduszy UE w Polsce w tym przygotowanie nowej LSR – potrzebę rozwoju zasobów ludzkich wewnątrz LGD, dotyczących ciągłego podnoszenia poziomu wiedzy zarówno członków Rady, członków Zarządu jak i pracowników biura w zakresie związanym z wdrażaniem LSR w życie, kwestiami procedur i kryteriów wyboru operacji, zasadami wskazanymi przez Program dotyczącymi możliwości wsparcia na poszczególnych grup beneficjentów itp. W opisanym kontekście realizacja przedmiotowego celu wychodzi na wprost opisanym problemów i jest związana z rozwojem zasobów ludzkich oraz komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD poprzez podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców oraz LGD dotyczących wdrażania LSR. Na bazie tak zidentyfikowanego celu głównego na potrzeby jego realizacji wyznaczono w ramach niego 1 cel szczegółowy:

Cel szczegółowy 3.1: Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców i LGD dotyczących wdrażania LSR.

Cel szczegółowy 3.1: Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców i LGD dotyczących wdrażania LSR.

Realizacja celu szczegółowego wynika z potrzeby rozwiązania obszaru problemowego mówiącego o „Niedostatecznej wiedzy i umiejętności mieszkańców oraz LGD dotyczące wdrażania LSR”. Cel jest odpowiedzią na wyzwania regionu wynikające z jego diagnozy i wynika wprost ze zidentyfikowanych na bazie diagnozy elementów analizy SWOT, w

punktach: od W39 oraz T8. W ramach realizacji wyznaczonego w ten sposób celu wyznaczono do realizacji przedsięwzięcie:

3.1.1. Animacja społeczności lokalnej obszaru LGD.

IV.3. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Wykazanie zgodności celów LSR z celami PROW 2014-2020, w ramach których planowane jest finansowanie LSR przedstawiono w rozdziale X Zintegrowanie.

IV.4. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

Tab 8. Cele główne i szczegółowe Strategii z podziałem na źródła finansowania.

Źródło finansowania	Cel szczegółowy	Cel główny
PROW	Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub	Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych
PROW	Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych	
PROW	Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego	Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej
PROW	Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych	
PROW	Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej	
PROW	Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców i LGD dotyczących wdrażania LSR	Rozwój zasobów ludzkich oraz komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD

VI.5. Przedstawienie przedsięwzięć a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

Poniżej przedstawiono opis każdego z przedsięwzięć w formie tabelarycznej wraz z uzasadnieniem i wskazaniem sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

Przedsięwzięcie 1.1.1.: Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja

Cel główny: 1; Cel szczegółowy: 1.1.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): Przedsięwzięcie zakłada realizację działań zarówno o charakterze inwestycyjnym jak i nie inwestycyjnym których efektem będzie ochrona, popularyzacja i promocja dziedzictwa kulturowego Kaszub. W zakresie działań inwestycyjnych możliwa będzie realizacja operacji związanych z tworzeniem (budową, przebudową, modernizacją) infrastruktury oraz zakupem sprzętu i/lub wyposażenia. W przypadku działań nie inwestycyjnym możliwa będzie realizacja operacji edukacyjnych/ warsztatowych/ szkoleniowych związanych z propagowaniem kultury kaszubskiej oraz operacji dotyczących promocji (w różnych formach) lokalnej kultury.

Przedsięwzięcie 1.2.1.: Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych

Cel główny: 1; Cel szczegółowy: 1.2.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): Przedsięwzięcie zakłada realizację działań przede wszystkim o charakterze inwestycyjnym której efektem będzie produkcja/przetwórstwo/sprzedaży/dystrybucja/promocja produktów lokalnych. Działania te będą związane z budową/przebudową/modernizacją budynków jak i zakupem środków trwałych (sprzętu, wyposażenia, wartości niematerialnych i prawnych) na potrzeby tego typu działalności. Działaniem uzupełniającym w tym zakresie będą działania nieinwestycyjnie o charakterze promocyjnym, które mogą mieć charakter jedynie uzupełniający do działań inwestycyjnych.

Przedsięwzięcie 2.1.1.: Budowa kaszubskich tras rowerowych

Cel główny: 2; Cel szczegółowy: 2.1.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): Przedsięwzięcie zakłada realizację działań o charakterze inwestycyjnym polegających na budowie ścieżek rowerowych łączących poszczególne gminy obszaru LGD. Jako zakres uzupełniający realizowana będzie także infrastruktura towarzysząca ścieżkom, zbudowana wzdłuż nich np. miejsca postojowe, punkty widokowe, stojaki na rowery, miejsca wypoczynku turystów oraz oznakowanie wybudowanych ścieżek.

Przedsięwzięcie 2.2.1.: Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych

Cel główny: 2; Cel szczegółowy: 2.2.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): Przedsięwzięcie zakłada realizację działań o charakterze inwestycyjnym obejmującym inwestycje w środki trwałe tj. budowę/przebudowę/remont/modernizację obiektów oraz zakup sprzętu, wyposażenia, wartości niematerialnych i prawnych dotyczących rozpoczęcia nowej działalności lub rozwoju działalności istniejącej w zakresie świadczenia usług turystycznych i okołoturystycznych. W tym zakresie za usługi turystyczne i okołoturystyczne uznaje się: hotelarstwo, gastronomię, rekreację, komercyjną działalność kulturalną – działalności te określają następujące sekcje klasyfikacji PKD: SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznym; SEKCJA N, DZIAŁ 79 Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane oraz podklasa 77.21.Z Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego.; SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Przedsięwzięcie 2.2.2.: Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

Cel główny: 2; Cel szczegółowy: 2.2.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): Przedsięwzięcie zakłada realizację działań o charakterze inwestycyjnym obejmującym inwestycje w środki trwałe tj. budowę/przebudowę/remont/modernizację obiektów oraz zakup sprzętu i wyposażenia dotyczących świadczenia niekomercyjnych, ogólnie dostępnych usług turystycznych i okołoturystycznych.

Przedsięwzięcie 2.3.1: Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji

Cel główny: 2; Cel szczegółowy: 2.3.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): przedsięwzięcie zakłada realizację działań związanych z promocją obszaru Szwajcarii Kaszubskiej na bazie stworzonego systemu identyfikacji marki. Szczegółowy zakres działań promocyjnych będzie opracowany m.in. na bazie rozwiązań zaproponowanych w stworzonym systemie identyfikacji Marki Szwajcarii Kaszubskiej przy założeniu, że działania te będą obejmowały obszar całej LGD i będą miały charakter kompleksowych działań promocyjnych.

Przedsięwzięcie 2.3.2: Współpraca międzyregionalna i wymiana doświadczeń

Cel główny: 2; Cel szczegółowy: 2.3.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): przedsięwzięcie zakłada realizację działań zarówno inwestycyjnych jak i nie inwestycyjnych związanych ze wspólną promocją oraz wymianą doświadczeń z innymi regionami w kraju i za granicą. Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach projektów współpracy między LGD STK a innymi Grupami w kraju lub za granicą.

Współpraca z innymi LGD:

W ramach realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia LGD założyło realizację 3 projektów współpracy z których do 2 posiada podpisane listy intencyjne z ich partnerami oraz określone szczegółowe ich założenia – projekty te dotyczą:

a. Projekt 1 – projekt współpracy międzynarodowej:

- partnerzy projektu: LAG "Rural Partnership Selija" z Łotwy oraz Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, Stowarzyszenie LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi, Stowarzyszenie LGD Ziemia Człuchowska, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania STOLEM.

- cele LSR jakie będzie realizował projekt: Cel główny: Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej; Cel szczegółowy: Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej,

- wskaźniki produktu LSR jakie będzie realizował projekt: liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej do roku 2023 – 3 szt. (wielkość wskaźnika osiągnięta w wyniku realizacji projektu: 1 szt.);

- wskaźniki rezultatu LSR jakie będzie realizował projekt: liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne – 3 szt. (wielkość wskaźnika osiągnięta w wyniku realizacji projektu: 1 szt.).

- założenia projektu: wymiana doświadczeń pomiędzy LGD, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami z obszarów poszczególnych LGD; współpraca z zakresie promocji lokalnych kultur tradycji i zwyczajów i wymiana doświadczeń w tym zakresie.

b. Projekt 2 – projekt współpracy krajowy:

- partnerzy projektu: Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania STOLEM, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe.

- cele LSR jakie będzie realizował projekt: Cel główny: Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej; Cel szczegółowy: Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej,

- wskaźniki produktu LSR jakie będzie realizował projekt: liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej do roku 2023 – 3 szt. (wielkość wskaźnika osiągnięta w wyniku realizacji projektu: 1 szt.);

- wskaźniki rezultatu LSR jakie będzie realizował projekt: liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne – 3 szt. (wielkość wskaźnika osiągnięta w wyniku realizacji projektu: 1 szt.).

- założenia projektu: wspólna promocja turystyki aktywnej na terenie każdej LGD; wymiana doświadczeń w zakresie propagowania turystyki aktywnej i rekreacji.

Przedsięwzięcie 3.1.1: Animacja społeczności lokalnej obszaru LGD

Cel główny: 3; Cel szczegółowy: 3.1.

Opis i sposób realizacji (obszar interwencji): przedsięwzięcie zakłada realizację działań o charakterze nieinwestycyjnym – szkoleniowym i informacyjnym na terenie LGD, skierowanym do potencjalnych wnioskodawców ubiegających się o środki w ramach wdrażania LSR. Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane w ramach „Wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” i będzie obejmowało elementy Planu komunikacji skierowane do społeczności lokalnej.

VI.4. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych.

VI.4.1. Wskaźniki produktu.

Szczegółowe informacje dotyczące każdego ze wskaźników zostały przedstawione w tabelach zamieszczonych na końcu przedmiotowego rozdziału oraz w Planie działania. Jednocześnie każdy z wyszczególnionych wskaźników produktu będzie się cechował następującą charakterystyką:

- okres pomiaru – pomiar osiągnięcia każdego ze wskaźników będzie prowadzony na bazie Procedury monitoringu będącej załącznikiem do LSR, który to proces będzie miał charakter ciągły i będzie następował na bazie danych zawartych w ankieta monitorujących wypełnianych przez beneficjentów po zakończeniu operacji lub sprawozdań rocznych składanych przez LGD (aktywizacja, koszty bieżące). Podsumowanie wartości poszczególnych wskaźników będzie natomiast następowało w okresach wskazanych w Planie działania w celu weryfikacji jego założeń tj. 2016-2018, 2019-2021, 2022-2023. Dodatkowo szczegółowa analiza procesu realizacji każdego wskaźnika zostanie przeprowadzona na koniec 2018 roku, w ramach badania ewaluacyjnego on-going LSR,

- termin osiągnięcia wartości docelowych – wartość docelowa każdego ze wskaźników zostanie osiągnięta do 2023 roku.

- bieżący sposób monitorowania realizacji wskaźników w podziale na poszczególne fundusze - 100% wartości każdego ze wskaźników będzie finansowana z PROW 2014-2020. Monitorowanie osiągnięcia każdego z wymienionych poniżej wskaźników (postęp realizacji) będzie prowadzony na bazie procedury monitoringu. Pomiar zostanie dokonany przez pracowników biura LGD na podstawie analizy sprawozdań końcowych z realizacji operacji składanych przez beneficjentów lub sprawozdań rocznych składanych przez LGD (aktywizacja, koszty bieżące), wskazujących m.in. wpływ zrealizowanego projektu na wskaźniki LSR – na bazie tych danych będzie w sposób ciągły badany postęp w osiągnięciu każdego ze wskaźników w odniesieniu do zakładanej wartości docelowej oraz harmonogramu wskazanego w Planie działania.

Poniżej wskazano dla każdego wskaźnika produktu opis jego adekwatności do przedsięwzięć oraz uzasadnienie wielkości stanu docelowego (numeracja wskaźników wg tabeli nr 9).

- W 1.1.1. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego przedsięwzięcia, które obejmuje bezpośrednie wsparcie dla działalności związanej ze sferą dziedzictwa kulturowego Kaszub. Wartość ustalono na podstawie przewidywanej ilości zrealizowanych operacji oraz ich wartości w kontekście budżetu jaki przeznaczono na sfinansowanie przedsięwzięcia.

- W 2.1.1. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego przedsięwzięcia, które wprost obejmuje swoim zakresem tworzenie infrastruktury (budynków, sprzętu, wyposażenia) wykorzystywanej na potrzeby sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych. Wartość ustalono na podstawie przewidywanej ilości zrealizowanych operacji oraz ich wartości w kontekście budżetu jaki przeznaczono na sfinansowanie przedsięwzięcia.

- W 3.1.1. Wskaźnik w bezpośredni sposób mierzy efekty rzeczowe realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia, które mówi wprost o budowie tras rowerowych na terenie LGD, składających się na sieć kaszubskich tras rowerowych. Wartość tą ustalono na podstawie średniej ceny za wybudowanie 1 km utwardzonych szlaków rowerowych oraz wysokości budżetu przeznaczonego na realizację przedsięwzięcia.

- W 3.2.1. Wskaźnik w bezpośredni sposób mierzy efekty rzeczowe realizacji przedsięwzięcia, które odnoszą się wprost do tworzenia infrastruktury wysokiej jakości na potrzeby świadczenia komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych. Wartość ustalono na podstawie przewidywanej ilości zrealizowanych operacji oraz ich wartości w kontekście budżetu jaki przeznaczono na sfinansowanie przedsięwzięcia – przyjęto (na bazie konsultacji społecznych), że średnia wartość dofinansowania jednego projektu wyniesie 150 tys. zł.

- W 3.2.2. Wskaźnik w bezpośredni sposób mierzy efekty rzeczowe realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia, które odnosi się wprost do otworzenia infrastruktury wysokiej jakości na potrzeby świadczenia niekomercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych. Wartość tą ustalono na podstawie przewidywanej ilości zrealizowanych operacji oraz ich wartości w kontekście budżetu jaki przeznaczono na sfinansowanie przedsięwzięcia – przyjęto (na bazie konsultacji społecznych), że średnia wartość dofinansowania jednego projektu wyniesie 40 tys. zł.

- W 3.3.1. Wskaźnik w bezpośredni sposób mierzy efekty rzeczowe realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia, które odnosi się wprost do promocji Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji. Wartość ustalono na podstawie przewidywanej ilości zrealizowanych operacji oraz ich wartości w kontekście budżetu jaki przeznaczono na sfinansowanie przedsięwzięcia.

- W 3.4.1. Wskaźnik w bezpośredni sposób mierzy efekty rzeczowe realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia które odnosi się wprost do liczby zrealizowanych projektów współpracy. Wartość ustalono na podstawie przewidywanej ilości projektów współpracy jakie są planowane do realizacji, biorąc pod uwagę wartości budżetu jaki przeznaczono na sfinansowanie przedsięwzięcia oraz wstępne ustalenia z partnerami tych projektów.

- W5.1.1.; W5.1.2. Wskaźniki produktu wyznaczone dla przedmiotowego przedsięwzięcia w bezpośredni sposób mierzą efekty rzeczowe realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia, które odnoszą się wprost do pomiaru działań zrealizowanych w ramach realizacji opracowanego Planu komunikacji LGD ze społecznością lokalną w odniesieniu do specyfiki i formy każdego z nich w zakresie animacji lokalnej społeczności. Wartości docelowe wskaźników ustalono na podstawie przewidywanej ilości przeznaczonych do realizacji zadań związanych z realizacją działań informacyjnych w ramach Planu komunikacji, których szczegóły przedstawiono w samym Planie w odniesieniu do animacji lokalnej społeczności.

IV.4.2. Wskaźniki rezultatu.

Szczegółowe informacje dotyczące każdego ze wskaźników rezultatu zostały przedstawione w tabelach zamieszczonych na końcu przedmiotowego rozdziału oraz w Planie działania. Jednocześnie każdy z wyszczególnionych wskaźników będzie się cechował następującą charakterystyką:

- okres pomiaru – pomiar osiągnięcia każdego ze wskaźników rezultatu będzie prowadzony na bazie Procedury monitoringu będącej załącznikiem do LSR, który to proces będzie miał charakter ciągły i będzie następował na bazie danych zawartych w ankietach monitorujących wypełnianych przez beneficjentów po zakończeniu operacji lub sprawozdań rocznych składanych przez LGD (aktywizacja, koszty bieżące). Podsumowanie wartości poszczególnych wskaźników będzie natomiast następowało w okresach wskazanych w Planie działania w celu weryfikacji jego założeń tj. 2016-2018, 2019-2021, 2022-2023. Dodatkowo szczegółowa analiza procesu realizacji każdego wskaźnika zostanie przeprowadzona na koniec 2018 roku, w ramach badania ewaluacyjnego on-going LSR,

- termin osiągnięcia wartości docelowych – wartość docelowa każdego ze wskaźników rezultatu zostanie osiągnięta do 2023 roku.

- bieżący sposób monitorowania realizacji wskaźników w podziale na poszczególne fundusze - 100% wartości każdego ze wskaźników będzie finansowana z PROW 2014-2020. Monitorowanie osiągnięcia każdego z wymienionych poniżej wskaźników (postęp realizacji) będzie prowadzony na bazie procedury monitoringu. Pomiar zostanie dokonany przez pracowników biura LGD na podstawie analizy sprawozdań końcowych z realizacji operacji składanych przez beneficjentów lub sprawozdań rocznych składanych przez LGD (aktywizacja, koszty bieżące), wskazujących m.in. wpływ zrealizowanego projektu na wskaźniki rezultatu LSR – na bazie tych danych będzie w sposób ciągły badany postęp w osiągnięciu każdego ze wskaźników w odniesieniu do zakładanej wartości docelowej oraz harmonogramu wskazanego w Planie działania.

Poniżej wskazano dla każdego wskaźnika rezultatu opis jego adekwatności do celów szczegółowych oraz uzasadnienie wielkości stanu docelowego (numeracja wskaźników wg tabeli nr 9).

W 1.1. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu szczegółowego – liczba osób objętych działaniami dotyczącymi kultury lokalnej przełoży się wprost na propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub. Wartość wskaźnika ustalono na podstawie przewidywanej liczby działań związanych z ochroną i propagowaniem dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz zakładanej średniej liczby uczestników tych działań/osób korzystających z tych działań. W przypadku działań o charakterze nie inwestycyjnym jako miarę rezultatu przyjmuje się liczbę uczestników tych działań; w przypadku działań inwestycyjnych wskaźnik obejmuje liczbę osób jaka skorzysta z infrastruktury objętej wsparciem.

- W 2.1. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu szczegółowego – gdzie liczba podmiotów, które skorzystają ze stworzonej infrastruktury lub zakupionych środków trwałych (które to podmioty będą w następstwie zrealizowanej inwestycji udostępniały przetworzone produkty lokalne na rynku) przełoży się wprost na poprawę dostępu mieszkańców i turystów do przetworzonych produktów lokalnych. Wartość docelową wskaźnika określono zakładając, że każda operacja będzie dotyczyła stworzenia/nabycia 1 kpl. środków trwałych i zostanie zrealizowana przez inny podmiot.

- W 2.2. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu szczegółowego, którego – z uwagi na jego komercyjny charakter skierowany jest on do istniejących lub powstających podmiotów gospodarczych - wymiernym efektem czego będzie tworzenie miejsc pracy. Wielkość wskaźnika jest wynikiem informacji zebranych podczas konsultacji społecznych założeń LSR i założenia, że jedna operacja wygeneruje min. 1 nowe miejsce pracy.

- W 3.1. Wskaźnik jest miernikiem stopnia wpływu realizacji celu szczegółowego na ochronę środowiska naturalnego oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu, które będą miały główny wpływ na istniejące walory cenne przyrodniczo –

jako główne atrakcje turystyczne regionu. Miarą wskaźnika będzie powierzchnia obszarów prawnie chronionych przez które będą przebiegały wybudowane szlaki lub obszarów chronionych znajdujących się w odległości max. 2 km od tych szlaków. Wartość docelowa oszacowana została na bazie zakładanej długości szlaków oraz planowanego przebiegu kaszubskich tras rowerowych łączących wszystkie gminy obszaru LGD.

- W 3.2. Wzrost liczby osób korzystających z nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023 jest bezpośrednią miarą poprawy dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych – jaką zakłada cel szczegółowy. Przy ustalaniu wartości docelowych: w przypadku osób korzystających z infrastruktury komercyjnej, bazowano na średniej liczbie osób jaka korzystała z turystycznych obiektów noclegowych na terenie LGD w 2013 roku; w przypadku osób korzystających z infrastruktury niekomercyjnej bazowano na wynikach ewaluacji LSR za lata 2007-2013 oraz wynikach przeprowadzonych konsultacji społecznych.

- W 4.1. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu szczegółowego, który – z uwagi na jego komercyjny charakter skierowany do istniejących lub powstających podmiotów gospodarczych – czego wymiernym efektem będzie tworzenie nowych miejsc pracy. Wielkość wskaźnika jest wynikiem informacji zebranych podczas konsultacji społecznych zapisów LSR i założenia, że jedna operacja wygeneruje min. 1 nowe miejsce pracy.

- W 3.3. Ilość odbiorców działań promocyjnych jest bezpośrednią miarą efektu stworzenia systemu identyfikacji marki oraz na jej podstawie przeprowadzenia kompleksowych działań promocyjnych obszaru Szwejcarii Kaszubskiej – jaką zakłada cel szczegółowy. Wartość została obliczona na podstawie wyników konsultacji społecznych założeń LSR oraz analizy efektów działań o charakterze promocyjnym jakie zostały zrealizowane przez LGD w ramach PROW 2007-2013.

- W 3.4. Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne jest bezpośrednią miarą efektu współpracy międzyregionalnej i wymiany doświadczeń STK z innymi LGD, która będzie dotyczyła w/w zasobów, w tym przede wszystkim zasobów turystycznych – co zakłada przedmiotowy cel szczegółowy. Wartość została obliczona na podstawie wyników konsultacji społecznych założeń LSR oraz rozmów z partnerami LGD z którymi będą realizowane projekty współpracy.

- W5.1.; W5.2.; W5.3.; W5.4.; W5.5. Wskaźniki obejmują pomiar efektów realizacji Planu Komunikacji LGD ze społecznością lokalną w odniesieniu do rodzaju założonych działań. Wskaźniki mają bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu szczegółowego gdzie efektem zrealizowanych w ramach niego działań, będzie liczba osób jaka została objęta tymi działaniami. Wartości docelowe wskaźników zostały szczegółowo opisane i obliczone w Planie komunikacji. Wartości te wynikają z zakładanej liczby osób jaka skorzysta ze wsparcia LGD, liczebności członków organów LGD oraz liczby pracowników biura i członków Stowarzyszenia.

IV.4.3. Wskaźniki oddziaływania.

Szczegółowe informacje dotyczące każdego ze wskaźników zostały przedstawione w tabelach zamieszczonych na końcu przedmiotowego rozdziału oraz w Planie działania. Jednocześnie każdy z wyszczególnionych wskaźników oddziaływania będzie się cechował następującą charakterystyką:

- okres pomiaru – pomiar osiągnięcia każdego ze wskaźników oddziaływania będzie prowadzony na bazie procedury ewaluacji ex-post przewidzianej dla LSR, na zakończenie realizacji Strategii. Tym samym okres pomiaru tych wskaźników będzie jednorazowy i obejmie cały okres wdrażania LSR,

- bieżący sposób monitorowania realizacji wskaźników w podziale na poszczególne fundusze - 100% wartości każdego ze wskaźników będzie finansowana z PROW 2014-2020. Z uwagi na charakter wskaźników oddziaływania będą one mierzone po zakończeniu wdrażania LSR w życie na bazie procedury ewaluacji ex-post.

Poniżej wskazano dla każdego wskaźnika oddziaływania opis jego adekwatności do celów głównych oraz uzasadnienie wielkości stanu docelowego, termin osiągnięcia wartości docelowej oraz informacji czy wskaźnik pochodzi ze źródeł statystyki publicznej (jeśli dotyczy) (numeracja wskaźników wg tabeli nr 9).

- W1.0. Zwiększenie świadomości o kulturze i tradycji Kaszub przełoży się w ujęciu długofalowym na zachowanie od zapomnienia elementów dziedzictwa kulturowego Kaszub – o którym mówi wyznaczony cel główny. Założono, że w wyniku realizacji działań promocyjnych, edukacyjno – warsztatowo – szkoleniowych oraz infrastrukturalnych, liczba osób jaka zostanie objęta tymi działaniami wyniesie 38 060 osób. Mając na uwadze, że każde z tych działań wpłynie na wzrost świadomości objętych nimi osób o kulturze, należy szacować że ta sama liczba osób będzie stanowiła docelową wartość tego wskaźnika. Wartość docelowa zostanie osiągnięta do końca roku 2023.

- W2.0. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu głównego – wprowadzenie na rynek przetworzonych produktów lokalnych będzie stanowiło miarę rozwoju rynku lokalnych produktów. Wartość wskaźnika została obliczona na podstawie założonych długofalowych efektów przeprowadzonych działań w ramach przedmiotowego celu i jest wprost konsekwencją przewidzianych wielkości założonego wskaźnika rezultatu, który określa, że liczba podmiotów korzystających ze stworzonej infrastruktury / zakupionych środków trwałych które będą udostępniały przetworzone produkty lokalne wyniesie 12 szt. W tym zakresie założono, że każdy z tych podmiotów

będzie wprowadzał na rynek inne/innego rodzaju produkty lokalne, co powoduje, że wartość wskaźnika oddziaływania ustalono na poziomie 12 szt. Wartość docelowa zostanie osiągnięta do końca roku 2023.

- W3.0.: Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu głównego – liczba turystów jaka odwiedza obszar LGD stanowi bezpośrednią miarę stopnia atrakcyjności turystycznej danego obszaru a tym samym wzrost liczby turystów będzie stanowi miarę poprawy atrakcyjności turystycznej regionu. Wielkość wskaźnika została oszacowana na podstawie analizy wyników badania ewaluacyjnego LSR wdrażanej w życie w latach 2007-2013 która wskazała, że w skutek zainwestowania podobnych środków finansowych w rozwój turystyki na terenie LGD, wielkość ruchu turystycznego wzrosła o 11% w stosunku do wartości bazowej sprzed wdrażania tejże Strategii w życie. Bazując na tych założeniach przyjęto, że interwencja przeprowadzona w ramach wdrażania przedmiotowej Strategii w życie na lata 2014-2020 da podobny efekt. Ustalenie tej wartości nastąpi na bazie pomiaru wzrostu liczby turystów odwiedzających obszar LGD w skutek realizacji LSR 2014-2020. Pomiar ten zostanie dokonany na etapie przeprowadzenia końcowego badania ewaluacyjnego Strategii i zostanie oparty o dane oficjalnej statystyki GUS, które wskazują liczbę osób korzystających z noclegów we wszystkich obiektach noclegowych ogółem jakie są objęte statystyką publiczną. Porównując dane bezowe w tym zakresie (z 2014 r.) z danymi po zakończeniu interwencji (2023 rok) pozwolą na pomiar stopnia osiągnięcia przedmiotowego wskaźnika. Wartość docelowa zostanie osiągnięta do końca roku 2023.

Wskaźnik pochodzi ze źródeł statystyki publicznej GUD – Bank Danych Regionalnych – korzystający z noclegów ogółem w turystycznych obiektach noclegowych – www.stat.gov.pl.

- W4.0: Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu głównego – wpływ na obniżenie poziomu bezrobocia jest jednym z głównych, zakładanych długofalowych efektów podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu. W wyniku realizacji przedmiotowego celu głównego nastąpi obniżenie poziomu bezrobocia na terenie LGD o 0,96%. Wartość tą obliczono na podstawie bazowego poziomu liczby bezrobotnych na terenie LGD, który wg danych GUS wynosi 3 942 osób; w wyniku realizacji przedmiotowego celu głównego – na podstawie wskaźnika rezultatu wskazanego dla celu szczegółowego nr 2.2., jego efektem będzie stworzenie 38 nowych miejsc pracy. W konsekwencji realizacja przedmiotowego celu spowoduje, że liczba bezrobotnych na terenie objętym LSR zmniejszy się w relacji do stanu bazowego o 0,96%.

Wskaźnik pochodzi ze źródeł statystyki publicznej GUD – Bank Danych Regionalnych – korzystający z noclegów ogółem w turystycznych obiektach noclegowych – www.stat.gov.pl.

- W5.0. Wskaźnik ma bezpośrednie odniesienie do wyznaczonego celu głównego – wzrost świadomości i kompetencji mieszkańców obszaru LGD jest bezpośrednią miarą rozwoju zasobów ludzkich oraz długofalowym efektem poprawy komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD. Szczegółowe szacunki tej wartości zostały przedstawione w Planie komunikacji – wartość ta obejmuje całkowitą, szacowaną liczbę osób - mieszkańców regionu, którzy w wyniku poinformowania o działaniach LGD podniosą swoje kompetencje i kwalifikacje.

Tab 9. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społecznoekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słaba ochrona i niedostateczne propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub jako elementu decydującego o tożsamości społeczności lokalnej.	1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych	1.1. Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub	1.1.1. Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja	- W 1.1.1. Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR do roku 2023 – 20 Szt.	W 1.1. Liczba osób objętych działaniami związanymi z ochroną/ popularyzacją/ promocją kultury do roku 2023 – 38 060 osób	- W 1.0 Wzrost świadomości o kulturze i tradycji Kaszub do roku 2023 – 38 060 osób	- Uwarunkowania prawne na poziomie krajowym i regionalnym dotyczące wsparcia rozwoju kultury kaszubskiej,
Brak dostępu mieszkańców i turystów do przetworzonych produktów lokalnych		1.2. Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych	1.2.1. Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych	- W 2.1.1. Ilość stworzonej infrastruktury / zakupionych środków trwałych służących produkcji, przetwórstwu, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych do roku 2023 – 12 kpl.	- W 2.1. Liczba podmiotów korzystających ze stworzonej infrastruktury / zakupionych środków trwałych które będą udostępniały przetworzone produkty lokalne do roku 2023 - 12 szt. - W 2.2. Liczba utworzonych miejsc pracy do roku 2023 – 12 szt.	- W 2.0 Ilość wprowadzonych na rynek, przetworzonych produktów lokalnych do roku 2023 - 12 Szt.	- Uwarunkowania prawne na poziomie krajowym dotyczącego działalności lokalnych producentów i przetwórców rolnych,

<p>Duża antropopresja ze strony ruchu turystycznego oraz rekreacji na stan środowiska naturalnego oraz warunki życia lokalnej społeczności</p>		<p>2.1. Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego</p>	<p>2.1.1. Budowa kaszubskich tras rowerowych</p>	<p>- W 3.1.1. Długość szlaków rowerowych wybudowanych do roku 2023 - 20 km</p>	<p>- W 3.1. Powierzchnia zabezpieczonych obszarów cennych przyrodniczo do 2023 – 58 158 ha</p>		<p>- Dostępność gruntów pod inwestycje liniowe i ich cena,</p>
<p>Brak dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznej, w tym usług innowacyjnych</p>	<p>2. Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej</p>	<p>2.2. Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych</p>	<p>2.2.1. Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych</p>	<p>- W 3.2.1. Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023 – 38 szt.</p>	<p>- W 3.2. Wzrost liczby osób korzystających z nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023 – 16 700 os.</p>	<p>- W 3.0 Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar LGD wg GUS do roku 2023 - 11 %</p> <p>- W 4.0 Obniżenie poziomu bezrobocia na terenie LGD do roku 2023 – 0,96%</p>	<p>- Warunki atmosferyczne i ich wpływ na liczbę turystów odwiedzających obszar LGD,</p>
		<p>2.2.2. Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</p>	<p>- W 3.2.2. Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023 – 15 szt.</p>	<p>- W 4.1. Ilość nowych miejsc pracy do roku 2023 – 38 etatów</p>	<p>- Uwarunkowania prawne związane z realizacją inwestycji na terenach chronionych,</p>		
<p>Słaba rozpoznawalność regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów</p>		<p>2.3. Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej</p>	<p>2.3.1. Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji</p>	<p>- W 3.3.1. Ilość działań promujących Szwajcarię Kaszubską do roku 2023 - 4.szt.</p>	<p>- W 3.3. Ilość odbiorców działań promocyjnych do roku 2023 - 20 000 os.</p>		<p>- Polityka regionalna w zakresie promocji marki regionu woj. pomorskiego</p>
		<p>2.3.2. Współpraca międzyregionalna i</p>	<p>- W 3.4.1. Liczba zrealizowanych projektów</p>	<p>- W 3.4. Liczba projektów wykorzystujących</p>	<p>- Uwarunkowania prawne</p>		

			wymiana doświadczeń	współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej do roku 2023 – 3 szt.	lokalne zasoby do roku 2023: -przyrodnicze -kulturowe -historyczne -turystyczne -produkty lokalne – 3 szt.		dotyczące zasad realizacji projektów współpracy przez LGD,
Niedostateczna wiedza i umiejętności mieszkańców oraz LGD dotyczące wdrażania LSR	3. Rozwój zasobów ludzkich oraz komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD	3.1. Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców i LGD dotyczących wdrażania LSR	3.1.1. Animacja społeczności lokalnej obszaru LGD	- W5.1.1. Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami do roku 2023 – 68 szt. - W5.1.2. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych do 2023 roku – 11 szt.	- W5.1. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych do roku 2023 – 792 osoby - W5.2. Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD do roku 2023- 271 osób, - W5.3. Liczba osób objętych kampaniami informacyjnymi do 2023 roku - 114 000 osób.	- W5.0. Wzrost świadomości i kompetencji mieszkańców obszaru LGD do roku 2023 – 114 000 osób.	- Zmiana zasad prawnych i wytycznych dotyczących wdrażania PROW 2014-2020 na szczeblu krajowym.

Tab 10. Cele i wskaźniki.

1.0	CEL OGÓLNY 1	Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub				
1.2		Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru

				2015 rok				
W 1.0	Wzrost świadomości o kulturze i tradycji Kaszub do roku 2023	Osoby		0	38 060	Ankiety monitorujące/pomiar liczby osób które zostaną objęte zrealizowanymi operacjami na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 2.0	Ilość wprowadzonych na rynek, przetworzonych produktów lokalnych do roku 2023	Sztuki		0	12	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 Rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W 1.1	Liczba osób objętych działaniami związanymi z ochroną/popularyzacją/ promocją kultury do roku 2023	Osoby		0	38 060	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 2.1	Liczba podmiotów korzystających ze stworzonej infrastruktury / zakupionych środków trwałych które będą udostępniały przetworzone produkty lokalne do roku 202	Szt.		0	12	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 2.2	Liczba utworzonych miejsc pracy do roku 2023	Szt.		0	12	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
				Wskaźniki produktu				
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe ⁴	Sposób realizacji ⁵	Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
1.1.1	Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja	D, F	Projekt grantowy	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR do roku 2023	Szt.	0	20	Ankiety monitorujące / pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach
1.1.2	Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych	A, B, C, D, G	Konkurs	Ilość stworzonej infrastruktury / zakupionych środków trwałych służących produkcji, przetwórstwu, sprzedaży, dystrybucji i	Kpl.	0	12	Ankiety monitorujące / pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach

⁴ Osoby fizyczne (nieprowadzące na dzień składania wniosku działalności gospodarczej) – A; Podmioty gospodarcze – B; Spółki handlowe w organizacji – C; Organizacje pozarządowe – D; Grupy nieformalne – E; Kościoły i związki wyznaniowe – F; Rolnicy – G; jednostki samorządu terytorialnego – H; Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby – I;

⁵ konkurs, projekt, grantowy, operacja, własna, projekt, współpracy, aktywizacja itp.

				promocji produktów lokalnych do roku 2023				
Suma								

2.0	CEL OGÓLNY 2	Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego						
2.2		Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych						
2.3		Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W 3.0	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar LGD wg GUS do roku 2023		%	0	11	GUS – Bank Danych Regionalnych/pomiar na podstawie danych GUS dot. liczby turystów na terenie LGD oraz zakładanego wpływu LSR na tę wielkość		
W 4.0	Obniżenie poziomu bezrobocia na terenie LGD do roku 2023		%	0	0,96	GUS – Bank Danych Regionalnych/pomiar na podstawie danych GUS dot. liczby bezrobotnych na terenie LGD oraz zakładanego wpływu LSR na tę wielkość		
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 Rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W 3.1	Powierzchnia zabezpieczonych obszarów cennych przyrodniczo do 2023		ha	0	58 158	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 3.2	Wzrost liczby osób korzystających z nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023		Osoby	0	16 700	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 4.1	Ilość nowych miejsc pracy do roku 2023		Szt.	0	38	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 3.3	Ilość odbiorców działań promocyjnych do roku 2023		Osoby	0	20 000	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
W 3.4	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby do roku 2023: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne		Szt.	0	3	Ankiety monitorujące/ pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach		
Przedsięwzięcia				Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka	Wartość		

		Grupy docelowe ⁶	Sposób realizacji ⁷		miary	Początkowa 2015rok	Końcowa 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
2.1.1	Budowa kaszubskich tras rowerowych	D, H	Konkurs	Długość szlaków rowerowych wybudowanych do roku 2023	Km	0	20	Ankieta monitorująca/pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach
2.2.1	Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych	A, B, C	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023	Szt.	0	38	Ankieta monitorująca/pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach
2.2.2	Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	D, F	Konkurs grantowy	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023	Sztuki	0	15	Ankieta monitorująca/pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach
2.3.1	Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji	D / I	Konkurs grantowy / operacja własna	Ilość działań promujących Szwajcarię Kaszubską do roku 2023	Sztuki	0	4	Ankieta monitorująca/pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach
2.3.2	Współpraca międzyregionalna i wymiana doświadczeń	I	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej do roku 2023	Szt.	0	3	Ankieta monitorująca/pomiar na podstawie danych wskazanych przez Wnioskodawców w ankietach
Suma								

3.0	CEL OGÓLNY 3	Rozwój zasobów ludzkich oraz komunikacji ze społeczeństwem na terenie LGD					
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców i LGD dotyczących wdrażania LSR					
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W 5.0	Wzrost świadomości i kompetencji mieszkańców obszaru LGD do roku 2023		Osoby	0	114 000	Sprawozdania roczne składane przez LGD /pomiar liczby osób które zostaną objęte	

⁶ j.w.

⁷ j.w.

								zrealizowanymi operacjami/dane z monitoringu Planu komunikacji
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 Rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W 5.1.	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych do roku 2023		Osoby	0	792	Sprawozdania roczne składane przez LGD/ pomiar na podstawie listy obecności na spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych		
W 5.2.	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD do roku 2023		Osoby	0	271	Sprawozdania roczne składane przez LGD/ pomiar na podstawie ankiet monitorujących jakość spotkań		
W 5.3.	Liczba osób objętych kampaniami informacyjnymi do 2023 roku		Osoby	0	114 000	Sprawozdania roczne składane przez LGD/ pomiar na podstawie zakresu przeprowadzonych kampanii		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe ⁸	Sposób realizacji ⁹	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
3.1.1.	Animacja społeczności lokalnej obszaru LGD	I	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami do roku 2023	Szt.	0	68	Sprawozdania roczne składane przez LGD/ pomiar na podstawie liczby przeprowadzonych spotkań wg Planu komunikacji
				Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych do 2023 roku	Szt.	0	11	Sprawozdania roczne składane przez LGD/ pomiar na podstawie liczby przeprowadzonych kampanii wg Planu komunikacji
Suma								

⁸ Osoby fizyczne (nieprowadzące na dzień składania wniosku działalności gospodarczej) – A; Podmioty gospodarcze – B; Spółki handlowe w organizacji – C; Organizacje pozarządowe – D; Grupy nieformalne – E; Kościoły i związki wyznaniowe – F; Rolnicy – G; jednostki samorządu terytorialnego – H; Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby – I;

⁹ konkurs, projekt, grantowy, operacja, własna, projekt, współpracy, aktywizacja, koszty bieżące, itp.

ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

VI.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych.

Szczegółowe informacje dotyczące procedury wyboru operacji/grantobiorców /operacji własnych wraz z regulaminem organu decyzyjnego przedstawiono w załączeniu do wniosku na wybór LSR. Poniżej odniesiono się jedynie do najważniejszych kwestii formalnych jakie spełniają te dokumenty:

- a. W ramach opracowanej dokumentacji przygotowano 3 odrębne procedury dla 3 rodzajów operacji realizowanych w ramach LSR: Procedurę oceny i wyboru projektów w ramach konkursów otwartych, Procedurę przeprowadzenia naboru wniosków – konkurs grantowy oraz Procedurę realizacji operacji własnych.
- b. Organem decyzyjnym odpowiedzialnym za wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia jest Rada LGD,
- c. Procedury przewidują prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego, pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami,
- d. Procedury uwzględniają ustanowienie osoby/komisji, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej – w przypadku przedmiotowej Strategii osobą która będzie pełniła tę rolę będzie Dyrektor biura LGD,
- e. Procedury przewidują zachowanie parytetów sektorowych na każdym etapie oceny.

Poszczególne trzy rodzaje procedur powstawały równolegle podczas prac nad Strategią a ich podstawowym trybem tworzenia były konsultacje społeczne. Zgodnie z zapisami rozdziału III LSR podczas tworzenia procedur (zasad wyboru operacji) korzystano z następujących metod partycypacyjnych: fokus, badanie ankietowe, warsztaty konsultacyjne, zespół roboczy, ocena partycypacyjna. Główny udział w powstawaniu procedur miały dwie ostatnie metody, gdzie członkowie zespołu roboczego na bazie oceny partycypacyjnej dokonali analizy wyników spotkań z mieszkańcami regionu oraz analizy wyników prac przeprowadzonych w drodze „białego wywiadu” obejmujących analizę dokumentów programowych dotyczących wdrażania instrumentu RLKS w latach 2014-2020 oraz doświadczeń LGD w procesie oceny i wyboru operacji w ramach wdrażania LSR 2007-2013. Bardzo pomocny był w tym zakresie fakt, że część członków Zespołu stanowiły osoby które zasiadały dotychczas w Radzie LGD i miały doświadczenie dotyczące procesu oceny wniosków. Ponadto na tym etapie prac nad LSR udział brali także pracownicy biura oraz członkowie Zarządu, spośród których wszyscy mają doświadczenie i brali udział we wdrażaniu LSR w poprzednim okresie programowania. W wyniku tych prac stworzono procedury – których głównym celem jest obiektywna i jawna ocena operacji w ramach wdrażania LSR, zgodnie z wymaganiami wytycznych RLKS. Jednocześnie w trakcie prac nad procedurami wzięto pod uwagę cel związany z stworzeniem takich zasad które uczynią proces naboru i oceny wniosków zrozumiałym i przyjaznym dla wnioskodawców a jednocześnie przejrzystym i jasnym dla osób zaangażowanych w ten proces – zarówno po stronie Rady LGD jak i pracowników biura, będących odpowiedzialnymi za stronę techniczną oceny. Kluczowe założenia i etapy poszczególnych procedur przedstawiają się następująco:

- Procedura konkursowa: Ustalenie wysokości dostępnych środków finansowych (nie dotyczy ogłoszenia o pierwszych naborach wniosków); przekazanie informacji do Samorządu Województwa o zamiarze ogłoszenia naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach konkursu otwartego; Podanie do publicznej wiadomości informacji o naborze wniosków; Nabór wniosków; Przygotowanie dokumentacji po zakończonym naborze wniosków (Sporządzenie rejestru wniosków, Zwołanie posiedzeń Rady, Ocena I stopnia, Podpisanie deklaracji bezstronności); Ocena wniosków złożonych w naborze; Protest; Informacja do wnioskodawców: o wybraniu bądź niewybraniu projektów; Przekazanie dokumentów do UMWP; Protest (Wniesienie protestu i ustosunkowanie się do niego, Posiedzenie Rady); Ponowny wybór operacji przez LGD (W przypadku, gdy ZW po rozpatrzeniu protestu uzna za stosowne) - Ponowny wybór operacji w wyniku skierowania do LGD sprawy przez Zarząd Województwa; Pozostawienie protestu bez rozpatrzenia,
- Procedura – projekty grantowe: Zawarcie umowy o przyznanie pomocy na realizację projektu grantowego; Podanie do publicznej wiadomości informacji o naborze wniosków; Nabór wniosków; Przygotowanie dokumentacji po zakończonym naborze wniosków (Sporządzenie rejestru wniosków; Zwołanie posiedzeń Rady, Ocena I stopnia, Podpisanie deklaracji bezstronności); Ocena wniosków złożonych w naborze; Informacja do wnioskodawców: o dokonanej ocenie i możliwości wniesienia protestu; Rozpatrzenie odwołań od decyzji Rady oraz wybór operacji do finansowania; Informacja do wnioskodawców o końcowych wynikach oceny; Przekazanie dokumentacji dotyczącej grantobiorców do SW; Uzupełnienie braków formalnych we wnioskach; Zawarcie umów z grantobiorcami,
- Procedura – operacje własne: Podanie do publicznej wiadomości informacji o zamiarze realizacji operacji własnej; Złożenie wniosku do SW (w przypadku gdy żaden podmiot się nie zgłosił z chęcią realizacji operacji) lub Wpłynięcie zamiaru realizacji operacji; Wyniki oceny (Jeżeli podmiot, który zgłosił zamiar realizacji zadania spełnia wymogi beneficjenta); Ocena wniosku o przyznanie pomocy na projekt własny (w przypadku gdy żaden podmiot się nie zgłosił z chęcią realizacji operacji lub gdy podmiot zgłoszony nie spełnia wymagań dla beneficjenta) – posiedzenie Rady; Przekazanie dokumentacji do SW.

VI.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru.

Przedstawione poniżej kryteria wyboru operacji w ramach realizacji LSR zostały ustanowione w drodze przeprowadzonych konsultacji społecznych przy zastosowaniu następujących metod partycypacyjnych: fokus, badania ankietowe, warsztaty konsultacyjne, ocena partycypacyjna oraz w ramach prac Zespołu roboczego powołanego ds. Strategii. W wyniku konsultacji oraz mając na uwadze uwarunkowania i wymagania Programu (PROW) ustalono poniższe kryteria, które zostały – zgodnie z zapisami Statutu – zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Członków STK.

W przypadku zmiany kryteriów wyboru operacji procedura w tym zakresie będzie nawiązywała do procedury aktualizacji LSR opisanej w Załączniku do Strategii. W przypadku gdy w trakcie monitoringu i/lub ewaluacji prac nad wdrażaniem Strategii zaistnieją okoliczności związane z potrzebą zmiany założeń kryteriów wyboru operacji, Zarząd LGD przygotuje propozycję zmian mogących poprawić zaistniałą sytuację. Następnie propozycje te zostaną podane konsultacją społeczną w postaci: przeprowadzenia otwartych konsultacji na zorganizowanym w tym celu co najmniej jednym, otwartym spotkaniu oraz informacji zamieszczonej na stronie internetowej o proponowanych zmianach z możliwością przesyłania swoich opinii co do ich zakresu (z wyznaczonym terminem na ostateczne wnoszenie swoich uwag przez zainteresowaną stronę). Po przeprowadzonych konsultacjach i uwzględnieniu płynących z nich wniosków, nastąpi proces aktualizacji założeń kryteriów, którego końcowym elementem będzie zatwierdzenie zmian przez Walne Zgromadzenie Członków STK. Opisany powyżej proces aktualizacji LSR zapewnia tym samym społeczności lokalnej powszechny i systematyczny udział w konsultacjach nad kształtem i zmianami kryteriów.

Poniżej przedstawiono wykaz kryteriów wyboru operacji w ramach poszczególnych przedsięwzięć planowanych do realizacji w LSR wraz ze wskazaniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. Szczegółowy opis powiązania kryteriów z tymi elementami LSR został opisany w załącznikach do wniosku o dofinansowanie – poniżej przedstawiono syntetyczne zestawienie tego faktu. W tym zakresie należy wskazać, że: każde z kryteriów jest adekwatne i wynika z diagnozy; w ramach każdego z przedsięwzięć występują kryteria które przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR; w ramach każdego z przedsięwzięć występują kryteria które wpływają na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR i odnoszą się bezpośrednio do wskaźników produktu i rezultatu LSR.

Przedsięwzięcie: Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja.					
L.P.	Kryterium wyboru	Max. liczba punktów	Adekwatność do diagnozy	Przyczynianie się do osiągnięcia celów	Wpływ na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR
1	Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE	1	x		
2	Wyższy wkład własny Wnioskodawcy w realizację operacji od wymaganego minimum określonego Programem i przedmiotową LSR	1	x		
3	Związek projektu z kulturą kaszubską, w tym językiem kaszubskim	2	x	x	
4	Projekt dotyczący bezpośredniej ochrony/rozwoju/kultywowania/promocji kultury regionalnej	1	x	x	
5	Twórczy charakter projektu (nie odtwórczy) prowadzący do stworzenia nowego elementu lokalnej kultury	2	x	x	
6	Innowacyjność projektu	1	x		
7	Racjonalność budżetu projektu	1	x		
8	Wkład operacji w osiągnięcie spodziewanych efektów realizacji operacji tj. zakładanych poziomów docelowych wskaźników	0,5	x		x
Maksymalna liczba punktów do zdobycia		9,5			
Minimum punktowe		4 pkt. - w tym za kryteria nr: 3, 4, 5 – w sumie min. 1 pkt.			

Przedsięwzięcie: Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych					
L.P.	Kryterium wyboru	Max. liczba punktów	Adekwatność do diagnozy	Przyczynianie się do osiągnięcia celów	Wpływ na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR
1	Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE	1	x		

2	Wyższy wkład własny Wnioskodawcy w realizację operacji od wymaganego minimum określonego Programem i przedmiotową LSR ¹⁰	2	x		
3	Tworzenie nowych miejsc pracy	2,5	x		x
4	Ukierunkowanie na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, określonych w LSR	3	x		
5	Operacje realizowane przez podmioty zakładające/rozwijające działalność, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne	2	x	x	
6	Preferencja dla produktów tradycyjnych, regionalnych lub ekologicznych	1	x	x	
7	Stopień przygotowania operacji do realizacji	2	x		
8	Racjonalność budżetu projektu	1	x		
9	Produkcja produktów wytwarzanych tradycyjnymi metodami lub wg tradycyjnych receptur	2	x	x	
10	Wkład operacji w osiągnięcie spodziewanych efektów realizacji operacji tj. zakładanych poziomów docelowych wskaźników	0,5	x		x
Maksymalna liczba punktów do zdobycia		17			
Minimum punktowe		7 pkt. w tym za kryteria: 5, 6, 9 – w sumie min. 1 pkt. a za kryterium nr 3 – min. 2 pkt.			

Przedsięwzięcie: Budowa kaszubskich tras rowerowych					
L.P.	Kryterium wyboru	Max. liczba punktów	Adekwatność do diagnozy	Przyczynianie się do osiągnięcia celów	Wpływ na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR
1	Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE	1	x		
2	Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub przeciwdziałających zmianom klimatu	1	x	x	
3	Operacja realizowana w miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców	1	x		
4	Stopień przygotowania operacji do realizacji	2	x		
5	Racjonalność budżetu projektu	1	x		
6	Wpisywanie się w korytarz kaszubskich tras rowerowych	2	x	x	
7	Budowa infrastruktury rekreacyjnej towarzyszącej ścieżkom	1	x	x	
8	Wkład operacji w osiągnięcie spodziewanych efektów realizacji operacji tj. zakładanych poziomów docelowych wskaźników	0,5	x		x
Maksymalna liczba punktów do zdobycia		9,5			
Minimum punktowe		4 pkt. w tym za kryteria: 2, 6, 7 – w sumie min. 1 pkt.			

Przedsięwzięcie: Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej					
L.P.	Kryterium wyboru	Max. liczba punktów	Adekwatność do diagnozy	Przyczynianie się do osiągnięcia celów	Wpływ na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR

¹⁰ Nie dotyczy premii na założenie działalności gospodarczej – w takim przypadku wnioskodawca otrzymuje maksymalną możliwą do uzyskania liczbę punktów.

1	Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE	1	x		
2	Wyższy wkład własny Wnioskodawcy w realizację operacji od wymaganego minimum określonego Programem i przedmiotową LSR.	1	x		
3	Innowacyjność projektu	1	x	x	
4	Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub przeciwdziałających zmianom klimatu	1	x		
5	Inwestycja dotyczy atrakcji turystycznych, kulturowych oraz zabytków	2	x	x	
6	Oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie zgodnie z przyszłym systemem identyfikacji marki SK	2	x	x	
7	Projekt zakłada bezpośrednie działania w zakresie turystyki rowerowej i/lub wodnej	1	x	x	
8	Operacja realizowana w miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców	1	x		
9	Wkład operacji w osiągnięcie spodziewanych efektów realizacji operacji tj. zakładanych poziomów docelowych wskaźników	0,5	x		x
10	Racjonalność budżetu projektu	1	x		
11	Stopień przygotowania operacji do realizacji	2	x		
Maksymalna liczba punktów do zdobycia		13,5			
Minimum punktowe		6 pkt. w tym za kryteria: 3, 5, 6, 7 – w sumie min. 1 pkt.			

Przedsięwzięcie: Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okolicy turystycznych

L.P.	Kryterium wyboru	Max. liczba punktów	Adekwatność do diagnozy	Przyczynianie się do osiągnięcia celów	Wpływ na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR
1	Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE	1	x		
2	Wyższy wkład własny Wnioskodawcy w realizację operacji od wymaganego minimum określonego Programem i przedmiotową LSR ¹¹	2	x		
3	Tworzenie nowych miejsc pracy	2,5	x		x
4	Innowacyjność projektu	1	x	x	
5	Ukierunkowanie na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, określonych w LSR	3	x		
6	Stopień przygotowania operacji do realizacji	2	x		
7	Racjonalność budżetu projektu	1	x		
8	Operacja realizowana w miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców	1	x		
9	Wykorzystanie elementów kultury kaszubskiej	1	x		
10	Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub przeciwdziałających zmianom klimatu	1	x		
11	Uatrakcyjnienie oferty turystycznej obszaru LGD poprzez tworzenie i/lub modernizację wysokiej jakości bazy noclegowej lub utworzenie/modernizację atrakcji turystycznej lub tworzenie dodatkowej infrastruktury rekreacyjno - turystycznej w obiektach noclegowych lub	3	x	x	

¹¹ Nie dotyczy premii na założenie działalności gospodarczej – w takim przypadku wnioskodawca otrzymuje maksymalną możliwą do uzyskania liczbę punktów.

	tworzenie/modernizację infrastruktury na potrzeby turystyki wodnej i rowerowej				
12	Wkład operacji w osiągnięcie spodziewanych efektów realizacji operacji tj. zakładanych poziomów docelowych wskaźników	0,5	x		x
Maksymalna liczba punktów do zdobycia		19			
Minimum punktowe		8 pkt. w tym min 2 pkt. za kryterium nr 3.			

Przedsięwzięcie: Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji					
L.P.	Kryterium wyboru	Max. liczba punktów	Adekwatność do diagnozy	Przyczynianie się do osiągnięcia celów	Wpływ na osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR
1	Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE	1	x		
2	Wyższy wkład własny Wnioskodawcy w realizację operacji od wymaganego minimum określonego Programem i przedmiotową LSR.	2	x		
3	Projekt dotyczy promocji dotyczy całego obszaru LSR	2	x	x	
4	Doświadczenie w realizacji projektów promocyjnych	2	x		
5	Racjonalność budżetu projektu	1	x		
6	Wkład operacji w osiągnięcie spodziewanych efektów realizacji operacji tj. zakładanych poziomów docelowych wskaźników	0,5	x		x
Maksymalna liczba punktów do zdobycia		8,5			
Minimum punktowe		5 pkt. w tym za kryterium: 3 i 4 w sumie min. 4 pkt.			

VI.3. Innowacyjność - jej definicja i zasady oceny.

Jedną z najważniejszych kwestii poruszanych w kryteriach wyboru operacji jest kwestia innowacyjności. W tym zakresie biorąc pod uwagę podstawową definicję innowacyjności wskazaną w dokumentach programowych PROW, w trakcie konsultacji społecznych założeń LSR prowadzonych ze społecznością lokalną dokonano także analizy pojęcia innowacyjnych zadań w kontekście wyznaczonych celów Strategii – na bazie przeprowadzonych konsultacji przyjęto definicję innowacyjności, która ma odzwierciedlenie w diagnozie oraz analizie SWOT i odnosi się do analizy głównych braków i potrzeb zidentyfikowanych na tych etapach budowy LSR. W konsekwencji szczegółowa (uszczegółowiona) definicja innowacyjności jaką sformułowano na potrzeby LSR brzmi:

„Innowacyjność to wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Przez innowacyjność na terenie LGD STK rozumie się nowatorskie wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych obszaru LGD, dążące do realizacji co najmniej jednego z poniższych warunków:

- rozwoju nowych form turystyki i rekreacji,
- rozwoju nowych produktów turystycznych,
- wydłużenia sezonu turystycznego,
- rozwoju nowych produktów lub usług w branży usług turystycznych i okołoturystycznych,
- rozwoju nowych funkcji obszaru LGD związanych z turystyką i usługami okołoturystycznymi,
- nowoczesnego/nowatorskiego wykorzystania elementów kultury kaszubskiej.

Innowacyjność będzie analizowana w obrębie obszaru całego LGD (9 gmin)”

Na bazie tak sformułowanej definicji innowacyjność członkowie Rady oceniający operacje będą mieli za zadanie ocenę, czy dany projekt spełnia chociaż jeden z wymienionych powyżej warunków uznania operacji za innowacyjną – w przypadku spełnienia minimum jednego z tych warunków operacja zostanie uznana za innowacyjną. Na bazie charakterystyki kryterium innowacyjności wskazano, że będzie ona każdorazowo punktowana 1 punktem w ramach oceny. Kryterium innowacyjności zastosowano do przedsięwzięć w ramach których podczas konsultacji społecznych oraz mając na uwadze wyniki diagnozy i analizy SWOT pojawiał się potrzeba realizacji operacji innowacyjnych – tym samym kryterium to ma zastosowanie do przedsięwzięć nr: 1.1.1., 2.2.2., 2.2.1.

VI.4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.

Założenia przedmiotowej LSR przewidują realizację projektów grantowych oraz operacji własnych. W przypadku projektów grantowych przewidziano realizację za ich pomocą następujących przedsięwzięć Strategii: Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja; Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji. Szczegółowe kwestie dotyczące założeń tych przedsięwzięć, rodzaju beneficjentów oraz kwoty budżetu na ich realizację przedstawiono w Rozdziale V LSR.

W przypadku operacji własnych założono, że w przypadku braku zainteresowania ze strony innych beneficjentów realizacją przez nich jednego przedsięwzięcia w ramach LSR, zostanie ono zrealizowane przez LGD w ramach operacji własnych – przedsięwzięcie te dotyczy „Promocji Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji”.

VI.5. Ustalenie wysokości wsparcia.

a. Wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej - wysokość przedmiotowego wsparcia ustalono przede wszystkim na podstawie wyników konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. W tym zakresie posłużono się przede wszystkim wynikami następujących etapów konsultacji: fokusowych spotkań warsztatowych z przedstawicielami branży turystycznej; warsztatów konsultacyjnych - spotkaniach z rolnikami i ich domownikami (jako jednymi z grup defaworyzowanych); pracach Zespołu roboczego które w swoich analizach brały pod uwagę także wyniki fizjek projektowych wypełnianych przez potencjalnych wnioskodawców, które wskazywała m.in. na zakładaną wysokość wnioskowanej kwoty w ramach planowanych przez nich do realizacji operacji. Konsultacje brały także pod uwagę rodzaj podejmowanych działalności które odnoszą się będą przede wszystkim do rozwoju usług turystycznych i rekreacyjnych oraz przetwórstwa produktów lokalnych oraz specyfiki obszaru i rozwoju tych dwóch branż gospodarki na terenie LGD. Analizowano w tym zakresie także wysokość wsparcia przyznawanego na podejmowanie działalności gospodarczej w ramach LSR wdrażanej w okresie 2007-2013 – jednakże z uwagi na bardzo małą liczbę tego typu operacji, wyniki tych danych nie były w pełni reprezentatywne. Na bazie tak dokonanych analiz wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej wyznaczono na poziomie 75 000 zł.

b. Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR - LGD w ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych w przedmiotowej LSR wskazała intensywność pomocy w zależności od kategorii beneficjenta lub rodzaju operacji w postaci zgodnej z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – jednocześnie ustalając 3 wyjątki od zasad ustalonych rozporządzeniem: wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej na poziomie 75 000 zł; wysokość wsparcia w ramach projektów własnych LGD przewidziano na poziomie 95% kosztów kwalifikowanych; w kryteriach wyboru operacji przewidziano premiowanie projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w PROW.

ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania i budżet LSR są bezpośrednio skorelowane i wynikają z założeń poszczególnych celów, rodzajów przedsięwzięć przeznaczonych do realizacji, grup docelowych do których skierowana jest interwencja w ramach LSR oraz przede wszystkim założonych efektów realizacji poszczególnych celów i przedsięwzięć tj. wskaźników produktu i rezultatu, których wielkości są bezpośrednio powiązane z wysokością środków finansowych przeznaczonych na realizację Strategii. Jednocześnie struktura planu działania i budżetu jest dopasowana do sposobu realizacji danego celów i wskaźników – gdzie większe środki przewidziano na realizację projektów których wybór nastąpi w trybie konkursowym (cel szczegółowy 1.2, 2.1 i część 2.2) a relatywnie mniej – w przypadku celów ukierunkowanych na realizację w postaci projektów grantowych lub projektów własnych LGD (cel 1.1, część 2.2 oraz 2.3).

Cele szczegółowe nr 1.1, 1.2, 2.1, 2.2 i częściowo 2.3 będą finansowane w ramach budżetu na realizację LSR, którego kwota sięga maksymalnego poziomu wsparcia wg Programu biorącego pod uwagę wielkość LGD. W tym zakresie zdecydowaną większość środków przeznaczono na realizację zadań inwestycyjnych objętych celami nr 2.1 i 2.2, w ramach których budżet skorelowano z wielkością zakładanych efektów ich realizacji w postaci wybudowania 20 km tras rowerowych (cel 2.1) oraz inwestycję w 53 obiekty infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej (cel 2.2) obejmujące zarówno duże inwestycje komercyjne (38 obiektów) jak i mniejsze operacje niekomercyjne (zakładanych 15 operacji). Znaczną część środków przeznaczono także na realizację celu nr 1.2 związanego ze wsparciem dużych operacji inwestycyjnych realizowanych przez przede wszystkim przedsiębiorstwa oraz organizacje pozarządowe w zakresie przetwórstwa lokalnego. Relatywnie mniej środków zostanie wydatkowanych natomiast na realizację celu nr 1.1 który obejmuje projekty grantowe dotyczące operacji nieinwestycyjnych oraz małych inwestycji w propagowanie i rozwój kultury kaszubskiej. Podobnie część celu nr 2.3 zostanie zrealizowana w ramach projektów grantowych lub operacji własnych – stąd założony budżet jest dopasowany do limitów wartości tego typu projektów oraz założonych wskaźników dla przedsięwzięć i celów w ramach których zostaną zrealizowane.

W przypadku środków przewidzianych na realizację projektów współpracy w ramach celu nr 2.3 założono, że budżet na tego typu operacje wyniesie 2% budżetu na wdrażanie LSR tj. kwotę 300 000,00 zł, która na bazie przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz ustaleń z partnerami tych projektów zostanie przeznaczona na realizację 3 tego typu operacji

– w tym zakresie budżet i liczba operacji wynikają także z doświadczeń LGD w realizacji podobnych przedsięwzięć w okresie programowania 2007-2013.

Cel nr 3.1 który zostanie sfinansowanym w całości ze środków „Wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji”, posiada budżet w wysokości 68,85 tys. zł, który jest zwiększony o kwotę 0,05 mln zł wydatkowaną z tego działania w ramach celu nr 2.3 – suma tych kwot (powiększona o koszty bieżącego funkcjonowania biura) wynika z wytycznych i Rozporządzeń MRiRW a jednocześnie została dopasowana do zakładanych kosztów realizacji Planu komunikacji oraz wysokości kosztów związanych z bieżącym utrzymaniem biura – w tym ostatnim zakresie bazowano na kalkulacji kosztów utrzymania wymaganej liczby pracowników, biura, strony www, itp.

W zakresie harmonogramu osiągania poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu wzięto pod uwagę wyniki konsultacji społecznych a jednocześnie uwzględniono takie czynniki jak: rozłożenie realizacji Strategii w czasie, czas konieczny na ocenę operacji, ich realizację oraz rozliczenie – zgodnie z zasadami Programu – dopasowując je do trybu realizacji zadanego wskaźnika i przedsięwzięcia czy technicznych możliwości obsługi i oceny kilku naborów wniosków jednocześnie. Jednocześnie wzięto pod uwagę wymagania wynikające z zapisów umowy ramowej wskazujące na koniec 2018 roku jak termin w którym muszą zostać osiągnięte wyznaczone kamienie milowe realizacji założeń LSR. W wyniku dokonanej analizy stworzono harmonogram który jest ambitny i zakłada przeznaczenie większej ilości środków w pierwszych latach wdrażania Strategii a jednocześnie jest racjonalny i bierze pod uwagę wymienione wyżej czynniki. Należy wskazać, że przyjęty harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu jest wprost proporcjonalny do podziału budżetu każdego ze wskaźników na poszczególne okresy – wydatkowanie danej części budżetu każdego ze wskaźników wiąże się z osiągnięciem proporcjonalnej wysokości poziomu realizacji danego wskaźnika zakładając, że koszt realizacji jednostki danego wskaźnika jest w poszczególnych okresach (przedziałach lat) taki sam – podejście to świadczy o racjonalności przyjętego harmonogramu. Jednocześnie w zdecydowanej większości przedsięwzięć (wskaźników produktu) bazowano na założeniu rozłożenia ich realizacji w czasie na co najmniej dwa odrębne konkursy na wybór operacji – tym samym starano się uniknąć sytuacji wydatkowania całości budżetu danego wskaźnika w jednym okresie i jednym konkursie – co stanowi spełnienie wniosków z konsultacji społecznych i zwiększenie możliwości aplikowania o środki potencjalnym wnioskodawcom, którzy nie będą przygotowani w zakresie składania wniosków w danym (pierwszym) naborze. Jedynym wyjątkiem od tej reguły jest realizacja przedsięwzięcia nr 2.3.1. które z uwagi na fakt, że obejmuje jedno zadanie, którego wyniki następnie będą wykorzystywane w realizacji kolejnych operacji – zostanie zrealizowane w ramach jednej operacji finansowej ze środków kosztów bieżących LGD.

Jednocześnie – zgodnie z wymaganiami Programu – budżet zaplanowano w taki sposób aby 50% środków finansowych w ramach realizacji LSR zostało przeznaczone na wsparcie operacji związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy – operacje te będą realizowane w ramach przedsięwzięć nr 1.2.1 oraz 2.2.1.

W konsekwencji jak wynika z przedstawionego zestawienia plan działania i budżet LSR jest zrównoważony, powiązany bezpośrednio z celami, uwzględnia specyfikę obszaru LGD oraz jest w pełni racjonalny i realny do osiągnięcia.

ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR

VIII.1. Ogólna charakterystyka budżetu.

Całkowity budżet przedmiotowej LSR wynosi 17 950 000,00 zł z czego najwięcej środków przypada na działania związane z realizacją LSR – 15 000 000,00 zł. W ramach budżetu na pokrycie kosztów bieżących i aktywizacji LSR przeznaczono kwotę 2 650 000 zł a na projekty współpracy kwotę 300 000 zł. Przedmiotowa Strategia ma charakter Strategii mono funduszowej i będzie finansowana z jednego funduszu - PROW 2014-2020.

Plan finansowy Strategii odnoszący się do finansowania poddziałania 19.2 PROW oparto o przewidywaną pulę środków jaka zostanie przeznaczona dla sektora finansów publicznych oraz dla pozostałych podmiotów. W tym zakresie założono, że w ramach LSR operacje zostaną zrealizowane w całości przez podmioty spoza sektora finansów publicznych. Sytuacja ta ma miejsce mimo zawartych w przypadku opisu przedsięwzięcia nr 2.1.1. „Budowa kaszubskich tras rowerowych” informacji, że grupę docelową będą stanowiły w tym przypadku także jednostki samorządu terytorialnego (obok NGO) – w tym zakresie przewidziano jednakże, że podstawową grupę docelową będą stanowiły organizacje pozarządowe; obligatoryjne natomiast w przypadku braku zainteresowania z ich strony przedmiotowym przedsięwzięciem wskazano możliwość jego realizacji przez JST – wyniki konsultacji społecznych, w tym spotkania z przedstawicielami NGO wskazały jednakże na duże zainteresowanie z ich strony przedsięwzięciem co spowodowało przedstawienie struktury budżetu w opisanym powyżej kształcie. Należy w tym zakresie podkreślić, że cała struktura budżetu, w tym kwestia braku w nim środków dla podmiotów sektora finansów publicznych była szeroko konsultowana społecznie (w tym z przedstawicielami tego sektora) i uzyskała ogólną aprobatę wśród społeczności lokalnej. Mając na uwadze ten fakt w przypadku struktury dofinansowania operacji realizowanych przez podmioty z sektorów innych niż sektor publiczny będzie ona oparta o finansowanie z EFRROW w wysokości 63,63% (9 544 500,00 zł) oraz wkład budżetu Państwa w wysokości 36,37% (5 455 500,00 zł). Przedstawiona struktura budżetu wynika z konstrukcji celów i wskaźników LSR i ma swoje źródło przede wszystkim w konsultacjach społecznych, których jednym z elementów było ustalenie wielkości budżetu LSR oraz jego struktury z podziałem na poszczególne zakresy wsparcia oraz cele i przedsięwzięcia. Jednocześnie należy wskazać, że budżet zakłada większe zaangażowanie środków innych niż środki PROW w realizację operacji, tj.:

- Wysokość wsparcia w ramach projektów własnych LGD przewidziano na poziomie zapewniającym większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów PROW – w tym zakresie przepisy Programu określają dla tego typu operacji poziom dofinansowania w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych – w ramach LSR przewidziano zapewnienie udziału

własnego LGD w realizacji operacji własnych przez ustalenie wysokości dofinansowanie na poziomie 95% kosztów kwalifikowanych,

- Premiowanie projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w PROW – w tym zakresie w ramach kryteriów wyboru operacji dla wszystkich przedsięwzięć (poza przedsięwzięciami z których mogą korzystać jednostki sektora finansów publicznych dla których wysokość pomocy zgodnie z wymaganiami Programu musi być niezmienna i wynosić 63,63% kosztów kwalifikowanych) przewidziano kryterium które przyznaje dodatkowe punkty operacjom w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w PROW. Tym samym w tych przedsięwzięciach operacje o wyższym wkładzie własnym wnioskodawcy będą premiowane poprzez przyznanie im dodatkowych punktów.

VIII.2. Krótki opis powiązania budżetu z celami LSR.

W kontekście konstruowania budżetu i jego struktury związanej z celami LSR należy wskazać, że bazowano w tym zakresie na dążeniu do budżetu równoważonego, który będzie brał pod uwagę potrzeby wszystkich sektorów biorących udział we wdrażaniu LSR a jednocześnie uwzględniał specyfikę możliwych do zrealizowania operacji w ramach danego celu. Poniżej przedstawiona struktura budżetu LSR z podziałem na cele szczegółowe potwierdza, że udało się osiągnąć to założenie. Budżet LSR przewiduje wsparcie różnych grup docelowych. Jednocześnie w budżecie założono, że cele opierające się głównie na działaniach inwestycyjnych (cel 2, 3 i 4) wymagają większych środków finansowych niż cele ukierunkowane na działania stricte miękkie (cel 1, 5 i 6).

Tab 11. Powiązanie budżetu LSR z celami szczegółowymi.

Cel szczegółowy LSR		Budżet w mln PLN
1	Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub	0,6
2	Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych	1,8
3	Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego	6,1
4	Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych	6,3
5	Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej	0,55
6	Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców oraz LGD dotyczących wdrażania LSR	0,068

ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Poniżej przedstawiono główne założenia Planu komunikacji Lokalnej Grupy Działania – szczegółowe rozwiązania w tym zakresie przedstawiono w treści samego Planu który stanowi załącznik do przedmiotowej LSR.

Na podstawie przeprowadzonych badań, a także rozeznania potrzeb w zakresie działań komunikacyjnych LGD wyznaczyła Misję Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby w zakresie komunikacji jako: „Umożliwienie mieszkańcom stałego dostępu do informacji o możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014 – 2020 oraz edukacja kadr wdrażających”.

Natomiast Wizją naszego partnerstwa określającą pożądany stan docelowy do którego będzie dążyć LGD w czasie swojej działalności w zakresie komunikacji jest: „Świadome i wyedukowane społeczeństwo oraz profesjonalne kadry wdrażające w zakresie możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014 – 2020”.

W ramach Strategii komunikacji LGD Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby wyznaczono dwa cele główne i trzy cele szczegółowe, które realizowane będą poprzez określone działania komunikacyjne:

a. Cel główny 1: Budowa sprawnego systemu komunikacji w zakresie możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014–2020

- Cel szczegółowy 1.1: Podniesienie poziomu komunikacji LGD ze społeczeństwem

- Cel szczegółowy 1.2: Podniesienie poziomu komunikacji wewnętrznej LGD

b. Cel główny 2: Rozwój zasobów ludzkich Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby

- Cel szczegółowy 2.1: Nabycie niezbędnych umiejętności przez kadry wdrażające LSR

Na podstawie określonych kierunków rozwoju obszaru Szwajcarii Kaszubskiej poniżej określono grupy docelowe, do których kierowane będą bezpośrednie działania komunikacyjne realizowane w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Wybrane grupy docelowe są adekwatne do wskazanych w LSR adresatów poszczególnych przedsięwzięć, zapewniając dotarcie z przekazem do wszystkich potencjalnie zainteresowanych odbiorców. Jednocześnie na etapie prowadzonej diagnozy stanu obecnego obszaru oraz analizy SWOT wskazano grupy defaworyzowane – rolników i ich domowników, kobiety oraz młodzież do 30 roku życia. Poniżej, w schematyczny sposób wskazano grupy docelowe określone dla poszczególnych celów szczegółowych:

a. Cel szczegółowy 1.1: Podniesienie poziomu komunikacji LGD ze społeczeństwem: rolnicy – grupa defaworyzowana, młodzież - grupa defaworyzowana, kobiety – grupa defaworyzowana, mieszkańcy, organizacje pozarządowe, JST i

- jednostki organizacyjne JST, przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej, kościoły i związki wyznaniowe,
- b. Cel szczegółowy 1.2: Podniesienie poziomu komunikacji wewnętrznej LGD: członkowie Zarządu, członkowie Rady, członkowie LGD,
- c. Cel szczegółowy 2.1: Nabycie niezbędnych umiejętności przez kadry wdrażające LSR: członkowie Zarządu, członkowie Rady.

Poniżej przedstawiono planowane do realizacji działania komunikacyjne w podziale na poszczególne wyznaczone w ramach Strategii cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1.1 Podniesienie poziomu komunikacji LGD ze społeczeństwem: kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz o możliwościach otrzymania dofinansowania; kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków; spotkania informacyjne z mieszkańcami; warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej; warsztaty z rozliczania zawartych umów; bezpośrednie doradztwo, badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD.

- Cel szczegółowy 1.2: Podniesienie poziomu komunikacji wewnętrznej LGD: spotkania członków LGD, w tym Walne Zgromadzenia Członków STK

- Cel szczegółowy 2.1: Nabycie niezbędnych umiejętności przez kadry wdrażające LSR: szkolenia pracowników biura i członków Zarządu STK, dokształcanie kadr wdrażających.

W celu poinformowania określonych grup odbiorców o prowadzonych działaniach komunikacyjnych STK będzie wykorzystywać następujące narzędzia komunikacyjne, dobierane w zależności od potrzeby do odpowiednich grup docelowych: publikacja na stronie internetowej LGD, mailing wysyłany do osób / podmiotów / instytucji zainteresowanych danym przekazem, ogłoszenia/informacje w lokalnej prasie lub na lokalnych portalach informacyjnych, ogłoszenia/informacje na portalach społecznościowych, newsletter, materiały drukowane: broszury, ulotki itp., ogłoszenia/informacje w lokalnych rozgłoszeniach radiowych, korespondencja listowna.

ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE

X.1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami.

Poniżej przedstawiono syntetyczne powiązania oraz spójność przygotowanej LSR z istniejącymi dokumentami planistycznymi na poziomie lokalnym oraz regionalnym. W tym zakresie należy wskazać, że opracowana Strategia jest komplementarna i wpisuje się w realizację założeń innych, aktualnych dokumentów strategicznych dotyczących obszaru LGD. Biorąc pod uwagę istniejące dokumenty strategiczne, dokonano zestawienia i opisu komplementarności ze strategiami poszczególnych gmin obszaru LGD, strategią rozwoju powiatu kartuskiego oraz dokumentami planistycznymi dla poziomu regionu – województwa pomorskiego. Nie uwzględniono w tym zakresie natomiast poziomu powiatu gdańskiego, gdyż na etapie przygotowywania niniejszego rozdziału nie posiada on aktualnych dokumentów strategicznych przygotowanych na okres jaki obejmuje przedmiotowa LSR.

Strategie gminne:

- Gmina Kartuzy – „Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Kartuzy do 2020 roku” - strategia gminna wskazuje na „Promowanie kompleksowego rozwoju turystyki i rekreacji w oparciu o lokalne zasoby i dziedzictwo kulturowe”, co ma swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR w postaci celu szczegółowego „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych”. Strategia gminna wskazuje także cele: „Poprawa stanu środowiska przyrodniczego, w tym jakości wód powierzchniowych” oraz „Wielofunkcyjne zagospodarowanie terenów przyjeziornych dla realizacji funkcji turystycznych i rekreacyjnych” które mają wprost odzwierciedlenie w LSR w założeniach celu głównego „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej” i odnoszą się do rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych oraz ochrony środowiska naturalnego.
- Gmina Żukowo – „Strategia Rozwoju Gminy Żukowo na lata 2015-2025” – spójność z zapisami LSR dotyczy przede wszystkim kwestii rozwoju turystyki, rekreacji i kultury, które mają swoje odzwierciedlenie w zapisach celu rozwoju gminy „Rozwój turystyki, sportu, kultury wraz z ochroną dziedzictwa kulturowego” oraz wyznaczonych w ramach niego celów operacyjnych: „Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub”, „Rozwój lokalnej oferty kulturalnej, turystycznej i sportowej”, „Budowa infrastruktury wspierającej rozwój turystyki i rekreacji oraz kultury”, „Zagospodarowanie terenów na potrzeby turystyki i rekreacji”, „Rozbudowa szlaków turystycznych” – w tym zakresie dwa cele główne LSR „Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych” oraz „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej” w całości są komplementarne z celami strategii gminnej. Dodatkowo kwestia celu „Promocja gminy, jako atrakcyjnego obszaru lokowania inwestycji”, znajduje swoje potwierdzenie w zapisach LSR; jednocześnie tematyka związana z ochroną środowiska widoczna w celu strategicznym rozwoju gminy „Ochrona środowiska naturalnego”, do której wprost nawiązuje cel szczegółowy LSR „Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego”.
- Gmina Stężyca – „Strategia Rozwoju Gminy Stężyca na lata 2014-2025” – zgodność strategii widoczna jest w zapisach:
  - celu głównego „Zrównoważony rozwój przestrzenny i ochrona środowiska naturalnego”, w ramach którego wskazano na cel operacyjny „Ochrona i przeciwdziałanie degradacji walorów środowiska naturalnego”, który

nawiązuje wprost do celu szczegółowego LSR „Ochrona środowiska naturalnego, w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego”,

- celu głównego „Rozwój społeczny i kulturalny”, w ramach którego wyznaczono cel operacyjny mówiący o potrzebie „Zachowania i promocji kultury ludowej”, który wprost jest komplementarny z zapisami LSR wskazanymi w postaci celu szczegółowego „Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub”,

- celu głównego „Wspieranie rozwoju turystyki, przedsiębiorczości i rolnictwa”, który wskazuje na kwestie rozwoju turystyki, rekreacji i produktów lokalnych, co wprost ma swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR w postaci celów szczegółowych „Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych” oraz „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych”,

- Gmina Somonino – „Strategia Rozwoju Gminy Somonino na lata 2012-2019” – zgodność z celami strategii gminnej widoczna jest w zapisach celu generalnego „VII. Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty na spędzanie wolnego czasu przez dzieci, młodzież i całe rodziny” i wyznaczonych w ramach niego celów głównych „1. Modernizacja i rozwój bazy do działań kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, 2. Wspieranie lokalnych inicjatyw: kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych oraz 3. Poszukiwanie możliwości współpracy międzynarodowej w zakresie kultury, sportu i rekreacji”, które wprost są komplementarne z zapisami LSR w odniesieniu do kultury i rekreacji widocznymi w celach: „Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych” oraz „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej”.
- Gmina Przywidz – „Plan Rozwoju Lokalnego gminy Przywidz” (gmina nie posiada aktualnej Strategii) – realizacja LSR nawiązuje do najważniejszych założeń Planu wskazujących przede wszystkim na potrzebę „Rozwoju gospodarczego, czyli działania na rzecz silnej pozycji gospodarczej gminy i rozwój przedsiębiorczości” oraz „Dobrych warunków zamieszkania i wypoczynku, czyli poprawa jakości życia mieszkańców, zadowolenia mieszkańców z miejsca ich zamieszkania”. Kwestie te mają wprost swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR i odnoszą się do tworzenia wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (w tym na potrzeby mieszkańców), oraz tworzenia infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych, nawiązującej wprost do kwestii rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD opartej o lokalne zasoby,
- Gmina Sierakowice – „Strategia Rozwoju Gminy Sierakowice 2014-2024” - zapisy LSR znajdują swoje odzwierciedlenie w założeniach celów głównych strategii:
  - Cel główny II: Rozwój potencjału społecznego mieszkańców gminy, w ramach którego wyznaczono m.in. cel szczegółowy dotyczący wzbogacenia oferty kulturalnej - zapisy te są wprost komplementarne z założeniami LSR widocznymi w założeniach celu szczegółowego "Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub",
  - 2 celów głównych: "Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy" gdzie wskazano m.in. na "Wsparcie rozwoju rolnictwa na terenie gminy, w tym tworzenia i działalności grup producentów rolnych oraz przetwórstwa rolno – spożywczego”, co odnajduje wprost swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR po stronie przedsięwzięcia "Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych". W ramach drugiego celu głównego "Zrównoważony rozwój turystyki oraz usług około turystycznych" strategia gminna wskazuje na "Rozwój infrastruktury turystycznej i około turystycznej" oraz cel "Promocja walorów turystycznych i kulturalnych gminy" - zapisy te są wprost komplementarne z założeniami LSR widocznymi w ramach celu głównego "Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej".
- Gmina Przdokowo – „Strategia Rozwoju Gminy Przdokowo 2012 – 2020” - komplementarność w tym zakresie jest szczególnie widoczna w przypadku celu głównego "Rozwój turystyki i usług okołoturystycznych", a w ramach niego celu szczegółowego mówiącego zarówno o rozwoju publicznej infrastruktury turystycznej, w tym ukierunkowanej na rekreację i turystykę aktywną, promocji działań w kierunku rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej oraz gospodarstw agroturystycznych, jak i kwestii rozwoju systemu promocji i informacji o walorach turystycznych, miejscach wypoczynkowych i gastronomii na terenie gminy - zapisy te mają wprost odzwierciedlenie w założeniach LSR, gdzie wskazano zarówno cel szczegółowy: Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, jak i cel szczegółowy "Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej". Znamienne jest w tym zakresie, że w zapisach strategii gminnej wskazano wprost jako przedsięwzięcie "Wytyczenie, oznakowanie i zagospodarowanie publicznej infrastruktury turystycznej, w tym przede wszystkim szlaków turystycznych: budowa ścieżek rowerowych łączącej miejscowości wewnątrz gminy; Tworzenie tras Nordic Walking; Rozwój tras rekreacji zimowej – kuligi, ogniska, itp.", które w bezpośredni sposób odnoszą się do jednego z głównych przedsięwzięć LSR "Budowa Kaszubskiej Trasy Rowerowej",
- Gmina Sulęcyno – „Strategia Rozwoju Gminy Sulęcyno 2015-2025” – w strategii gminnej wskazano w celu strategicznym „Rozwój turystyki, usług okołoturystycznych oraz promocja gminy”, na który składały się dwa cele operacyjne mówiące zarówno o rozwoju infrastruktury jak i promocji walorów turystycznych gminy – kwestie są wprost komplementarne z zapisami LSR ujętymi w celu głównym „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej” oraz celach szczegółowych „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych” i „Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej”. W odniesieniu do kwestii zachowania kultury kaszubskiej strategia gminna wskazuje na rozwój i propagowanie lokalnej kultury, w tym kultury kaszubskiej, co jest spójne z zapisami LSR zawartymi w celu szczegółowym „Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub”. W kolejnym celu operacyjnym strategii gminnej wskazuje się na „Wsparcie

rozwoju rolnictwa oraz drobnego przetwórstwa rolno – spożywcze”, co jest spójne z założeniami LSR mówiącymi o potrzebie poprawy dostępu do przetworzonych produktów lokalnych i rozwoju rynku produktów lokalnych.

- Gmina Chmielno – „Strategia rozwoju gminy Chmielno na lata 2016-2022” – założenia LSR są komplementarne do następujących celów rozwoju gminy:
  - Cel strategiczny 3. Wykorzystanie walorów naturalnych i przyrodniczych oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz wyznaczone w ramach niego cele operacyjne: „Cel operacyjny 3.1. Rozwój kompleksowej oferty turystyczno-rekreacyjnej” i „Cel operacyjny 3.2. Rozwój publicznej infrastruktury turystycznej” – realizacja tych założeń jest spójna z zapisami LSR w kontekście wyznaczonego celu głównego „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej” – w tym zakresie obie strategie są ze sobą bezpośrednio komplementarne i zakładają zarówno prowadzenia działań związanych z promocją oferty turystycznej regionu (przedsięwzięcie LSR „Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji”), jak i rozwojem publicznej infrastruktury turystycznej,
  - Cel strategiczny 4. Stworzenie na bazie kaszubskich tradycji kulturalno-społecznych marki obszaru i produktów lokalnych oraz wyznaczone w ramach niego cele operacyjne: „Cel operacyjny 4.1. Wsparcie istniejących produktów lokalnych”, „Cel operacyjny 4.2. Tworzenie nowych produktów lokalnych”, „Cel operacyjny 4.3. Promocja produktów lokalnych oraz marki Gminy Chmielno w regionie, kraju i za granicą” – zapisy te znajdują swoje potwierdzenie i są spójne w bezpośredni sposób z założeniami LSR odnoszącymi się do kwestii wsparcia procesu przetwórstwa lokalnych produktów, która jest widoczna pod postacią celu szczegółowego „Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych.
- b. Strategie powiatowe:
  - „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Kartuskiego” – spójność widoczna jest w odniesieniu do następujących zapisów strategii powiatu:
    - cel główny: „Rozwój gospodarki, infrastruktury oraz zasobów ludzkich”, cel szczegółowy „Rozwój przedsiębiorczości” – w ramach celu wyznaczono m.in. kierunek działania związany z wspieraniem działań na rzecz skutecznej organizacji rynków zbytu dla produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywcze – do zapisów tych wprost nawiązują założenia LSR, w ramach przedsięwzięcia „Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych”,
    - cel główny: „Rozwój gospodarki, infrastruktury oraz zasobów ludzkich”, cel szczegółowy „Rozwój turystyki poprzez poprawę stanu infrastruktury i aktywną promocję” – założenia LSR są spójne z zapisami strategii powiatowej w tym względzie, co widoczne jest w postaci celu głównego „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej” oraz dwóch celów szczegółowych „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych” oraz „Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej” ukierunkowanych na rozwój infrastruktury turystycznej oraz skoordynowaną promocję lokalnych walorów turystycznych,
    - cel główny „Poprawa stanu środowiska i ładu przestrzennego oraz zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych powiatu” – w ramach tego celu wyznaczono cel szczegółowy mówiący o „Wspieraniu działań na rzecz ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych”. Realizacja LSR jest spójna z zapisami tego celu, co widoczne jest w celu szczegółowym LSR „Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego”, który ukierunkowany jest na zachowanie posiadanych walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
    - cel główny „Poprawa stanu zdrowia, bezpieczeństwa, świadomości i odpowiedzialności społecznej oraz rozwój aktywność mieszkańców powiatu”, cel szczegółowy „Rozwój wiedzy i umiejętności mieszkańców”, w ramach którego wyznaczono m.in. kierunki działań związane z „Wspieraniem zachowania dziedzictwa kulturowego”. Zapisy LSR są spójne z założeniami strategii w tym zakresie, co uwidaczniają założenia celu szczegółowego „Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub”.
  - c. strategie regionalne:
    - „Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020” – założenia przedmiotowej LSR są spójne i przyczyniają się do realizacji celów strategii rozwoju województwa pomorskiego w zakresie wszystkich celów strategicznych strategii wojewódzkiej:
      - Cel strategiczny „Nowoczesna gospodarka” – cel operacyjny „Unikatowej ofercie turystycznej i kulturalnej”, na który składają się dwa kierunki działań w postaci „Rozwoju sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych” oraz „Stworzenia rozpoznawalnej, wysokiej jakości oferty kulturalnej”. Cele te mają swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR w postaci celu głównego „Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej” oraz celu szczegółowym „Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub”,
      - Cel strategiczny „Aktywni mieszkańcy” – cel operacyjny „Wysoki poziom zatrudnienia”, który ukierunkowany jest na wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw – jako jeden z kierunków działań. Realizacja LSR przyczynia się do realizacji tego celu poprzez wsparcie ukierunkowane m.in. na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw i tworzenie przez nich miejsc pracy – w strukturze LSR wyznaczono dwa przedsięwzięcia skierowane wprost do sektora przedsiębiorstw i ukierunkowane (przez kryteria wyboru) na wsparcie firm tworzących nowe miejsca pracy – przedsięwzięcia te obejmują „Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych” oraz „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych”.

- Cel strategiczny „Atrakcyjna przestrzeń” – cel operacyjny „Dobry stan środowiska” i kierunek działania związany z „Zachowaniem walorów przyrody i poprawa spójności przyrodniczej” – w tym zakresie realizacja LSR jest spójna z zapisami strategii wojewódzkiej i odwołuje się także do kwestii ochrony walorów środowiskowych w postaci celu szczegółowego LSR „Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego”, który jest jednym z najważniejszych (biorąc pod uwagę wielkość budżetu) z celów szczegółowych Strategii.

▪ „Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020” – spójność LSR z zapisami Programu Regionalnego odnosi się przede wszystkim do jej komplementarności z następującymi działaniami RPO:

- działanie „8.3. Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe” - celem działania które polega na realizacji zadań inwestycyjnych oraz nieinwestycyjnych w dziedzinie kultury o zasięgu regionalnym jest „Zwiększona atrakcyjność turystyczna miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych”. Realizacja LSR jest spójna i komplementarna z założeniami działania 8.3. przede wszystkim poprzez realizację celu szczegółowego „Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub” i przedsięwzięcia „Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja”, które zakłada realizację operacji inwestycyjnych lub „miękkich” w zakresie kultury, które będą stanowiły uzupełnienie działań realizowanych w ramach interwencji RPO,

- działanie „8.4. Wsparcie atrakcyjności walorów dziedzictwa przyrodniczego” - celem działania podobnie jak w przypadku działania 8.3. jest „Zwiększona atrakcyjność turystyczna miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych” a jego zakres obejmuje budowę infrastruktury turystycznej poprzez m.in. realizację 3 przedsięwzięć strategicznych, w tym przedsięwzięcia „Pomorskie trasy rowerowe o znaczeniu międzynarodowym”. Realizacja LSR stanowi w tym zakresie uzupełnienie planowanych do realizacji w ramach tego działania projektów o zasięgu regionalnym – LSR zakłada realizację przedsięwzięć związanych z „Budową kaszubskich tras rowerowych” – które będą się łączyły poprzez sieć szlaków ze ścieżkami rowerowymi, jakie powstaną w ramach działań realizowanych ze wspomnianego przedsięwzięcia strategicznego; jednocześnie LSR zakłada przedsięwzięcia związane z tworzeniem wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych i niekomercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych, które to zadania będą stanowiły uzupełnienie infrastruktury powstałej w ramach RPO np. w odniesieniu do innego przedsięwzięcia strategicznego jakie będzie finansowe z tego działania – „Kajakiem przez Pomorze”.

- Oś priorytetowa 11 Środowisko - działanie „11.4. Ochrona różnorodności biologicznej” – celem działania są „Zabezpieczone zasoby i walory przyrodnicze oraz krajobrazowe” w ramach którego przewiduje się m.in. projekty o znaczeniu regionalnym w budowę, rozbudowę, przebudowę lub remont infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny. Realizacja LSR jest w bezpośredni sposób komplementarna z założeniami tego działania poprzez wyznaczony cel „Ochrona środowiska naturalnego, w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego” w ramach którego powstanie ciąg lokalnych szlaków rowerowych ukierunkowujących ruch turystyczny i przeciwdziałający antropopresji na terenie LGD – co wprost odnosi się do realizacji celu działania 11.4.

d. programy krajowe:

▪ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020:

Cele i przedsięwzięcia wyznaczone w ramach przedmiotowej LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 – w ramach którego finansowania będzie Strategia, tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność. Zgodność ta odnosi się do następujących celów i problemów jakie obejmują:

a. Cele przekrojowe PROW 2014-2020: „Ochrona środowiska” oraz „Przeciwdziałanie zmianom klimatu” – zgodność LSR z przedmiotowymi celami widoczna jest przede wszystkim w zapisach celu szczegółowego Strategii „Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego” oraz wyznaczonego w ramach niego przedsięwzięcia „Budowa kaszubskich tras rowerowych”. Zapisy przedmiotowego celu szczegółowego odnoszą się wprost do ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu natomiast wyznaczone przedsięwzięcie wskazuje sposób realizacji tego celu mówiący o ukierunkowaniu ruchu turystycznego, którego obecny brak wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego oraz zanieczyszczenie atmosfery. Jak wskazano w opisie celów obecnie jednym z głównych problemów związanych ze stanem posiadanych walorów środowiskowych na terenie LGD jest duża antropopresja ze strony ruchu turystycznego oraz rekreacji, na stan środowiska naturalnego oraz warunki życia lokalnej społeczności. Presja ta związana jest z dwoma kwestiami wynikającymi z braku utwardzonych, zagospodarowanych szlaków turystyki rowerowej na terenie LGD oraz wzrostem mobilności turystów:

- przemieszczanie się turystów pomiędzy głównymi atrakcjami turystycznymi pojazdami zmechanizowanymi w tym samochodami, co na terenach najbardziej atrakcyjnych turystycznie (a jednocześnie cennych przyrodniczo) skutkuje okresowych bardzo dużym ruchem pojazdów, czego efektem jest zanieczyszczenie środowiska (w tym atmosfery) spalinami, pyłami i hałasem emitowanymi przez te pojazdy. W ujęciu długofalowym sytuacja ta wpływa na pogorszenie stanu środowiska w regionie i dewastację istniejących walorów naturalnych,

- rosnący, niezorganizowany ruch rowerowy, który w skutek braku wyznaczonych, utwardzonych i zagospodarowanych ścieżek rowerowych przybiera formę „dzikiego” przemieszczania się istniejącymi drogami, ścieżkami i traktami – często bezpośrednio po terenach cennych przyrodniczo i wrażliwych na antropopresję; skutkiem tej sytuacji jest dewastacja

walorów środowiska przyrodniczego w postaci np. szaty roślinnej oraz drobnych zwierząt co w konsekwencji wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego w regionie.

Wychodząc na wprost tym obszarem problemowym wyznaczony cel „Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego” oraz zidentyfikowane w ramach niego przedsięwzięcie pozwalają na wyeliminowanie opisanej obecnie negatywnie sytuacji. Budowa trasy rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą (miejsca postojowe, kosze na śmieci itp.) łączącej wszystkie gminy obszaru LGD i ukierunkowującej ruch turystyczny w taki sposób że przebiega on przez mniej wrażliwe na antropopresję obszary wpłynie w bezpośredni sposób na ochronę środowiska naturalnego obszaru LGD w tym jakość powietrza i zmiany klimatyczne. Stworzenie infrastruktury na potrzeby turystyki rowerowej - m.in., w kontekście budowy na terenie LGD węzłów integracyjnych Pomorskiej Kolei Metropolitarnej”, z którymi powiązana będzie przedmiotowa trasa – umożliwi uprawianie turystyki rowerowej - bezpieczne i zorganizowane przemieszczanie się pomiędzy głównymi atrakcjami regionu transportem rowerowym i jednocześnie ograniczy ruch pojazdów mechanicznych, czego wymierną konsekwencją będzie ograniczenie zanieczyszczeń środowiska w tym atmosfery i jego bezpośrednia ochrona. Jednocześnie wyznaczony cel szczegółowy pozwoli na ukierunkowanie obecnego i przyszłego ruchu turystycznego w taki sposób aby wyeliminować jego negatywny wpływ na środowisko naturalne.

b. Cel przekrojowy PROW 2014-2020: „Innowacyjność” – zgodność LSR z przedmiotowymi celami widoczna jest przede wszystkim w celu zapisach celu szczegółowego Strategii „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych” oraz wyznaczonych do realizacji w ramach niego dwóch przedsięwzięć. Realizacja przedmiotowego celu nawiązuje bezpośrednio do kwestii wdrażania na terenie LGD innowacyjnych usług, które w kontekście Strategii dotyczą usług o charakterze turystycznym i rekreacyjnym. Występujące obecnie obszary problemowe w zakresie infrastruktury turystycznej odnoszą się m.in. do kwestii mało elastycznej, tradycyjnej oferty turystycznej w regionie – brak nowych, innowacyjnych atrakcji turystycznych oraz zbyt wąskiej oferty turystycznej, słabo dostosowanej do potrzeb turystów. Wychodząc naprzeciw tym problemom w ramach LSR wyznaczono cel który zakłada poprawę dostępu turystów i mieszkańców do m.in. innowacyjnych usług turystycznych które pozwolą na osiągnięcie zdefiniowanego celu głównego mówiącego o poprawie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD. Stąd należy wskazać, że realizacja Strategii i wyznaczony w niej cel wprost nawiązuje do kwestii innowacyjności a tym samym jest zgodny z celem przekrojowym PROW w tym zakresie.

Jednocześnie należy podkreślić, że kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

Innowacyjność - należy wskazać, że w ramach 3 z przedsięwzięć wskazanych w LSR wskazano kryteria wyboru które preferują wprost operacje o charakterze innowacyjnym. Sytuacja ta dotyczy przedsięwzięć: „Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja”, „Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej” oraz „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych”. W ramach tych przedsięwzięć wyznaczono kryterium o treści „Innowacyjność projektu”, które premiuje operacje innowacyjne zgodnie z definicją innowacyjności wskazaną w rozdziale VI LSR.

Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu – w ramach LSR w odniesieniu do 3 przedsięwzięć wskazano w kryteriach wyboru operacji kryteria premiujące operacje wpływające na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu – przedsięwzięcia te obejmują: „Budowa kaszubskich tras rowerowych”, „Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej”, „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych”. W ramach tych przedsięwzięć wyznaczono kryterium w postaci „Zastosowanie rozwiązań proekologicznych przyczyniających się do przeciwdziałania zmianom klimatu”.

X.2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej.

Założenia przedmiotowej LSR nawiązują do kwestii integracji zasobów wewnętrznych obszaru LGD w celu pobudzenia jego rozwoju i osiągnięcia zakładanych celów RLKS. Na poziomie podstawowym integracja zasobów zaprezentowana w LSR ma charakter dwojaki:

- integracji podmiotowej – w tym zakresie założenia LSR pozwalają na realizację wzajemnie powiązanych działań przez podmioty wywodzące się ze wszystkich 3 sektorów gospodarki, a beneficjentami operacji realizowanych przy wsparciu LSR będą zarówno podmioty sektora publicznego, jak i gospodarczego i społecznego; tym samym wszystkie te kategorie podmiotów będą brały udział we wdrażaniu Strategii,

- integracji przedmiotowej – w tym zakresie widoczna jest w ramach LSR realizacji kompleksowych i wzajemnie powiązanych działań służących realizacji wyznaczonych celów głównych; w przypadku celu głównego związanego z „Poprawą atrakcyjności turystycznej Szwejcarii Kaszubskiej” zakłada on realizację wzajemnie uzupełniających się zadań zarówno o charakterze komercyjnym, jak i niekomercyjnym związanych jednocześnie z inwestycjami w infrastrukturę uzupełnionymi działaniami nie inwestycyjnymi w skoordynowaną promocję oferty turystycznej połączoną z realizacją projektów współpracy w tym zakresie z innymi LGD. W odniesieniu do celu głównego „Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych” widoczne jest także jego ukierunkowanie na zarówno działania komercyjne jak i niekomercyjne związane z jednej strony ze wsparciem rozwoju lokalnych produktów stanowiących jeden z głównych przejawów lokalnego dziedzictwa, jak i działań o charakterze popularyzującym i promującym lokalną kulturę i tradycję.

W odniesieniu do kwestii szczegółowych, dwa zasadnicze aspekty zintegrowania przedmiotowej Strategii zostały przedstawione w poniższych punktach.

Integracja na poziomie branż działalności gospodarczej.

Założenia LSR w kontekście zintegrowanego podejścia zapewniają m.in. integrację różnych branż działalności gospodarczej w ramach jednego celu szczegółowego i zidentyfikowanego w analizie SWOT obszaru problemowego. Integracja ta zachodzi przede wszystkim w przypadku celu szczegółowego „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych” i przedsięwzięcia „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych”. Na etapie analizy SWOT wyodrębniono bowiem jeden z głównych obszarów problemowych dla rozwoju obszaru LGD w przyszłości, związany z brakiem dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości infrastruktury turystycznej, okołoturystycznej i rekreacyjnej. Analiza SWOT wskazała, że problem ten ma charakter kompleksowy i wiąże się ze wskazanymi w analizie oraz podrozdziale V.1. słabymi stronami obszaru LGD związanymi z generalnym słabym wykorzystaniem powiadanych walorów naturalnych i kulturowych oraz niedorozwojem infrastruktury turystycznej, okołoturystycznej i rekreacyjnej na potrzeby rozwoju regionu. Wychodząc na przeciw tym potrzebom zidentyfikowano w ramach matrycy LSR przedsięwzięcie, które integruje trzy branże działalności gospodarczej (rozumiane jako sekcje PKD) dla osiągnięcia założeń zidentyfikowanego celu i wyeliminowania zaprezentowanych powyżej obszarów problemowych, zidentyfikowanych w analizie SWOT. W tym zakresie LSR - zgodnie z zapisami Rozdziału V - zakłada w ramach przedsięwzięcia „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych” zintegrowane działania prowadzone przez podmioty gospodarcze w branż związanych z usługami turystycznymi i okołoturystycznymi oraz dziedzinami na których opiera się rozwój turystyki w regionie tj. usługi noclegowe, gastronomia, rekreacja oraz komercyjna działalność kulturalna – działalności te określają następujące sekcje klasyfikacji PKD: SEKCJA I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; SEKCJA N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (dział 79 Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane oraz podklasa 77.21.Z Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego); SEKCJA R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją. W tym zakresie LSR zakłada, że osiągnięcie założeń celu szczegółowego „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych” będzie możliwe poprzez zintegrowane wsparcie dla operacji realizowanych przez podmioty działające w branżach, na których opiera się rozwój turystyki i rekreacji w regionie tj.

- usługi noclegowe, dotyczące wszelkiego rodzaju obiektów, od hoteli po pola kempingowe,
- gastronomię (działalność usługowa związana z żywnością) zarówno w odniesieniu do restauracji jak i innych placówek gastronomicznych,
- wypożyczalnie sprzętu rekreacyjnego np. sprzętu wodnego – kajaków, żaglówek,
- działalność organizatorów turystyki, w tym przewodników turystycznych, pilotów wycieczek czy agentów i pośredników turystycznych oraz działalność w zakresie informacji turystycznej,
- działalność kulturalna, związana z rozrywką i rekreacją.

Na etapie przygotowywania LSR i prowadzonych konsultacji społecznych – biorąc pod uwagę wyniki analizy SWOT wskazano, że jedynie zintegrowane działania odnoszące się kompleksowo do wszystkich dziedzin odpowiedzialnych za jakość usług turystycznych i okołoturystycznych świadczonych na terenie LGD pozwolą na trwałą i wymierną poprawę jakości tych usług. Tym samym, w ramach LSR założono zintegrowane wsparcie dla wymienionych działalności gospodarczych odpowiedzialnych za tworzenie oferty turystycznej regionu.

Kompleksowa integracja na poziomie celów szczegółowych.

Zintegrowany charakter przedmiotowej LSR widoczny jest przede wszystkim na przykładzie dwóch celów szczegółowych Strategii:

- a. „Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych” w ramach którego realizowane będą dwa przedsięwzięcia: „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych” oraz „Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej”. Zadaniem wyznaczonych w ten sposób przedsięwzięć w ramach przedmiotowego celu jest spójna i kompleksowa odpowiedź na zidentyfikowaną potrzebę na etapie analizy SWOT wynikająca z problemu, w którym ma swoje źródło przedmiotowy cel szczegółowy, a związanego z „brakiem dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych”. Realizacja tych dwóch przedsięwzięć w ramach celu pozwala w kompleksowy i spójny sposób na wyeliminowanie w/w obszaru problemowego. Potrzeba w tym zakresie dotyczy bowiem generalnego niedostatku wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – problem ten odnosi się do dwóch zasadniczych grup słabych stron wynikających z analizy SWOT, na które składają się zarówno niedostatki publicznej, niekomercyjnej infrastruktury tworzonej np. przez organizacje pozarządowe czy podmioty publiczne jak i brak wysokiej jakości infrastruktury komercyjnej związanej z usługami gastronomicznymi, noclegowymi oraz innymi usługami okołoturystycznymi. W tym zakresie dwa wyznaczone przedsięwzięcia w sposób kompleksowy odpowiadają na ten problem prowadząc do wsparcia tworzenia zarówno infrastruktury ogólnodostępnej, publicznej, jak i realizacji inwestycji komercyjnych – te dwa typy działań będą się wzajemnie uzupełniały i pozwolą na wyeliminowanie postawionego problemu w analizie SWOT poprawiając dostęp turystów i mieszkańców do wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Jednocześnie wyznaczone przedsięwzięcia w kompleksowy sposób wpływają

na eliminację zidentyfikowanych problemów, odnosząc się do tworzenia spójnej i wzajemnie powiązanej infrastruktury niezależnie od jej komercyjnego lub niekomercyjnego charakteru. Jednocześnie w ramach zidentyfikowanych celów zdiagnozowana potrzeba będzie realizowana z zaangażowaniem różnych sektorów i partnerów – w tym zakresie każde z przedsięwzięć jest skierowane i będzie realizowane przez podmioty z różnych sektorów gospodarki: przedsięwzięcie „Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych” adresowane jest do podmiotów sektora gospodarczego tj. podmiotów gospodarczych; w przypadku natomiast przedsięwzięcia „Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej” jest ono ukierunkowane na potrzeby podmiotów sektora społecznego i będą z niego korzystać organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe – tym samym w ramach przedmiotowego celu szczegółowego zaangażowane będą podmioty pochodzące z różnych sektorów gospodarki. Opisane podejście wskazuje, że zidentyfikowane w analizie SWOT potrzeby będą w tym zakresie realizowane z wykorzystaniem różnych metod – w tym zakresie jedno z przedsięwzięć będzie ukierunkowane na realizację działań inwestycyjnych w infrastrukturę niekomercyjną, ogólniedostępną, która będzie mogła być wykorzystywana nieodpłatnie przez mieszkańców i turystów – biorąc pod uwagę kryteria wyboru operacji wyznaczone dla tych projektów, będą w tym zakresie preferowane przede wszystkim operacje związane z turystyką wodną oraz oznakowaniem i zagospodarowaniem głównych atrakcji turystycznych obszaru LGD – jednocześnie poprawa dostępu do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych odbędzie się poprzez wsparcie rozwoju sektora NGO za pomocą integracji społeczności lokalnych wokół oddolnie zaplanowanych i zrealizowanych inwestycji turystyczno - rekreacyjnych; w odniesieniu do drugiego przedsięwzięcia, które jest ukierunkowane na inwestycje o charakterze komercyjnym, odnosi się ono do realizacji inwestycji w infrastrukturę turystyczną i okołoturystyczną o charakterze komercyjnym, odpłatnym i kieruje interwencję do dziedzin działalności gospodarczej decydujących o ofercie turystycznej regionu tj. hotelarstwo, gastronomia, rekreacja, komercyjna działalność kulturalna – jednocześnie biorąc pod uwagę kryteria wyboru operacji w ramach przedmiotowego przedsięwzięcia ukierunkowano działania na wysokiej jakości infrastrukturę noclegową lub inwestycje w ofertę turystyki aktywnej – w tym zakresie poprawa dostępu do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych odbędzie się metodą tworzenia nowych lub rozwoju istniejących przedsiębiorstw, przy jednoczesnym tworzeniu nowych miejsc pracy w branży turystycznej w regionie.

Logika interwencji w ramach przedmiotowego celu powoduje także zapewnienie odpowiedniej sekwencji interwencji planowanych do przeprowadzenia w ramach realizacji LSR. W tym zakresie cel zakłada realizację kompleksowych inwestycji w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną, które będą się wzajemnie uzupełniały – infrastruktura publiczna będzie służyła na potrzeby turystów odwiedzających komercyjne obiekty turystyczne na terenie LGD, a mieszkańcy i turyści korzystający z infrastruktury publicznej będą mogli skorzystać z odpłatnych usług komercyjnych w tym zakresie. Wszystkie te elementy będą składały się na spójną ofertę turystyczną regionu.

- b. „Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej” w ramach którego realizowane będą dwa przedsięwzięcia: „Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji” oraz „Współpraca międzyregionalna i wymiana doświadczeń”. Wyznaczone w ten sposób przedsięwzięcia w spójny i kompleksowy przyczyniają się do eliminacji zidentyfikowanego na etapie analizy SWOT obszaru problemowego (potrzeby), z którego wynika przedmiotowy cel szczegółowy, wynikający ze słabej rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów. Potrzeba ta wynika z trzech zasadniczych słabych stron obszaru LGD w tej kwestii związanych z brakiem wypracowanej marki regionu, brakiem wspólnej jego promocji oraz słabą promocją regionu w kraju i za granicą i niedostateczną w tym zakresie współpracą z innymi regionami. Wychodząc naprzeciw tym problemom, wyznaczone przedsięwzięcia w sposób kompleksowy wpływają na wyeliminowanie każdej z tych trzech sfer problemowych, a jednocześnie są ze sobą spójne, wzajemnie się uzupełniają i zapewniają odpowiednią sekwencję interwencji w ramach przedmiotowego celu prowadzącą do wyeliminowania słabej rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów. W tym zakresie cel zakłada w pierwszej kolejności stworzenie systemu identyfikacji marki obszaru LGD w postaci swojego rodzaju mapy drogowej służącej skoordynowanej promocji regionu. Na tym etapie przydatna będzie także wymiana doświadczeń z innymi regionami dotycząca metod i technik tworzenia marki regionów. Kolejne przedsięwzięcie będące konsekwencją stworzenia systemu identyfikacji marki jest nakierowane na promocję obszaru LGD zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji, która będzie wprost powiązana ze współpracą międzyregionalną w tym zakresie, polegającą zarówno na wspólnej promocji walorów z innymi (zwłaszcza sąsiednimi) regionami, jak i wzajemnej promocji i współpracy z innymi regionami – tak w kraju, jak i za granicą. Opisana spójna i kompleksowa sekwencja realizacji przedmiotowego celu pozwoli wprost na zwiększenie rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej wśród turystów.

Realizacja celu będzie się odbywała także z zaangażowaniem różnych sektorów i partnerów – w tym zakresie za realizację przedsięwzięć związanych ze stworzeniem systemu identyfikacji marki regionu odpowiedzialne będzie LGD; za przeprowadzoną na jego bazie promocją regionu będą odpowiedzialne podmioty w postaci organizacji pozarządowych do których skierowane jest to przedsięwzięcie. Przedsięwzięcie związane ze współpracą międzyregionalną i wymianą doświadczeń będzie realizowane natomiast ponownie przez LGD w ramach projektów współpracy. Jednocześnie przedmiotowy cel zostanie zrealizowany z użyciem różnych metod – w tym zakresie część przedsięwzięć zostanie zrealizowana w formie konkursów dla podmiotów zewnętrznych, a część w formie projektów współpracy LGD z innymi grupami w kraju i za granicą lub działań bieżących LGD; jednocześnie w zakresie metod realizacji należy wskazać, że przedsięwzięcie dotyczące tworzenia systemu identyfikacji marki będzie miało charakter

jednej operacji realizowanej w formie, której efektem będą konsultacje społeczne i wypracowany na ich bazie system – księga identyfikacji marki; jej wyniki zostaną następnie wykorzystane do promocji regionu w kolejnym przedsięwzięciu który będzie miał charakter kilku operacji, których przedmiotem będzie realizacja bezpośrednich działań promocyjnych regionu; uzupełnieniem tych dwóch działań będą projekty współpracy realizowane zarówno w formie promocji regionu, jak i wymiany doświadczeń z innymi regionami w kraju i za granicą.

ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA

Poniżej przedstawiono syntetyczny opis kwestii monitoringu i ewaluacji LSR – szczegóły przedmiotowej procedury przedstawiono w załączniku do Strategii.

XI.1. Procedura ewaluacji:

- a. Wskazanie elementów podlegających ocenie.
  - Elementy funkcjonowania LGD: ocena poziomu realizacji założeń Planu komunikacji,
  - Elementy wdrażania LSR: ocena czy przyjęte procedury wyboru operacji do realizacji zostały prawidłowo dobrane i pozwalają na obiektywną oceną, ocena jakości kryteriów wyboru operacji, analiza efektów działań i operacji realizowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć w kontekście osiągnięcia wskaźników założonych w ramach każdego przedsięwzięcia, analiza wpływu realizacji poszczególnych działań i operacji na zrealizowanie założeń poszczególnych przedsięwzięć, celów szczegółowych oraz celów głównych założonych do realizacji w strategii, analiza wpływu realizacji poszczególnych działań i operacji na realizację struktury budżetu Strategii w odniesieniu do liczby założonych naborów i wielkości środków na każde z działań w skali roku oraz na cały okres programowania, analiza grup docelowych wnioskujących o wsparcie, analiza wielkości i zakresu wsparcia dla grup defaworyowanych i jej odniesienie do założeń Strategii, analiza stopnia realizacji Strategii w odniesieniu do założonego harmonogramu przedstawionego w Planie działania, ocena procesu realizacji projektów współpracy.
- b. Czas i okres przeprowadzenia oceny: ewaluacja bieżąca (ewaluacja ta będzie prowadzona raz w okresie realizacji Strategii i obejmie okres od początku wdrażania LSR (2016) do końca 2018 roku - badanie ewaluacyjne zostanie przeprowadzone do końca I kwartału 2019 roku); ewaluacja ex-post (zostanie ona przeprowadzona jednorazowo w II kwartale 2023 roku i obejmie cały okres wdrażania LSR).
- c. Kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR:
  - Skuteczność - ocena stopnia realizacji zakładanych celów, skuteczność użytych metod oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty realizacji LSR.
  - Efektywność - ocena relacji między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji w ramach LSR.
  - Użyteczność - ocena całości rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję w ramach LSR, odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych określonych w Strategii.
  - Trwałość - ocena ciągłości efektów interwencji w ramach LSR w perspektywie średnio i długookresowej.
- d. Sposób pomiaru i pozyskiwania danych: założone badania ewaluacyjne zostaną przeprowadzone przez pracowników biura LGD oraz (fakultatywnie w razie potrzeb) ekspertów z zewnątrz. W ramach prowadzonych badań ewaluacyjnych zostaną wykorzystane następujące metody badawcze: analiza desk research, analiza statystyczna projektów wybranych i niewybranych do realizacji, badania ankietowe wnioskodawców, badania ankietowe efektywności prowadzonych działań aktywizujących i informacyjnych, analiza statystyczna dotycząca realizacji budżetu LSR, analiza terytorialna. Dane na potrzeby badań ewaluacyjnych zostaną pozyskane podczas realizacji badania i będą miały charakter: danych pierwotnych - danych pochodzących z dwóch źródeł: z wyników badań ankietowych wnioskodawców projektów/uczestników spotkań organizowanych przez LGD oraz ankiet związanych z oceną świadczonego doradztwa oraz działań aktywizacyjnych i współpracy; danych wtórnych - danych pochodzących z rejestrów złożonych wniosków o dofinansowanie do LGD oraz list operacji wybranych i niewybranych przez LGD do realizacji.

XI.2. Procedura monitoringu.

- a. Elementy podlegające monitorowaniu: zainteresowanie aplikowaniem o środki w ramach wdrażania LSR – liczba składanych/wybranych wniosków, poziom wykorzystania budżetu poszczególnych naborów wniosków oraz budżetu LSR ogółem, zainteresowanie udziałem w szkoleniach/warsztatach/spotkaniach organizowanych przez LGD w zakresie wdrażania LSR, praca Rady LGD – frekwencja na posiedzeniach Rady, poprawność procedur oceny wniosków, liczba i zasadność złożonych odwołań od oceny Rady, zainteresowanie aplikowaniem o środki przez poszczególne grupy docelowe w tym grupy defaworyzowane, ocena prowadzonych przez LGD działań w zakresie animacji lokalnej i współpracy w tym szkoleń/warsztatów przez ich uczestników, ocena efektywności doradztwa świadczonego przez LGD, analiza stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii, monitorowanie operacyjne na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji, monitorowanie stopnia realizacji budżetu LSR w odniesieniu do celów głównych, szczegółowych i przedsięwzięć, realizacja przyjętego Planu komunikacji ze społecznością lokalną, monitoring stopnia realizacji założeń Planu działania. Osobą odpowiedzialną bezpośrednio za proces monitorowania przeprowadzony zgodnie z przedstawionymi założeniami będzie pracownik biura LGD zatrudniony na stanowisku ds. wdrażania LSR.
- b. Czas i okres zbierania danych: monitoring będzie prowadzony na bieżąco przez wyznaczonego pracownika biura LGD, wraz z podsumowaniem wyników monitorowania prowadzonym na koniec każdego roku kalendarzowego. Okres jaki

będzie obejmował monitoring obejmuje bieżącą działalność LGD ale odnosi się także np. w kwestiach wykorzystania budżetu do okresu od początku wdrażania LSR w życie.

- c. Sposób pozyskania danych: ewidencje i rejestry prowadzone przez LGD dotyczących np. listy złożonych wniosków o dofinansowanie, listy operacji wybranych i niewybranych, listy obecności na szkoleniach/warsztatach, listy obecności na posiedzeniach Rady; ankiety monitorujące oraz dane zebrane z ankiet oceniających poziom przeprowadzonych spotkań szkoleniowych i warsztatowych przez ich uczestników, działań w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz osób korzystających z indywidualnego doradztwa.

Wyniki tak przeprowadzonych badań ewaluacyjnych oraz analiza danych monitoringowych będą stanowiły podstawę do kreowania wniosków oraz rekomendacji i zaleceń które pozwoliłyby na generalne usprawnienie działania LGD, przede wszystkim w kierunku bardziej efektywnego wykorzystania dostępnych w ramach LSR środków w kontekście przyjętych celów Strategii. Wnioski te będą następnie służyły jako materiał wyjściowy do ewentualnej zmiany sposobów działalności LGD lub założeń Lokalnej Strategii Rozwoju – zgodnie z przyjętą „Procedurą aktualizacji LSR”. Sposób wykorzystania informacji uzyskanych z ewaluacji oraz monitoringu związany z usprawnieniem działalności LGD będzie dotyczył przede wszystkim:

- Analiza realizacji osiągnięcia celów określonych w LSR – analizie zostaną przede wszystkim poddane cele szczegółowe których realizacji jest zagrożona lub które są realizowane w najmniejszym zakresie. W tym kontekście w przypadku utrzymywania się takiego stanu rzeczy w sposób ciągły możliwa będzie decyzja o zmianie ich założeń.
- Analiza poszczególnych przedsięwzięć wyznaczonych do realizacji w ramach zdefiniowanych celów – podobnie jak w przypadku celów analizie zostaną poddane przede wszystkim te przedsięwzięcia w ramach których realizowana jest najmniejsza liczba projektów oraz te dla których zagrożone jest osiągnięcie wskaźników ich realizacji. Ocena ta będzie dokonywana także w kontekście tych przedsięwzięć w ramach których realizowana jest większa od przewidywanej liczba operacji a w konsekwencji możliwe jest przekroczenie wartości założonych wskaźników. W tym kontekście utrzymywanie się takiego stanu rzeczy spowoduje możliwość zmiany zakresu planowanych przedsięwzięć oraz wartości wyznaczonych w ramach nich wskaźników realizacji,
- Analiza realizacji struktury budżetu wyznaczonego w ramach LSR – ocenie w tym zakresie będzie poddana wartość zrealizowanych projektów / wybranych operacji w ramach każdego z działań w ramach LSR w stosunku do założeń struktury budżetu. W przypadku pojawienia się znacznych odstępstw w tym zakresie tzn. zagrożenia niewydatkowania środków w którymś z działań lub ich wyczerpania w innych działaniach możliwa będzie korekta zapisów budżetu tak aby środki finansowe w ramach LSR zostały w maksymalny i efektywny sposób wykorzystane możliwie w pełnej wysokości przez beneficjentów,
- Analiza procedur oraz kryteriów oceny wniosków – w przypadku pojawienia się tzw. „wąskich gardeł” w procedurach utrudniających ocenę wniosków, operacji lub w przypadku trudności z oceną/spełnieniem założeń któregoś z kryteriów wyboru operacji możliwa jest weryfikacja tych zapisów tak aby proces oceny był możliwie obiektywny i przejrzysty.

ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

XII.1. Informacja o przeprowadzeniu analizy LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i o wynikach tej analizy.

Analizując zapisy LSR pod kątem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, kierowano się przede wszystkim zapisami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.). W zakresie zapisów ustawy dokonano szczegółowej analizy zakresu LSR z punktu widzenia uwarunkowań wskazanych w Ustawie w art. 46 i art. 47. Analiza zapisów przedmiotowej Strategii wskazała w tym zakresie, że LSR nie jest dokumentem o którym mowa w art. 46 pkt. 1 i 2, art. 46 pkt 3 oraz art. 47 Ustawy OOS a zatem nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wniosek ten oparto o następujące założenia:

- LSR nie jest: koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planem zagospodarowania przestrzennego oraz strategią rozwoju regionalnego (art. 46 pkt 1 Ustawy OOS);
- Strategia nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i nie jest dokumentem o charakterze sektorowym we wskazanych dziedzinach o których mowa w art. 46 pkt 2 Ustawy OOS,
- realizacja założeń LSR nie spowoduje znaczące oddziaływania na obszary Natura 2000 a tym samym projekt Strategii nie stanowi dokumentu o którym mowa w art. 46 pkt 3 Ustawy OOS,
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku stwierdził, że zapisy LSR nie wyznaczają ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko a realizacja postanowień LSR nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko (art. 47 Ustawy).

Na potwierdzenie przedstawionych uwarunkowań w załączeniu do wniosku przedstawiono:

- pismo od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku,
- pismo od Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego,

które dokumentują fakt, że przedmiotowa LSR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

XII.2. W przypadku LSR wymagającej przeprowadzenia ww. oceny, pisemne podsumowanie zawierające informacje, o których mowa w art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r.

Przedmiotowa LSR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY (NAJWAŻNIEJSZE POZYCJE)

- Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, MRiRW, Warszawa, 2015 r.,
- Zasady realizacji instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność w Polsce MRiRW, Warszawa, 2015 r.,
- Raport z badania ewaluacyjnego ex-post „Ewaluacja z postępów w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby”,
- Raporty z badań ewaluacyjnych on-going „Ewaluacja z postępów w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby”,
- Mordawski J., Geografia Kaszub, Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie, Gdańsk, 2008 r.
- Wanagos M. (red.), Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk.

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO LSR: PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR

W zakresie aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju proces ten będzie przebiegał w oparciu o stały monitoring realizacji założeń Strategii przez cały okres jej wdrażania oraz wyniki założonego badania ewaluacyjnego on-going i reakcją na pojawiające się ewentualne problemy mogące zakłócić lub uniemożliwić realizację jej zapisów. W tym zakresie na bieżąco monitorowane będą przede wszystkim takie zagadnienia jak:

- a. Analiza celów Strategii – czy i w jaki sposób osiągnęte są założenia celów LSR w trakcie jej wdrażania – zarówno głównych jak i szczegółowych,
- b. Przegląd procedur wdrażania LSR oraz kryteriów wyboru operacji – analiza czy procedury związane z funkcjonowaniem LGD i przede wszystkim naborem i oceną projektów funkcjonują prawidłowo oraz czy kryteria nie powodują trudności w ich interpretacji lub obiektywnej ocenie,
- c. Przegląd zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć oraz wskaźników ich realizacji - czy i w jakim stopniu realizowane są założenia zaplanowanych przedsięwzięć oraz osiągnęte efekty są komplementarne do założonych wskaźników ich realizacji,
- d. Analiza budżetu LSR oraz stopnia realizacji Planu działania w zakresie kwot środków wydatkowanych na poszczególne przedsięwzięcia oraz harmonogramu ich wydatkowania w latach,

W tym zakresie przebieg procesu związanego z aktualizacją strategii będzie oparty o 3 zasadnicze etapy:

- a. Monitoring realizacji założeń Strategii związany z:
  - monitoring realizacji założeń Strategii – zgodnie z procedurą ewaluacji i monitoringu – mający wpływ na realizację końcowych założeń LSR,
  - analizą przewidzianego do realizacji w procedurze ewaluacji i monitoringu badania ewaluacyjnego i raportu z tego badania, zawierającego ewentualne uwagi i zalecenia co do zmian funkcjonowania LGD lub zapisów Strategii,
  - konsultacje społeczne - umożliwieniem mieszkańcom obszaru LGD stałego dostępu do informacji o wdrażaniu Strategii oraz przedstawieniu swoich uwag i opinii co do przebiegu procesu wdrażania Strategii. W tym zakresie konsultacje z mieszkańcami będą prowadzone w oparciu o: bezpośrednie spotkania w trakcie Walnego Zgromadzenia Członków LGD na którym prezentowane będzie podsumowanie działań realizowanych w roku poprzednim i planów na rok bieżący – w trakcie tych spotkań prowadzona będzie także dyskusja związana z przebiegiem wdrażania LSR i ewentualnymi uwagami co do tego procesu oraz funkcjonowania LGD. Jednocześnie przez cały okres wdrażania LSR w celu zapewnienia powszechnego dostępu mieszkańców do informacji o wdrażaniu LSR a jednocześnie możliwości wyrażania swoich uwag i opinii co do przebiegu tego procesu założono możliwość ich zgłaszania poprzez działający punkt konsultacyjny przy biurze LGD,
- b. Konsultacje procesu aktualizacji z mieszkańcami. W przypadku gdy w trakcie monitoringu i/lub ewaluacji prac nad wdrażaniem Strategii zaistnieją okoliczności związane z zagrożeniem realizacji założeń LSR lub zakłóceniem w pracy samej Lokalnej Grupy Działania w celu reakcji na te zagrożenia Zarząd LGD przygotowuje propozycję zmian mogących poprawić zaistniałą sytuację. Następnie propozycje te zostaną podane konsultacją społeczną o zakresie zależnym od ich skali – w tym zakresie przewidziano dwie formy przebiegu konsultacji społecznych:
  - w przypadku potrzeby aktualizacji procesu wdrażania LSR nie dotyczącego bezpośrednio beneficjentów poszczególnych działań tzn. procedur obiegu dokumentów, procesu informacji i promocji o wdrażaniu LSR, przesunięć środków finansowych w ramach Planu działania wynikającego ze zrealizowanego budżetu dotychczasowych naborów, struktury wskaźników LSR w latach oraz innych zmian nie rodzących skutków finansowych lub zmian zasad udzielania dofinansowania dla beneficjentów, proces aktualizacji będzie oparty o dwa typy konsultacji społecznych:
    - bezpośrednie konsultacje z Radą Stowarzyszenia oraz Zarządem na zorganizowanym w tym celu spotkaniu,
    - informację o proponowanym zakresie aktualizacji zamieszczoną na stronie internetowej LGD z możliwością nadsyłania swoich uwag i propozycji w wyznaczonym terminie przez wszystkie zainteresowane osoby.

- w przypadku potrzeby szerszej aktualizacji procesu wdrażania Strategii czy zapisów samej LSR w zakresie np. struktury budżetu, kryteriów oceny projektów czy harmonogramów naboru wniosków przewidziano przeprowadzenie szerszych konsultacji społecznych obejmujących przede wszystkim:
    - przeprowadzenie otwartych konsultacji na zorganizowanym w tym celu co najmniej jednym, otwartym spotkaniu z mieszkańcami,
    - informację zamieszczoną na stronie internetowej o proponowanych zmianach z możliwością przesyłania swoich opinii co do ich zakresu,
    - informację w punkcie konsultacyjnym o procesie aktualizacji i możliwości wnoszenia swoich ewentualnych uwag,
    - bezpośrednie konsultacje na zorganizowanym w tym celu spotkaniu z Radą Stowarzyszenia oraz przedstawicielami wszystkich gmin objętych LSR.
- c. Na podstawie tak przeprowadzonych konsultacji Zarząd LGD po zebraniu wszystkich opinii podejmie decyzje co do ewentualnych zmian w LSR i ich zakresu. Ustalone na tej podstawie zmiany zostaną zaprezentowane do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD z wyznaczonym terminie na ostateczne wnoszenie swoich uwag przez zainteresowań strony. Po upływie terminu i uwzględnieniu tych uwag nastąpi proces aktualizacji Strategii.
- Opisany powyżej proces aktualizacji LSR w oparciu o konsultacje społeczne zapewnia tym samym społeczności lokalnej powszechny i systematyczny udział w konsultacjach a zakres tych konsultacji został jednocześnie dopasowany do jej skali.

ZAŁĄCZNIK NR 2 DO LSR: PROCEDURY DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU

Procedura ewaluacji

Jednym z głównych elementów decydujących o powodzeniu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest ocena realizacji założonych w Strategii kierunków i celów rozwoju w stosunku do przyjętych pierwotnie założeń. W tym celu Lokalna Grupa Działania opracowała plan przeprowadzenia ewaluacji własnej w trakcie wdrażania LSR oraz po jego zakończeniu. Plan ten pozwoli na systematyczną ocenę realizacji LSR i będzie stanowił główne narzędzie umożliwiające reakcję na pojawiające się odstępstwa od przyjętych pierwotnie założeń tak aby w optymalny sposób wypełnić założenia celów strategii i w maksymalnie efektywny sposób wykorzystać środki finansowe będące do dyspozycji LGD.

- a. Wskazanie elementów podlegających ocenie.
- Elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji:
    - a. Ocena poziomu realizacji założeń Planu komunikacji – jako załącznika do LSR, w tym m.in.:
      - ocena procesu komunikacji LGD ze społeczeństwem (np. efektywności informowania o wdrażaniu LSR, efektywności prowadzonych działań doradczych i szkoleniowych),
      - ocena procesu komunikacji wewnętrznej LGD,
      - ocena procesu podnoszenia umiejętności przez kadry wdrażające LSR,
      - pomiar jakości udzielanego doradztwa przez pracowników biura LGD,
    - b. Ocena pracy pracowników biura pod kątem realizacji ich zakresu obowiązków,
    - c. Ocena ogółu działań w zakresie animacji lokalnej i współpracy podejmowanych przez LGD.
  - Elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji:
    - Ocena czy przyjęte procedury wyboru operacji (w tym procedura odwoławcza) do realizacji zostały prawidłowo dobrane i pozwalają na obiektywną ocenę,
    - Ocena jakości kryteriów wyboru operacji (czy kryteria są: obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste),
    - Analiza efektów działań i operacji realizowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć w kontekście osiągnięcia wskaźników założonych w ramach każdego przedsięwzięcia
    - Analiza wpływu realizacji poszczególnych działań i operacji na zrealizowanie założeń poszczególnych przedsięwzięć, celów szczegółowych oraz celów głównych założonych do realizacji w strategii
    - Analiza wpływu realizacji poszczególnych działań i operacji (ich ilości i wartości) na realizację struktury budżetu Strategii w odniesieniu do liczby założonych naborów i wielkości środków na każde z działań w skali roku oraz na cały okres programowania
    - Analiza grup docelowych wnioskujących o wsparcie – ocena zintegrowanego charakteru LSR
    - Analiza wielkości i zakresu wsparcia dla grup defaworyowanych i jej odniesienie do założeń Strategii,
    - Analiza stopnia realizacji Strategii w odniesieniu do założonego harmonogramu przedstawionego w Planie działania,
    - Ocena procesu realizacji projektów współpracy.
- b. Kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR.
- Zgodnie z przyjętą metodologią badań ewaluacyjnych dostosowaną do potrzeb LSR w ramach badań ewaluacyjnych przedmiotowej Strategii będą obowiązywały następujące kryteria ewaluacyjne: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość.
- c. Czas i okres przeprowadzenia oceny.
- W kontekście czasu i okresu przeprowadzenia oceny założono, że plan ewaluacji prowadzonej w ramach LSR będzie obejmował dwa rodzaje badań ewaluacyjnych:
- Ewaluację bieżącą (on-going) - obejmującą analizę zrealizowanych w danym okresie – w trakcie procesu wdrażania LSR - działań i operacji pod kątem określenia ich efektów i wpływu jakie miała ich realizacja na osiągnięcie

zakładanych celów Lokalnej Strategii Rozwoju. W tym zakresie założono, że ewaluacja ta będzie prowadzona – w nawiązaniu do zapisów kamieni milowych wskazanych w umowie ramowej – raz w okresie realizacji Strategii i obejmie okres od początku wdrażania LSR (2016) do końca 2018 roku. Przedmiotowe badanie ewaluacyjne zostanie przeprowadzone do końca I kwartału 2019 roku,

- Ewaluację ex-post – obejmującą końcową analizę zrealizowanych w ramach LSR działań i operacji pod kątem określenia ich efektów i wpływu jakie miała ich realizacja na osiągnięcie zakładanych celów Lokalnej Strategii Rozwoju – przeprowadzoną po okresie wdrażania LSR. W przypadku tego badania zostanie ono przeprowadzone jednorazowo w II kwartale 2023 roku i obejmie cały okres wdrażania LSR.

W przypadku zarówno ewaluacji on-going jak i ex-post z punktu widzenia jej metodologii będzie ona każdorazowo składała się z 2 zasadniczych części dotyczących oceny procesu wdrażania LSR oraz oceny funkcjonowania LGD, których końcowym efektem będzie raport ewaluacyjny.

d. Sposób pomiaru i pozyskiwania danych.

Założone badania ewaluacyjne zostaną przeprowadzone przez pracowników biura LGD oraz (fakultatywnie w razie potrzeb) ekspertów z zewnątrz którzy zaproponują szczegółową metodologię badania i opracują każdorazowo raport ewaluacyjny z jego wyników. Końcowy raport z badania wraz z rekomendacjami i wnioskami dotyczącymi sposobów wykorzystania informacji uzyskanych z ewaluacji w celu usprawnienia działania LGD - zostanie każdorazowo przedstawiony Zarządowi oraz Komisji Rewizyjnej.

W ramach prowadzonych badań ewaluacyjnych zostaną wykorzystane następujące metody badawcze:

- Analiza desk research – analiza założeń LSR – celów, przedsięwzięć i struktury budżetu w celu oceny stopnia ich realizacji; analiza rejestry złożonych/wybranych/niewybranych wniosków,
- Analiza statystyczna projektów wybranych i niewybranych do realizacji – analiza projektów pod kątem ich ilości i wartości oraz liczby projektów realizowanych w ramach każdego z celów i przedsięwzięć – zgodnie z założeniami przedstawionymi w punkcie a),
- Badania ankietowe wnioskodawców projektów – na podstawie ankiety monitorującej beneficjentów pomocy udzielanej przez LGD,
- Badania ankietowe efektywności prowadzonych działań aktywizujących i informacyjnej przez LGD wśród ich uczestników,
- Badania ankietowe dotyczące jakości świadczonego doradztwa w biurze LGD,
- Analiza statystyczna dotycząc realizacji budżetu LSR w ramach poszczególnych działań,
- Analiza terytorialna (mapa z podziałem LGD na gminy) według liczby złożonych wniosków, ich wartości oraz rodzajów beneficjentów i działań – ocena zróżnicowania terytorialnego projektów ocenionych przez LGD w danym okresie,

Dane na potrzeby przeprowadzenia badań ewaluacyjnych zostaną pozyskane każdorazowo podczas realizacji badania i będą miały charakter zarówno danych pierwotnych jak i danych wtórnych:

- dane pierwotne: dane te będą pochodziły z dwóch źródeł: z wyników badań ankietowych wnioskodawców projektów/uczestników spotkań organizowanych przez LGD czy biorących udział w doradztwie indywidualnym oraz badań IDI przeprowadzonych wśród wybranych przedstawicieli organów LGD,
- dane wtórne: dane te będą pochodziły z rejestrów złożonych wniosków o dofinansowanie do LGD oraz list operacji wybranych i niewybranych przez LGD do realizacji.

Procedura monitoringu.

a. Elementy podlegające monitorowaniu.

Lokalna Grupa Działania będzie prowadziła na bieżąco proces monitorowania zarówno procesu wdrażania Strategii w życie i jej przebiegu zgodnie z założeniami jak i proces funkcjonowania Grupy. W tym zakresie monitoringiem zostaną objęte wszystkie najważniejsze elementy tych dwóch procesów:

- Zainteresowanie aplikowaniem o środki w ramach wdrażania LSR – liczba składanych/wybranych wniosków,
- Poziom wykorzystania budżetu poszczególnych naborów wniosków oraz budżetu LSR ogółem,
- Zainteresowanie udziałem w szkoleniach/warsztatach/spotkaniach organizowanych przez LGD w zakresie wdrażania LSR,
- Praca Rady LGD – frekwencja na posiedzeniach Rady, poprawność procedur oceny wniosków,
- Liczba i zasadność złożonych odwołań od oceny Rady,
- Zainteresowanie aplikowaniem o środki przez poszczególne grupy docelowe w tym grupy defaworyzowane,
- Oceny prowadzonych przez LGD działań w zakresie animacji lokalnej i współpracy w tym szkoleń/warsztatów przez ich uczestników,
- Ocena efektywności doradztwa świadczonego przez LGD,
- Analiza stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
- Monitorowanie operacyjne na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
- Monitorowanie stopnia realizacji budżetu LSR w odniesieniu do celów głównych, szczegółowych i przedsięwzięć,
- Realizacja przyjętego Planu komunikacji ze społecznością lokalną
- Monitoring stopnia realizacji założeń Planu działania.

Osobą odpowiedzialną bezpośrednio za proces monitorowania przeprowadzony zgodnie z przedstawionymi założeniami będzie pracownik biura LGD zatrudniony na stanowisku ds. wdrażania LSR.

b. Czas i okres zbierania danych.

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco przez wyznaczonego pracownika biura LGD, wraz z podsumowaniem wyników monitorowania prowadzonym na koniec każdego roku kalendarzowego. Okres jaki będzie obejmował monitoring obejmuje bieżącą działalność LGD ale odnosi się także np. w kwestiach wykorzystania budżetu do okresu od początku wdrażania LSR w życie.

c. Sposób pozyskania danych.

Dane które zostaną wykorzystane na potrzeby monitoringu wdrażania LSR i funkcjonowania LGD będą pochodziły z dwóch zasadniczych źródeł:

- ewidencji i rejestrów prowadzonych przez LGD dotyczących np. listy złożonych wniosków o dofinansowanie, listy operacji wybranych i niewybranych, listy obecności na szkoleniach/warsztatach, listy obecności na posiedzeniach Rady,
- ankiet monitorujących oraz danych zebranych z ankiet oceniających poziom przeprowadzonych spotkań szkoleniowych i warsztatowych przez ich uczestników, działań w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz osób korzystających z indywidualnego doradztwa.

ZAŁĄCZNIK NR 3 DO LSR: BUDŻET LSR.

Tab 12. Budżet LSR.

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					Razem EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	15 000 000,00	0,00	0,00	0,00		15 000 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	300 000,00			0,00		300 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 582 150,00	0,00	0,00	0,00		2 582 150,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	67 850,00	0,00	0,00	0,00		67 850,00
Razem	17 950 000,00	0,00	0,00	0,00		17 950 000,00

Tab 13. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	9 544 500,00	5 455 500,00		15 000 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	0,00		0,00	0,00
Razem	9 544 500,00	5 455 500,00	0,00	15 000 000,00

ZALĄCZNIK NR 4 DO LSR: PLAN DZIAŁANIA WSKAZUJĄCY HARMONOGRAM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU

CEL OGÓLNY nr 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałania/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowa wartość wsparcia w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowa wartość wsparcia w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowa wartość wsparcia w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1.: Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub													PROW	
Przedsięwzięcie 1.1.1.	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR do roku 2023	10 szt.	50	300 tys.	10 szt.	100	300 tys.	0 szt.	100	0	20 szt.	600 tys.	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy				300 tys.			300 tys.			0		600 tys.		
Cel szczegółowy 1.2. : Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych													PROW	
Przedsięwzięcie 1.2.1.	Ilość stworzonej infrastruktury / zakupionych środków trwałych służących produkcji, przetwórstwu, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych do roku 2023	8 kpl.	66,67	1,2 mln	4 kpl.	100	600 tys.	0 kpl.	100	0	12 kpl.	1,8 mln	PROW	Realizacja LSR

Razem cel szczegółowy				1,2 mln			600 tys.			0		1,8 mln		
CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Progra m	Poddzia ła ni e/zakres Program u
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Plano wa wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Plano wa wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Plano wa wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 2.1.: Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego													PROW	
Przedsięwzięcie 2.1.1.	Długość szlaków rowerowych	10 km	50,00	3,1 mln	10 km	100	3,0 mln	0	100	0	20 km	6,1 mln	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy				3,1 mln			3,0 mln			0		6,1 mln		
Cel szczegółowy 2.2.: Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i okołoturystycznych, w tym usług innowacyjnych													PROW	
Przedsięwzięcie 2.2.1.	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023	27 szt.	71,05	4,0 mln	11 szt.	100	1,7 mln	0	100	0	38 szt.	5,7 mln	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.2.	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej do roku 2023	7 szt.	50,00	300 tys.	8 szt.	100,00	300 tys.	0 szt.	100	0	15 szt.	600 tys.	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy				4,3 mln			2,0 mln			0		6,3 mln		
Cel szczegółowy 2.3.: Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej													PROW	
Przedsięwzięcie 2.3.1.	Ilość działań promujących Szwajcarię	2 szt.	50,00	100 tys.	2 szt.	100	100 tys.	0	100	0	4 szt.	200 tys.	PROW	Realizacja LSR

	Kaszubską do roku 2023														
Przedsięwzięcie 2.3.2.	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej do roku 2023	2 szt.	66,67	150 tys.	0	66,67	0	1 szt.	100	150 tys.	3 szt.	300 tys.	PROW	Realizacja LSR – projekty współpracy	
Razem cel szczegółowy				250 tys.			100 tys.			150 tys.		500 tys.			

CEL OGÓLNY nr 3	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowa wartość w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowa wartość w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowa wartość w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowana wartość w PLN		
Cel szczegółowy 3.1.: Podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców i LGD dotyczących wdrażania LSR													PROW	
Przedsięwzięcie 3.1.1.	Liczba spotkań informacyjnych LGD z mieszkańcami do roku 2023	44 szt.	64,71	6,25 tys.	23 szt.	98,53	3,40 tys.	1 szt.	100	0,7 tys.	68 szt.	10,35 tys.	PROW	Aktywizacja
	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych do 2023 roku	10 szt.	90,91	52,30 tys.	1 szt.	100	5,20 tys.	0 szt.	100	0	11 szt.	57,50 tys.	PROW	Aktywizacja
Razem cel szczegółowy				58,55 tys.			8,6 tys.			0,7 tys.		67,85 tys.		

W ramach celu szczegółowego nr 3.1. wskazano wskaźniki wynikające z PROW i odnoszące się do założeń Planu komunikacji. Część z tych wskaźników nie wiąże się z ponoszeniem dodatkowych kosztów na rzecz podmiotów trzecich i będzie realizowana przez pracowników biura LGD w ramach ich obowiązków służbowych, których wynagrodzenie będzie pokrywane z kosztów bieżących działalności LGD. Tym samym na potrzeby ujęcia w LSR całości budżetu związanego z kosztami bieżącymi, poniżej

przedstawiono ich harmonogram w układzie Planu działania i odniesieniu do wymaganych kosztów bieżącej działalności ogółem, jakie będzie zobowiązana ponieść LGD. W powyższym Planie działania wskazano natomiast obowiązkowe wskaźniki produktu wskazane przez Podręcznik i odnoszące się do wskaźników PROW.

Koszty bieżące

Rodzaj kosztu	2016-2018	2019-2021	2022-2023	RAZEM 2016-2023
1. Zatrudnienie pracowników biura – 4 etaty, 2. Utrzymanie strony internetowej 3. Utrzymanie prowadzenia biura LGD 4. Prowadzenie punktu doradczego w biurze LGD	861,72 tys.	1034,06 tys.	686,37 tys.	2 582,15 tys.
Wskaźniki produktu: - Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD do roku 2023 - 12 osobodni. - Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD do roku 2023 - 75 osobodni. - Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa do roku 2023 - 300 szt.				
Wskaźniki rezultatu: - Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD do roku 2023 – 50 podmiotów/osób.				
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW			% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
			7,5 mln zł	50,00

ZAŁĄCZNIK NR 5 DO LSR: PLAN KOMUNIKACJI LGD STOWARZYSZENIE TURYSTYCZNE KASZUBY

1. Wstęp

W okresie programowania 2007 – 2013 Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby wykonywało obowiązek realizacji działań informacyjnych i promocyjnych na podstawie Umowy o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Nr 6933-UM1100004/08 z dn. 15 maja 2009 r.

W ramach zrealizowanych działań Stowarzyszenie prowadziło dwa rodzaje działań informacyjnych:

- zewnętrzne, skierowane do potencjalnych Beneficjentów, w ramach których można wymienić następujące działania: prowadzenie strony internetowej, druk materiałów informacyjnych w tym broszur i ulotek, plakaty informujące umieszczane w środkach komunikacji lokalnej, ogłoszenia w lokalnej prasie i rozgłośniach radiowych, mailing, newsletter, spotkania informacyjne oraz szkolenia z wypełniania aplikacji konkursowej i rozliczania projektów, a także punkt konsultacyjny;

- wewnętrzne, służące podnoszeniu wiedzy i kwalifikacji kadr wdrażających Lokalną Strategię Rozwoju w tym, m.in. szkoleń kadr w zakresie obowiązującej dokumentacji, podnoszenia umiejętności językowych oraz komunikacyjnych.

Realizując swoje obowiązki Stowarzyszenie na bieżąco monitorowało jakość realizowanych działań informacyjnych poprzez podejmowane różne działania, w tym:

- zbieranie informacji poprzez ankiety monitorujące, otrzymywane od beneficjentów osi 4 LEADER.

- przeprowadzenie „Badania popularności oraz oceny dotychczasowej działalności organizacji – Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby” w 2014 roku,

- przeprowadzenie internetowego badania ankietowego wśród mieszkańców obszaru Szwajcarii Kaszubskiej dedykowanego analizie jakości i skuteczności prowadzonych działań oraz potrzeb komunikacyjnych potencjalnych Wnioskodawców - na zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Szwajcarii Kaszubskiej w 2015 r.

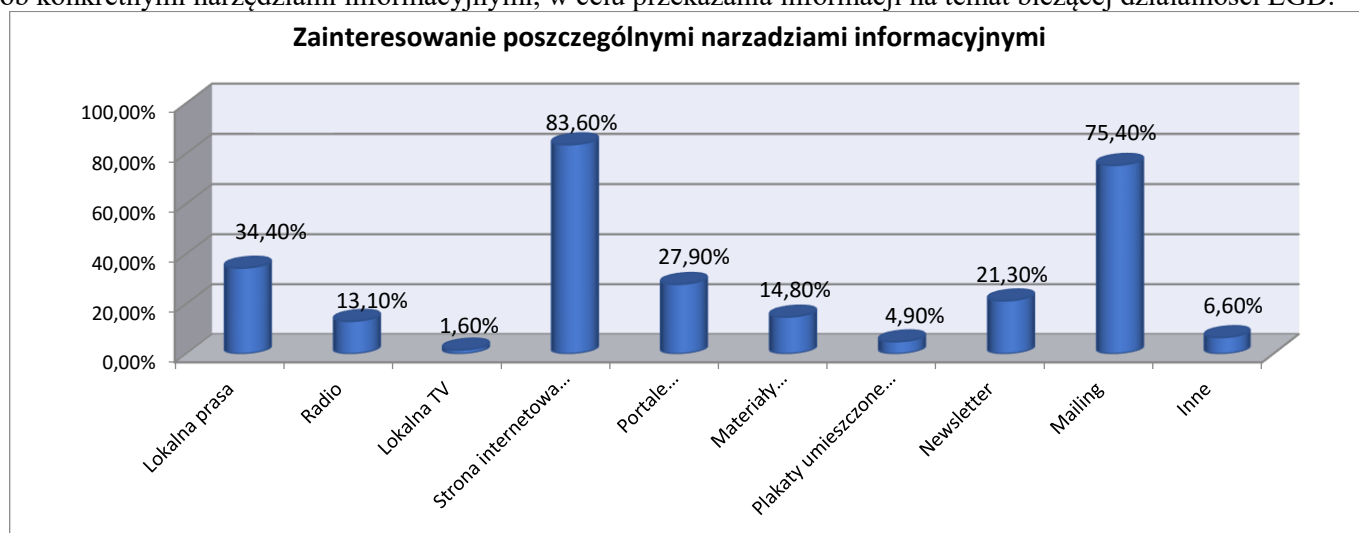
Zdecydowana większość działań prowadzonych przez LGD oceniana była na poziomie dobrym i bardzo dobrym. Najniżej pod względem zarówno jakości jak i skuteczności ocenione zostało działanie informacyjne polegające na druku plakatów informujących i umieszczaniu ich w środkach komunikacji lokalnej, tylko 29% ankietowanych uważała, że jest to wysoko skuteczne działanie informujące. Stosunkowo dobrze oceniona została jakość dotychczasowych ogłoszeń w prasie lokalnej (58% ocen dobrych i bardzo dobrych), natomiast biorąc pod uwagę ocenę skuteczności tego narzędzia informacyjnego 23% badanych uważało je za nieskuteczne, a kolejne 42% uznało je za średnio skuteczne. Pod względem najwyższej skuteczności zdecydowanie osoby ankietowane wskazały kolejno:

- informacje na stronie internetowej (65% wysokiej skuteczności),

- mailing (60% wysokiej skuteczności),

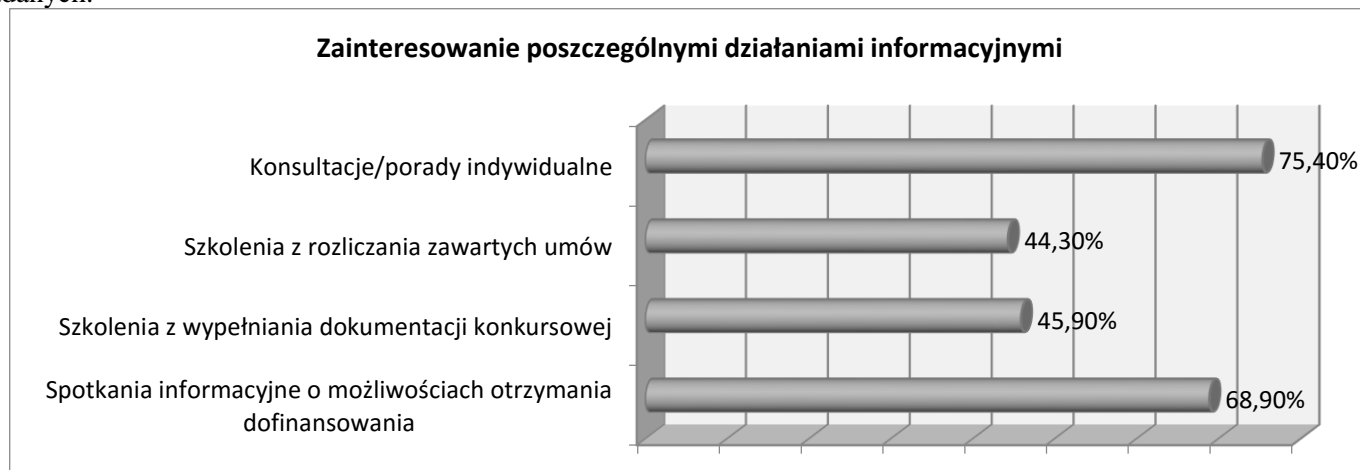
- materiały drukowane (42% wysokiej skuteczności).

Ze względu na znaczny wzrost znaczenia i popularności narzędzi internetowych (strony www, portale społecznościowe, mailing) w przekazywaniu informacji i docieraniu do jak najszerszego grona osób potencjalnie zainteresowanych działalnością LGD będą one pełnić ważną rolę w prowadzonych działaniach komunikacyjnych w nowym okresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju 2016 – 2022. Poniżej przedstawiony został wykres obrazujący zainteresowanie poszczególnych osób konkretnymi narzędziami informacyjnymi, w celu przekazania informacji na temat bieżącej działalności LGD.

Największym zainteresowaniem wśród potencjalnych odbiorców informacji cieszą się informacje przekazywane za pośrednictwem strony internetowej LGD, mailingu oraz ogłoszenia w lokalnej prasie. Jednocześnie badani zadeklarowali swoje zainteresowanie działaniami informacyjnymi prowadzonymi przez LGD. Największym zainteresowaniem wśród potencjalnych odbiorców działań LGD cieszą się porady indywidualne (ponad 75% osób ankietowanych zadeklarowało chęć skorzystania). Wynika to z pewnością z dość skomplikowanego zagadnienia, jakim jest pozyskiwanie środków unijnych, procedury ich pozyskania, zróżnicowanych warunków dostępu i możliwości dla poszczególnych grup wnioskodawców. Potwierdzeniem wysokiej skuteczności bezpośredniego doradztwa są doświadczenia z poprzedniego okresu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Szwajcarii Kaszubskiej na lata 2009 – 2015, w którym z usług punktu doradczego skorzystało 240 osób. Jednocześnie spośród osób, które skorzystały z doradztwa oraz zrealizowały projekt aż

92 % oceniło je bardzo dobrze. Obok prowadzenia bezpośrednich konsultacji istotne z punktu widzenia osób ankietowanych są spotkania informacyjne o możliwościach otrzymania dofinansowania, w których swój udział zadeklarowało prawie 70% badanych.

Stosunkowo duże zainteresowanie zadeklarowali również badani szkoleniami z wypełniania wniosków o przyznanie pomocy oraz z rozliczania już zrealizowanych projektów (ok. 45% badanych chciałoby wziąć udział w tego typu działaniach). Takie działania informacyjne były prowadzone przez LGD w poprzednim okresie programowania i w ocenie beneficjentów (badania prowadzone w ankietach monitorujących) zostały one ocenione bardzo dobrze przez 88%.

LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby ma dość dobrze przygotowaną kadrę w celu wdrażania nowej LSR. Zarówno pracownicy biura jak i Zarządu STK są osobami pracującymi przy wdrażaniu LSR na lata 2009-2015 posiadającymi wiedzę i doświadczenie w tym zakresie. Nowo wybrana Rada Stowarzyszenia w zdecydowanej większości składa się z osób pracujących podczas oceny wniosków w okresie 2009 – 2015, posiadając duże doświadczenie w tym zakresie. Kontynuacja działań prowadzonych przez LGD w kolejnym okresie programowania pozwoli więc na wykorzystanie dużego doświadczenia zdobytego przez cały zespół wdrażający LSR. Ze względu na zmieniające się zasady otrzymania dofinansowania a także nowe procedury obowiązujące przy ocenie, kadry wdrażające LSR będą musiały na bieżąco się dokształcać w celu jak najlepszej realizacji swoich zadań wynikających.

2. Wizja i misja partnerstwa

Na podstawie przeprowadzonych badań, a także rozeznania potrzeb w zakresie działań komunikacyjnych LGD wyznaczyła Misję Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby w zakresie komunikacji jako:

Umożliwienie mieszkańcom stałego dostępu do informacji o możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014 – 2020 oraz edukacja kadr wdrażających

Natomiast Wizją naszego partnerstwa określającą pożądany stan docelowy do którego będzie dążyć LGD w czasie swojej działalności w zakresie komunikacji jest:

Świadome i wyedukowane społeczeństwo oraz profesjonalne kadry wdrażające w zakresie możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014 – 2020

3. Cele ogólne i szczegółowe

W ramach Strategii komunikacji LGD Stowarzyszenia Turystyczne Kaszuby wyznaczono dwa cele główne i trzy cele szczegółowe, które realizowane będą poprzez określone działania komunikacyjne.

4. Grupy docelowe

Na podstawie określonych kierunków rozwoju obszaru Szwajcarii Kaszubskiej poniżej określono grupy docelowe, do których kierowane będą bezpośrednie działania komunikacyjne realizowane w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Wybrane grupy docelowe są adekwatne do wskazanych w LSR adresatów poszczególnych przedsięwzięć, zapewniając dotarcie z przekazem do wszystkich potencjalnie zainteresowanych odbiorców. Jednocześnie na etapie prowadzonej diagnozy stanu obecnego obszaru oraz analizy SWOT wskazano grupy defaworyzowane – rolników, kobiety oraz młodzież. Grupy te zidentyfikowano mając na uwadze przede wszystkim wyniki konsultacji społecznych poparte analizą danych statystycznych dotyczących takich kwestii jak np. sytuacja na rynku pracy czy poziom dochodów i warunki do rozwoju, które to elementy wskazały, że najbardziej newralgicznymi grupami społecznymi, uznanymi na grupy defaworyzowane na terenie LGD są wymienione 3 grupy osób. Grupy te z uwagi na swoją pozycję społeczną, trudny dostęp do rynku pracy oraz utrudnienia natury społecznej, zaliczono do grup szczególnie zagrożonych marginalizacją społeczną, w tym ubóstwem.

Poniżej, wskazano grupy docelowe określone dla poszczególnych celów szczegółowych.

Cel szczegółowy 1.1.: **grupy defaworyzowane: rolnicy, kobiety, młodzież**; mieszkańcy; organizacje pozarządowe; JST i jednostki organizacyjne JST; przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej; kościoły i związki wyznaniowe

Cel szczegółowy 1.2: członkowie Zarządu, członkowie Rady, członkowie LGD

Cel szczegółowy 2.1: członkowie Zarządu, członkowie Rady

5. Działania komunikacyjne

Poniżej przedstawiono planowane do realizacji działania komunikacyjne w podziale na poszczególne wyznaczone w ramach Strategii cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1.1 Podniesienie poziomu komunikacji LGD ze społeczeństwem

Działania komunikacyjne:

- Kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz o możliwościach otrzymania dofinansowania;
- Kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków;
- Spotkania informacyjne z mieszkańcami;
- Warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej;
- Warsztaty z rozliczania zawartych umów;
- Bezpośrednie doradztwo;
- Badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD.

Cel szczegółowy 1.2: Podniesienie poziomu komunikacji wewnętrznej LGD

Działania komunikacyjne:

- Spotkania członków LGD, w tym Walne Zgromadzenia Członków STK

Cel szczegółowy 2.1: Nabycie niezbędnych umiejętności przez kadry wdrażające LSR

Działania komunikacyjne:

- Szkolenia pracowników biura i członków Zarządu STK;
- Doksztalcanie kadr wdrażających.

W celu poinformowania określonych grup odbiorców o prowadzonych działaniach komunikacyjnych STK będzie wykorzystywać narzędzia komunikacyjne, dobierane w zależności od potrzeby do odpowiednich grup docelowych. Narzędzia zostały ponumerowane i stosowane będą podczas komunikacji ze społecznością w zależności od działania i poszczególnych grup docelowych do których będą skierowane:

- ✓ **Narzędzie nr 1:** publikacja na stronie internetowej LGD
- ✓ **Narzędzie nr 2:** mailing wysyłany do osób / podmiotów / instytucji zainteresowanych danym przekazem
- ✓ **Narzędzie nr 3:** ogłoszenia/informacje w lokalnej prasie lub na lokalnych portalach informacyjnych
- ✓ **Narzędzie nr 4:** ogłoszenia/informacje na portalach społecznościowych
- ✓ **Narzędzie nr 5:** newsletter
- ✓ **Narzędzie nr 6:** materiały drukowane: broszury, ulotki itp.
- ✓ **Narzędzie nr 7:** ogłoszenia/informacje w lokalnych rozgłośniach radiowych
- ✓ **Narzędzie nr 8:** korespondencja listowna

6. Zakładane wskaźniki

Poniżej wskazano poszczególne działania komunikacyjne wraz z określeniem grup docelowych i sposobów dotarcia do poszczególnych grup odbiorców. Jednocześnie wskazano przypisane do poszczególnych narzędzi komunikacyjnych wskaźniki produktu.

Cel główny I. Budowa sprawnego systemu komunikacji w zakresie możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014 – 2020

Cel szczegółowy I.1 Podniesienie poziomu komunikacji LGD ze społeczeństwem

Działanie komunikacyjne I.1.1. Kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz możliwościach otrzymania dofinansowania

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2, 3, 4, 6, 7
- **kobiety** - 1, 2, 3, 4, 6, 7
- **młodzież** – 1, 2, 3, 4, 6, 7
- mieszkańcy - 1, 3, 4, 6, 7
- JST, jednostki JST - 1, 2, 3, 6
- organizacje pozarządowe - 1, 2, 3, 6, 7
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2, 3, 4, 6, 7
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 3, 6, 7

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.1:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 wysyłka informacji
- **Narzędzie nr 3** - 4 ogłoszenia
- **Narzędzie nr 4** - 2 posty
- **Narzędzie nr 6** - 500 szt.
- **Narzędzie nr 7** - 30 spotów

Wskaźniki produktu dla działania I.1.1.:

- *ilość kampanii informacyjnych – 1 szt.*

Działanie komunikacyjne I.1.2. Kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2, 3, 4, 5, 7
- **kobiety** - 1, 2, 3, 4, 5, 7
- **młodzież** – - 1, 2, 3, 4, 5, 7
- mieszkańcy - 1, 3, 4, 5, 7
- JST, jednostki JST - 1, 2, 3, 5, 7
- organizacje pozarządowe - 1, 2, 3, 4, 5, 7
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2, 3, 4, 5, 7
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 2, 3, 5, 7

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.2:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 3** - 2 ogłoszenia
- **Narzędzie nr 4** - 2 posty
- **Narzędzie nr 5** – 1 ogłoszenie w newsletterze
- **Narzędzie nr 7*** - 20 spotów

*Dla naborów skierowanych do rolników, mieszkańców i przedsiębiorców

Wskaźniki produktu dla działania I.1.2./10 naborów wniosków:

- *ilość kampanii informacyjnych – 10 szt.*

Działanie komunikacyjne I.1.3. Spotkania informacyjne z mieszkańcami**

** spotkania informacyjne prowadzone będą w każdej gminie objętej LSR w kolejnych latach

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2, 3, 4, 5
- **kobiety** - 1, 2, 3, 4, 5
- **młodzież** – 1, 2, 3, 4, 5
- mieszkańcy - 1, 3, 4, 5
- JST, jednostki JST - 1, 2, 3, 5
- organizacje pozarządowe - 1, 2, 3, 4, 5
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2, 3, 4, 5
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 2, 3, 5

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.3:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 3** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 4** - 2 posty
- **Narzędzie nr 5** – 1 ogłoszenie w newsletterze

Wskaźniki produktu dla działania I.1.3./5 lat (okres realizacji naborów wniosków w latach 2016 – 2020):

- *ilość spotkań informacyjno - konsultacyjnych. – 45 szt.*

Działanie komunikacyjne I.1.4. Warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2, 4, 5
- **kobiety** - 1, 2, 4, 5
- **młodzież** – 1, 2, 4, 5

- mieszkańcy - 1, 2, 4, 5
- JST, jednostki JST - 1, 2, 5
- organizacje pozarządowe - 1, 2, 4, 5
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2, 4, 5
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 2, 5

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.4:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 4** - 2 posty
- **Narzędzie nr 5** – 1 ogłoszenie w newsletterze

Wskaźniki produktu dla działania I.1.4./8 warsztatów:

- *ilość spotkań informacyjno - konsultacyjnych – 8 szt.*

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju planowane jest przeprowadzenie 8 tego typu warsztatów.

Działanie komunikacyjne I.1.5. Warsztaty z rozliczania zawartych umów

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2, 4, 5
- **kobiety** - 1, 2, 4, 5
- **młodzież** – 1, 2, 4, 5
- mieszkańcy - 1, 2, 4, 5
- JST, jednostki JST - 1, 2, 5
- organizacje pozarządowe - 1, 2, 4, 5
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2, 4, 5
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 2, 5

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.5:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 4** - 2 posty
- **Narzędzie nr 5** – 1 ogłoszenie w newsletterze

Wskaźniki produktu dla działania I.1.5. / 8 warsztatów:

- *ilość spotkań informacyjno - konsultacyjnych – 8 szt.*

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju planowane jest przeprowadzenie 8 tego typu warsztatów.

Działanie komunikacyjne I.1.6. Bezpośrednie doradztwo świadczone w biurze LGD

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2
- **kobiety** - 1, 2
- **młodzież** – 1, 2
- mieszkańcy - 1, 2
- JST, jednostki JST - 1, 2
- organizacje pozarządowe - 1, 2
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 2

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.6:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja

Wskaźniki produktu dla działania I.1.6.:

- *liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa – 300 osób*

O usługach bezpłatnego doradztwa informacje będą przekazywane podczas wszystkich pozostałych realizowanych działań komunikacyjnych, zarówno w rozpoczynającej wdrażanie LSR kampanii informacyjnej, jak również przed kolejnymi naborami wniosków oraz podczas wszystkich spotkań i warsztatów tematycznych organizowanych przez LGD.

Działanie komunikacyjne I.1.7. Badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **rolnicy** - 1, 2, 4
- **kobiety** - 1, 2, 4
- **młodzież** – 1, 2, 4
- mieszkańcy - 1, 2, 4
- JST, jednostki JST - 1, 2
- organizacje pozarządowe - 1, 2, 4
- przedsiębiorcy w tym z branży turystycznej i okołoturystycznej - 1, 2, 4
- Kościoły i związki wyznaniowe - 1, 2, 4

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.1.7:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie

- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 4** – 2 posty

Wskaźniki produktu dla działania I.1.7./3 badania:

- *ilość przeprowadzonych badań – 3 szt.*

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju planowane jest przeprowadzenie 3 tego typu badań.

Cel szczegółowy I.2 Podniesienie poziomu komunikacji wewnętrznej LGD

Działanie komunikacyjne I.2.1. Spotkania członków LGD, w tym Walne Zgromadzenia Członków STK

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- Członkowie Zarządu – 1, 2, 8
- Członkowie Rady – 1, 2, 8
- Członkowie LGD – 1, 2, 8

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego I.2.1:

- **Narzędzie nr 1** - 1 ogłoszenie
- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 8** – 1 informacja listowna

Wskaźniki produktu dla działania I.2.1. / 7 spotkań:

- *ilość spotkań informacyjno - konsultacyjnych – 7 szt.*

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju planowane jest przeprowadzenie 7 tego typu spotkań.

Cel główny: II. Rozwój zasobów ludzkich Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby

Cel szczegółowy: II.1 Nabycie niezbędnych umiejętności przez kadry wdrażające LSR

Działanie komunikacyjne: II.1.1. Szkolenia pracowników biura i członków Zarządu STK

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **Członkowie Zarządu** – 2

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego II.1.1:

- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja

Wskaźniki produktu dla działania II.1.1./3 szkolenia:

- *Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD – 12*

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju planowane jest przeprowadzenie 3 tego typu szkoleń.

Działanie komunikacyjne II.1.2. Doksztalcanie kadr wdrażających

Grupy docelowe i przyporządkowane narzędzia komunikacyjne:

- **Członkowie Zarządu** – 2, 8
- **Członkowie Rady** – 2, 8

Zaplanowana ilość użytych narzędzi w ramach działania komunikacyjnego II.1.2:

- **Narzędzie nr 2** - 1 informacja
- **Narzędzie nr 8** - 1 informacja listowna

Wskaźniki produktu dla działania II.1.2. / 5 szkoleń:

- *Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD – 75*

W ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju planowane jest przeprowadzenie 5 tego typu szkoleń.

7. Planowane efekty działań komunikacyjnych

Dla poszczególnych celów szczegółowych wskazano wartości docelowe, których osiągnięcie pozwoli na realizację zakładanych celów.

Cel główny I. Budowa sprawnego systemu komunikacji w zakresie możliwości wspierania rozwoju lokalnego ze środków działania LEADER w ramach PROW 2014 – 2020

Cel szczegółowy I.1 Podniesienie poziomu komunikacji LGD ze społeczeństwem

Rodzaj i wartość wskaźnika rezultatu:

- Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych – 542 osoby
- Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD – 271 osób
- Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD – 50 podmiotów

Cel szczegółowy I.2 Podniesienie poziomu komunikacji wewnętrznej LGD

Rodzaj i wartość wskaźnika rezultatu:

- Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych - 250 osób

Cel główny II. Rozwój zasobów ludzkich Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby

Cel szczegółowy II.1 Nabycie niezbędnych umiejętności przez kadry wdrażające LSR

Rodzaj i wartość wskaźnika rezultatu:

- Ilość uczestników szkoleń – 80 osób

8. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych

LGD zakłada, że jednym z działań komunikacyjnych będzie „I.1.6. Badanie jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD”. Zakłada się, że badania przeprowadzone zostaną: w 2016 r., po przeprowadzonej kampanii informującej o rozpoczęciu wdrażania LSR a następnie w latach 2018 i 2020. Ponadto na bieżąco kontrolowane będą osiągnięte wskaźniki zarówno produktu jak i rezultatu założone w strategii komunikacji oraz środki finansowe zaplanowane w budżecie strategii. Badanie pozwoli na ocenę jakości prowadzonych działań informacyjnych, które na bieżąco będą skierowane do wskazanych w planie grup docelowych oraz na ocenę funkcjonowania LGD. W przypadku otrzymania ocen niezadawalających LGD podejmie konsultacje społeczne w celu przeprowadzenia dodatkowych działań komunikacyjnych zapewniających osiągnięcie założonych wskaźników oraz satysfakcję wśród potencjalnych wnioskodawców.

9. Opis wniosków i opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych

Informacje na temat funkcjonowania LGD zbierane będą podczas prowadzonych badania jakości – działania I.1.6. Ponadto podczas każdego prowadzonego działania komunikacyjnego LGD zachęcać będzie do wzięcia udziału w prowadzonych badaniach.

Działanie I.1.5 Bezpośrednie doradztwo prowadzone w biurze LGD skierowane do wszystkich potencjalnie zainteresowanych podmiotów środkami za pośrednictwem LGD będzie poddane bieżącej ocenie jakości podczas świadczonych usług doradczych. Każdy, kto będzie korzystał z doradztwa będzie udzielał informacji na temat jakości otrzymanego świadczenia. Ponadto kwestia jakości prowadzonych usług doradczych będzie również przedmiotem prowadzonego cyklicznie badania jakości – działania I.1.6.

10. Całkowity budżet na działania komunikacyjne

Poniżej przedstawiono budżet przygotowanej przez Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby Strategii komunikacji w podziale na poszczególne działania komunikacyjne.

<i>Działanie komunikacyjne</i>	<i>Koszt jednostkowy działania komunikacyjnego</i>	<i>Ilość planowanych działań komunikacyjnych</i>	<i>Razem koszt działania</i>
<i>I.1.1. Kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz możliwościach otrzymania dofinansowania</i>	11500,00	1	11500,00
<i>I.1.2. Kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków</i>	4200,00	10	42000,00
<i>I.1.3 Spotkania informacyjne z mieszkańcami</i>	50,00	45	2250,00
<i>I.1.4. Warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej</i>	200,00	8	1600,00
<i>I.1.5. Warsztaty z rozliczania zawartych umów</i>	200,00	8	1600,00
<i>I.1.6. Bezpośrednie doradztwo świadczone w biurze LGD</i>	0,00	1	0,00
<i>I.1.7. Badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD</i>	0,00	3	0,00
<i>I.2.1. Spotkania członków LGD, w tym Walne Zgromadzenia Członków STK</i>	700,00	7	4900,00
<i>II.1.1. Szkolenia pracowników biura i członków Zarządu STK</i>	0,00	3	0,00
<i>II.1.2. Doksztalcanie kadr wdrażających</i>	200,00	5	1000,00
<i>Inne koszty w ramach prowadzonych działań komunikacyjnych*</i>	4000,00	1	4000,00
Razem	68 850,00		

*inne koszty związane z prowadzonymi działaniami komunikacyjnymi takie jak m.in.: roll-up, utrzymanie strony internetowej itp.